UCHWAŁA NR XXXIII/216/2022
RADY GMINY RYBCZEWICE

z dnia 11 października 2022 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Rybczewice na lata 2021-2030

Na podstawie art. 10f ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.) Rada Gminy Rybczewice uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Strategię Rozwoju Gminy Rybczewice na lata 2021-2030" stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Rybczewice.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Gminy

Magdalena Figura-Wrona

STRATEGIA ROZWOJU GMINY RYBCZEWICE NA LATA 2021-2030

Spis treści

I. WSTĘP 4
II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ, PRZESTRZENNEJ GMINY RYBCZEWICE 6
1. POŁOŻENIE I HISTORIA GMINY 6
1.1. Informacje ogólne o gminie 6
1.2. Historia 9
2. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ 9
2.1. Sfera społeczna 9
2.1.1. Demografia 9
2.1.2. Rynek pracy 12
2.1.3. Bezrobocie 13
2.1.4. Kapitał społeczny 14
2.2. Infrastruktura społeczna 15
2.2.1. Infrastruktura edukacyjna 15
2.2.2. Infrastruktura sportowa 17
2.2.3. Kultura 18
2.2.4. Pomoc społeczna i opieka zdrowotna 19
3. DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ 22
3.1. Sfera gospodarcza 22
3.1.1. Działalność gospodarcza 22
3.1.2. Rolnictwo 24
3.2. Zarządzanie 26
3.2.1. Gospodarka finansowa Gminy 26
3.2.2. Projekty realizowane ze środków zewnętrznych, w tym unijnych 30
4. DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ 38
4.1. Infrastruktura techniczna 38
4.1.1. Infrastruktura drogowa 38
4.1.2. Infrastruktura wodociągowa i kanalizacyjna 40
4.1.3. Infrastruktura energetyczna, gazowa i ciepłownicza 41
4.1.4. Gospodarka odpadami 42
4.1.5. Odnawialne źródła energii 44
4.2. Cechy krajobrazu i walory środowiska naturalnego 44
4.3. Dziedzictwo kulturowe 47
III. ANALIZA SŁABYCH I MOCNYCH STRON GMINY RYBCZEWICE 49
1. ANALIZA SWOT W SFERZE SPOŁECZNEJ 50
2. ANALIZA SWOT W SFERZE GOSPODARCZEJ 50
3. ANALIZA SWOT W SFERZE PRZESTRZENNEJ 51
IV. CZĘŚĆ STRATEGICZNA 52
1. WIZJA I MISJA GMINY RYBCZEWICE 52
2. CELE STRATEGICZNE 52
3. CELE OPERACYJNE 53
4. KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW 55
5. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA 64
V. WYMIAR PRZESTRZENNY POLITYKI ROZWOJU 74
1. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY 74
2. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE 80
3. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ 84
VI. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII 87
1. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH 87

2. SYSTEM MONITORINGU, EWALUACJI I AKTUALIZACJI STRATEGII 90
3. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA 93
VII. OPIS KONSULTACJI SPOŁECZNYCH.....94
VIII. ZESTAWIENIE TABEL, WYKRESÓW, RYSUNKÓW.....96

I. WSTĘP

Planowanie strategiczne rozwoju gminy w dłuższym horyzoncie czasowym jest jedną z metod zarządzania jednostką samorządu terytorialnego. Narzędziem wykorzystywanym w planowaniu jest strategia rozwoju gminy, traktowana jako podstawowy i najważniejszy dokument samorządu lokalnego, kierujący wytyczne dla dokumentów wdrożeniowych i planowania przestrzennego. Jej zadaniem jest diagnozować najważniejsze uwarunkowania i potrzeby rozwojowe oraz potencjał gminy, opisywać podejście zintegrowane, określać obszary, cele i działania polityki społeczno-ekonomicznej prowadzonej w przestrzeni gminy w perspektywie najbliższych lat.

Przyjęty horyzont czasowy Strategii Rozwoju Gminy Rybczewice na lata 2021-2030, pozwoli na osiągnięcie wszystkich zakładanych celów i realizację zaplanowanych przedsięwzięć. Jest jednocześnie dostosowany do okresów planowania na poziomie krajowym i obowiązującej perspektywy finansowej Unii Europejskiej.

Diagnoza opracowana w dokumencie obejmuje wszystkie strefy funkcjonowania gminy i został podzielny na trzy obszary działania: sferę społeczną, gospodarczą i przestrzenną (w tym infrastruktura techniczna oraz środowisko naturalne i dziedzictwo kulturowe). Opiera się na inwentaryzacji zasobów gminy, przy wykorzystaniu przede wszystkim danych statystycznych GUS oraz danych Urzędu Gminy Rybczewice. Obejmuje analizę najważniejszych potencjałów i mocnych stron gminy, oraz wskazuje jej słabości i problemy, które należy dążyć do rozwiązania. Identyfikuje jak efektywnie wykorzystać istniejące zasoby dla dalszego rozwoju gminy.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy i analizy SWOT, wyznaczono wizję i misję rozwoju Gminy Rybczewice oraz określono cele strategiczne i operacyjne. Wyznaczono również główne kierunki działań, które pozwolą rozwiązać zdiagnozowane problemy i wykorzystać potencjały gminy. W kolejnej części Strategii przedstawiony został model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Rybczewice, który ilustruje spodziewane i zaplanowane w strategii procesy rozwoju i ich wpływ na kształtowanie się struktur przestrzennych. Następnie opracowano system wdrażania strategii oraz jej monitoringu i ewaluacji. Sporządzono założenia dotyczące finansowania działań inwestycyjnych w ramach poszczególnych celów, określono wskaźniki monitorowania Strategii na poziomie celów strategicznych i przedstawiono założone efekty realizacji Strategii.

Projekt Strategii podlegał konsultacjom z mieszkańcami gminy, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, sąsiednimi gminami oraz z Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Lublinie – Państwowe Gospodarstwo Wodne – Wody Polskie.

Przeprowadzenie konsultacji zarządził Wójt Gminy. Konsultacje trwały w terminie od 22.06.2022 r. do 29.07.2022 r. Informacja o konsultacjach, terminie i sposobie przekazywania uwag do projektu strategii, była dostępna od 20.06.2022 r. na stronie internetowej i w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Rybczewice oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu. Razem z ogłoszeniem o konsultacjach, na stronach internetowych zamieszczono projekt Strategii oraz formularz konsultacyjny.

Konsultacje przeprowadzono w następujących formach:

1) pisemnej – poprzez przesłanie pism o wydanie opinii do sąsiednich gmin oraz Dyrektora RZGW,
2) pisemnej oraz za pomocą poczty elektronicznej - uwagi i opinie do projektu strategii można było składać pisemnie za pomocą formularza konsultacyjnego: w siedzibie Urzędu Gminy Rybczewice, pocztą tradycyjną, pocztą elektroniczną
3) wyrażenia opinii w trakcie otwartych spotkań konsultacyjnych w dniu 19.07.2022 r.

Wszystkie zaproponowane uwagi w trakcie trwania konsultacji zostały uwzględnione w dokumencie projektu Strategii Rozwoju Gminy Rybczewice na lata 2021-2030

II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ, PRZESTRZENNEJ GMINY RYBCZEWICE

1. POŁOŻENIE I HISTORIA GMINY

1.1. Informacje ogólne o gminie

Gmina Rybczewice to gmina wiejska, która obejmuje powierzchnię o wielkości 99 km^2. Jest położona w południowo wschodniej części Wyżyny Lubelskiej, w Powiecie Świdnickim, przy drodze wojewódzkiej nr 837 Piaski – Żółkiewka. Obszar gminy jest przyporządkowany dolinie rzeki Giełczew, która jest osią gminy na całej jej długości wraz z lewym dopływem - Radomirką.

Gmina Rybczewice graniczy z sześcioma gminami: od północy z gminą Piaski (powiat świdnicki), od wschodu z gminami: Fajsławice, Gorzków, Łopiennik Górny (powiat krasnostawski), od południa z gminą Żółkiewka (powiat krasnostawski), od zachodu z gminą Krzczonów (powiat lubelski). Centrum administracyjne gminy, miejscowość Rybczewice Drugie, znajduje się w odległości ok. 38 km od stolicy województwa – Lublina i ok. 30 km od stolicy powiatu- Świdnika gdzie znajduje się lotnisko regionalne.

Rysunek 1 Położenie Gminy Rybczewice na tle województwa lubelskiego i gmin sąsiadujących

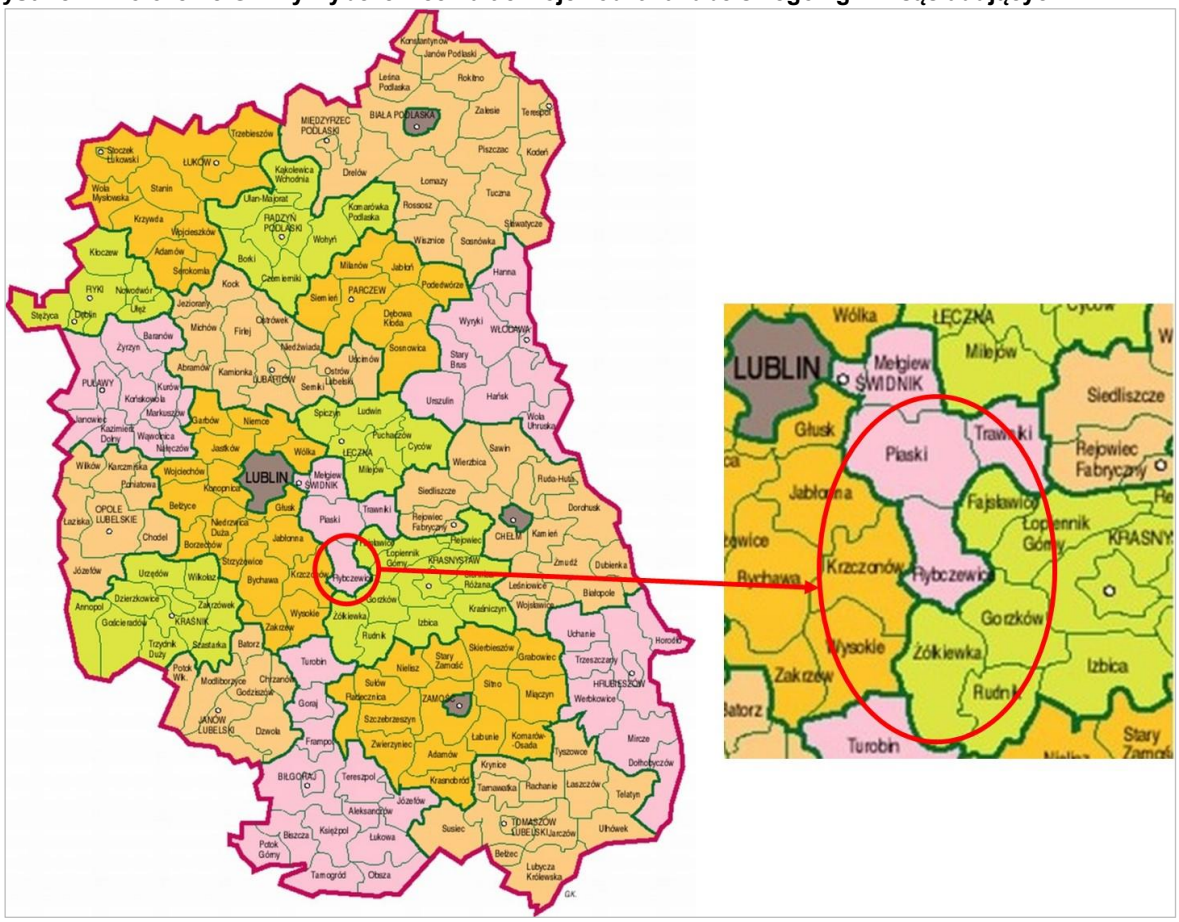

Źródło: opracowanie własne na podst. www.lublin112.pl

Rysunek 2 Położenie Gminy Rybczewice na tle powiatu świdnickiego

Źródło: opracowanie własne na podst. www.gminy.pl

Gmina Rybczewice obejmuje 14 sołectw:

- Bazar,
- Choiny,
- Częstoborowice,
- Izdebno,
- Izdebno Kolonia,
- Pilaszkowice Pierwsze,
- Pilaszkowice Drugie,
- Rybczewice Pierwsze,
- Rybczewice Drugie,
- Stryjno Pierwsze,
- Stryjno Drugie,
- Stryjno Kolonia,
- Wygnanowice,
- Zygmuntów.

Rysunek 3 Mapa Gminy Rybczewice

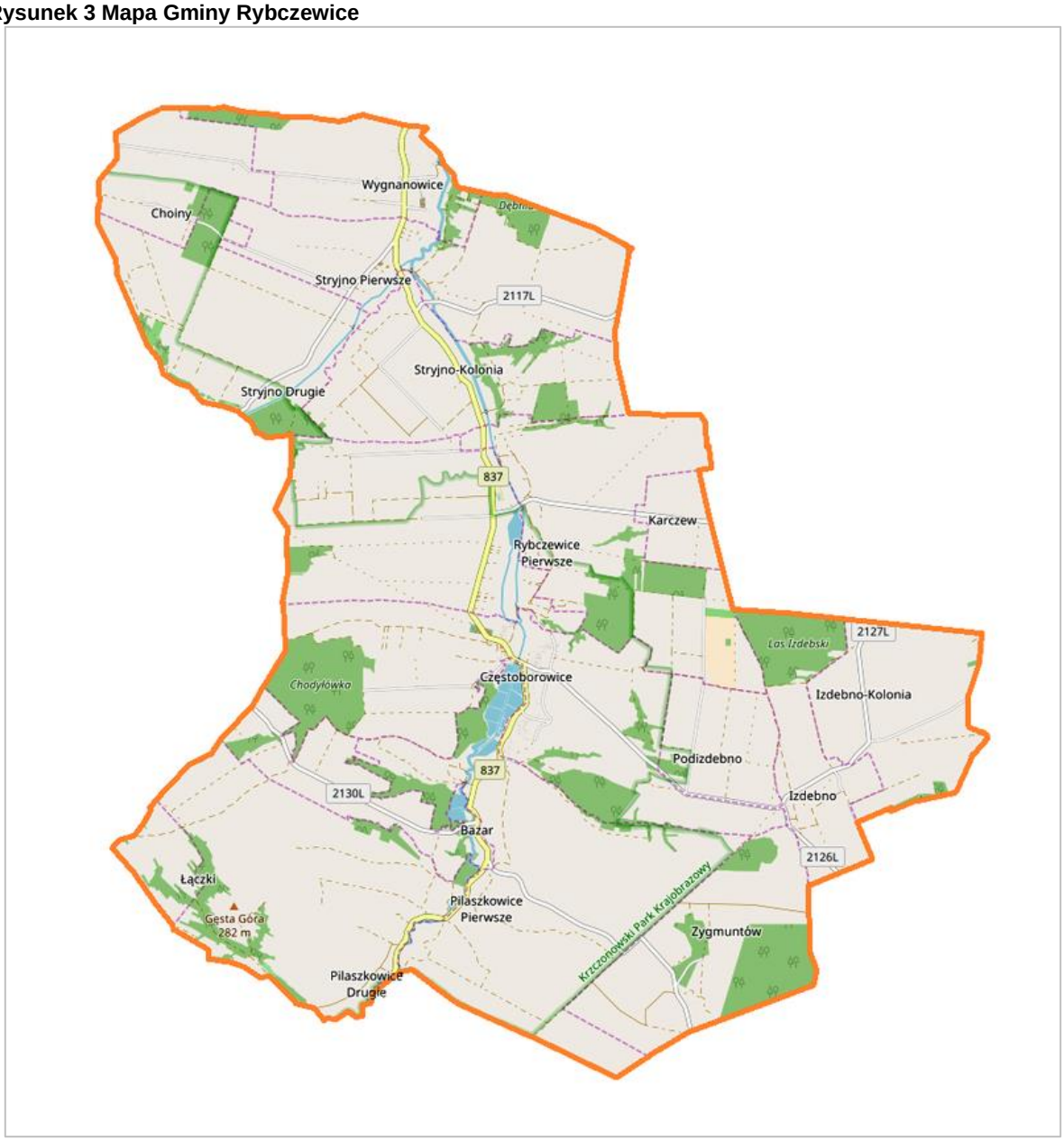

Źródło: https://pl.m.wikipedia.org

Gminę Rybczewice zamieszkuje 3 407 mieszkańców (stan na 30.06.2021 r.), w tym 1 673 mężczyzn (49,1%) i 1 734 kobiet (50,9%). Jest to gmina typowo rolnicza z dobrymi glebami. Dominuje uprawa zbóż, buraków cukrowych oraz sadownictwo. Nie występują tereny przemysłowe. W południowej części gminy występują liczne wąwozy i jary porośnięte lasami. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na dzień 31.12.2020 r. wynosiła 172, z czego 126 to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Herbem gminy Rybczewice jest wizerunek przedstawiający 3 złote ryby w kształcie litery „R” oraz srebrną falę poniżej na błękitnym polu w wersjach: barwnej i czarno-białej.

1.2. Historia

Pierwsze wzmianki dotyczące *Rybaczewic* wskazują na XV w. Gmina Rybczewice istnieje od około 1860 roku. Na terenie gminy znajdują się miejscowości, które związane są z ważnymi postaciami z historii Polski. Wieś Pilaszkowice w XVII wieku stanowiły własność króla Jana III Sobieskiego, a powstały poprzez zasiedlenie tych terenów jeńcami tatarskimi wziętymi do niewoli podczas wojen polsko- tureckich. Wieś Stryjno było własnością hetmana Stefana Czarneckiego, później rodziny Stryjeńskich.

Rolniczy charakter gminy ma swoje wielowiekowe tradycje historyczne- sieć wiejskiego osadnictwa ciągnącego się wzdłuż doliny Giełczwi ukształtowała się jeszcze w średniowieczu

2. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ

2.1. Sfera społeczna

2.1.1. Demografia

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, na koniec 2020 r. gminę Rybczewice zamieszkiwało 3 347 mieszkańców, w tym 1 649 mężczyzn i 1 698 kobiet. Stanowi to 4,68 % ludności powiatu radzyńskiego (71 432 mieszkańców). Gęstość zaludnienia w gminie wyniosła 34 osób/km^2.

Wykres 1 Stan ludności w gminie Rybczewice w latach 2015-2020

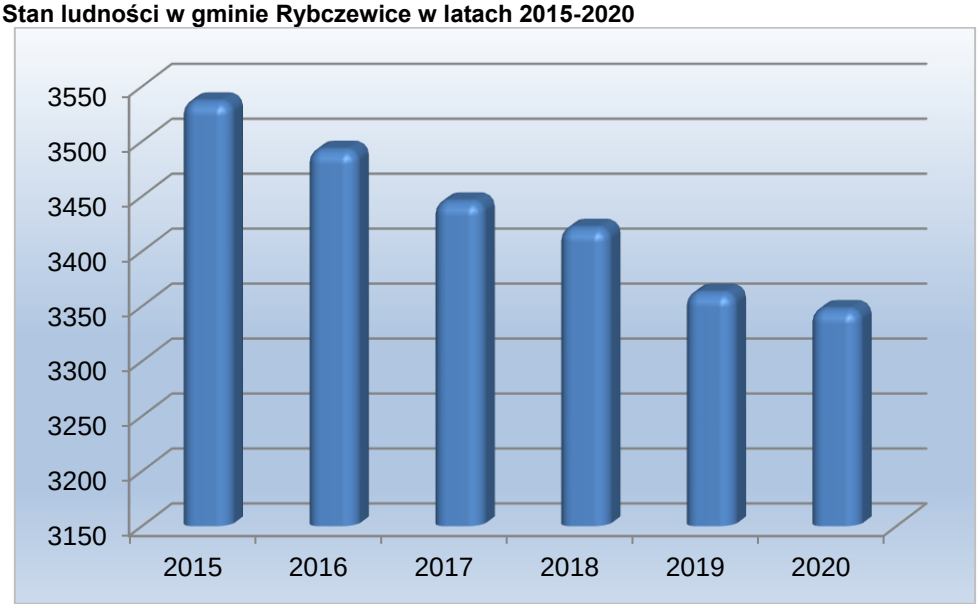

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

Ważnym elementem struktury ludnościowej jest wiek mieszkańców gminy i wzajemne proporcje pomiędzy poszczególnymi grupami wiekowymi. Analiza struktury wieku ludności gminy wskazuje na postępujący proces starzenia się społeczności gminnej. Strukturę wiekową mieszkańców charakteryzuje wysoki procent osób w wieku produkcyjnym i niski procent osób w wieku przedprodukcyjnym, co może stanowić przesłankę o starzeniu się społeczności lokalnej wynikającej m.in. z malejącej dzietności rodzin oraz wydłużającego się średniego wieku życia

Tabela 1 Ludność w gminie Rybczewice wg wieku w 2020 r.

ogółem			w wieku przedprodukcyjnym			w wieku produkcyjnym			w wieku poprodukcyjnym		
ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
3 347	1 649	1 698	434	234	200	2 020	1 123	897	893	292	601

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

Wykres 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności gminy Rybczewice w 2020 r.

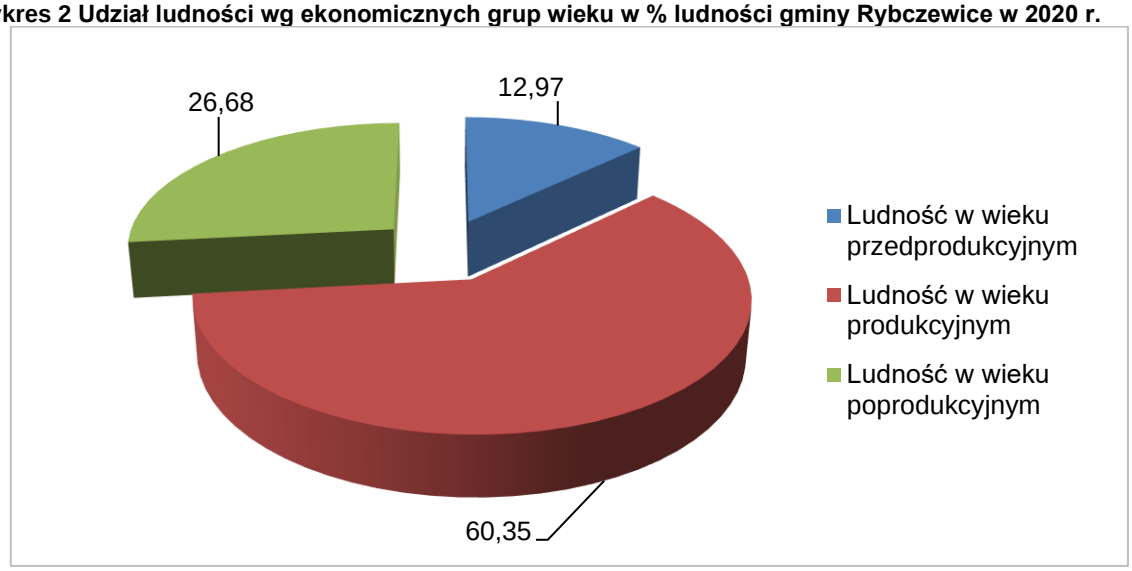

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

Gmina Rybczewice należy do najsłabiej zaludnionych gmin w Powiecie Świdnickim. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 34 osób/km2 i jest to wartość najniższa w całym powiecie świdnickim. Wysoki jest również ujemny przyrost naturalny; w 2020 r. wynosił -7,46 i był to najwyższy ujemny przyrost na tle pozostałych gmin powiatu świdnickiego.

Tabela 2 Struktura ludności gminy Rybczewice na tle innych gmin powiatu świdnickiego- stan na 2020 r.

Gmina	Powierzchnia (km^2)	Ludność					Przyrost naturalny na 1000 ludności
		ogółem	na 1 km^2	w wieku			
				przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym	
Miasto Świdnik	20	38 763	1 905	22 929	23 376	10 315	-3,02
Piaski	170	10 467	62	1 474	6 559	2 434	-6,18
Mełgiew	95	10 022	106	1 570	6 532	1920	-1,80
Trawniki	84	8 833	105	1 275	5 670	1 888	-5,52
Rybczewice	99	3 347	34	434	2 020	893	-7,46

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

Liczba mieszkańców w sołectwach gminy jest dość zróżnicowana. Do największych miejscowości, pod względem liczby ludności w gminie, należą Rybczewice Drugie (455), Częstoborowice (420) oraz Rybczewice Pierwsze (348) czyli w środkowej części gminy wzdłuż rzeki Giełczew. Skupiają one ponad 36% liczby mieszkańców całej gminy. Najsłabiej zaludnione tereny są oddalone od głównej osi gminy jaką jest rzeka Giełczew.

Tabela 3 Liczba ludności w sołectwach gminy Rybczewice- stan na koniec 2017 r. oraz na koniec 2020 r.

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców	
		2017	2020
1	Bazar	193	194
2	Choiny	107	96
3	Częstoborowice	431	420
4	Izdebno	211	202
5	Izdebno Kolonia	189	172
6	Pilaszkowice Pierwsze	297	290
7	Pilaszkowice Drugie	261	256
8	Rybczewice Pierwsze	353	348
9	Rybczewice Drugie	466	455
10	Stryjno Pierwsze	256	247
11	Stryjno Drugie	167	160
12	Stryjno Kolonia	277	281
13	Wygnanowice	249	240
14	Zygmuntów	79	79

Źródło: UG Rybczewice, Ewidencja ludności

Na spadek liczby mieszkańców ma również wpływ utrzymujący się na ujemnym poziomie przyrost naturalny w gminie. Liczba zgonów jest w ostatnich latach większa niż liczba urodzin. Trendy te przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3 Wskaźnik urodzeń i zgonów w latach 2015-2020

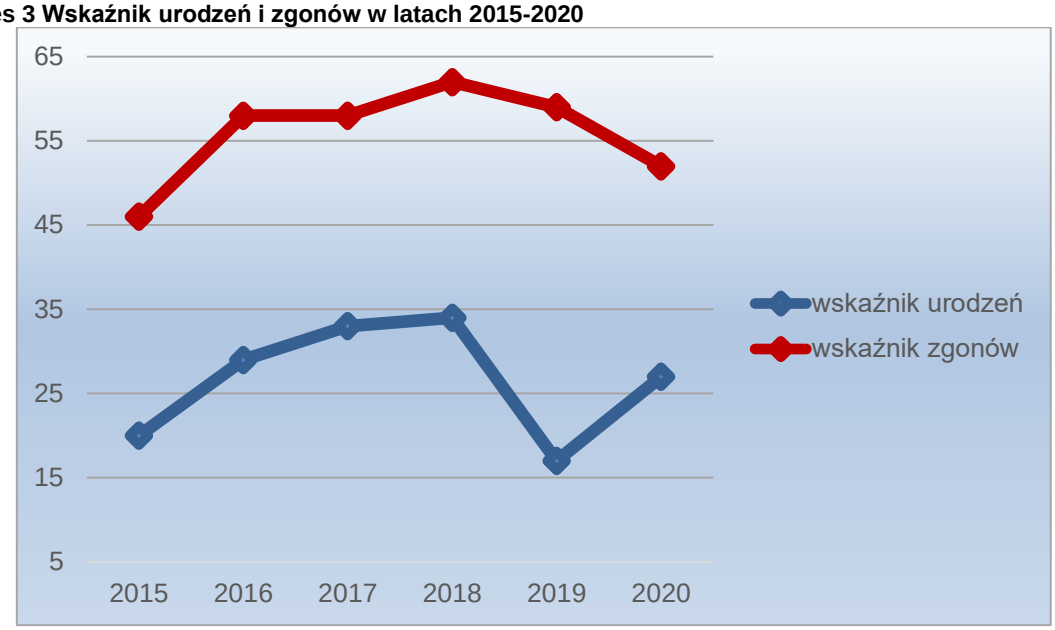

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

Przyrost naturalny w gminie Rybczewice utrzymuje się na ujemnym poziomie w stosunku do całego powiatu.

Tabela 4 Przyrost naturalny w latach 2016-2020- gmina Rybczewice i powiat świdnicki

Jednostka terytorialna	Przyrost naturalny na 1000 ludności (osoba)				
	2016	2017	2018	2019	2020
Powiat świdnicki	-1,42	-0,14	-2,05	-1,43	-3,83
Rybczewice	-8,26	-7,18	-8,16	-12,38	-7,46

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

2.1.2. Rynek pracy

Liczba pracujących w gminie Rybczewice w 2020 r., wyłączając samozatrudnienie w rolnictwie wyniosła 178 osoby, z czego 75% stanowią kobiety.

Tabela 5 Liczba pracujących wg głównych dziedzin gospodarki w 2018 r.

Wyszczególnienie	Pracujący (osoba)
Ogółem, w tym: kobiety	182 136
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	#
Przetwórstwo przemysłowe; Budownictwo	#
Handel; naprawa pojazdów samochodowych; Transport; Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	51
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; Administracja publiczna; Edukacja; Opieka zdrowotna i pomoc społeczna; Działalność usługowa	127

Źródło: GUS. Województwo Lubelskie. Podregiony, Powiaty, Gminy

2.1.3. Bezrobocie

Bezrobocie rejestrowane wynosiło w gminie Rybczewice na koniec 2020 r. 108 osób. Jest to wzrost o ponad 17% w stosunku do roku 2019. Poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby osób bezrobotnych w gminie Rybczewice w latach 2015 - 2020.

Tabela 6 Liczba osób bezrobotnych w gminie Rybczewice w latach 2015-2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	170	154	109	109	92	108
Kobiety	76	66	46	52	50	48
Mężczyźni	94	88	63	57	42	60

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

Wykres 4 Wysokość bezrobocia w gminie Rybczewice w latach 2015-2020

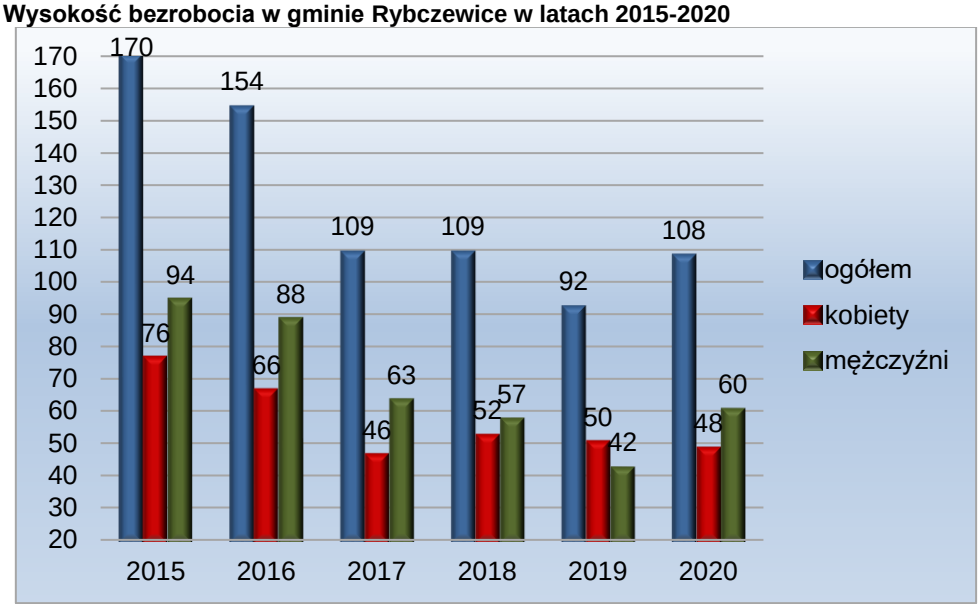

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

Stopa bezrobocia w powiecie świdnickim wynosiła 9,2% na koniec 2020 roku. Poniżej przedstawiono informacje dotyczące struktury bezrobocia w gminie Rybczewice – na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Świdniku, na koniec grudnia 2020 r.

Tabela 7 Struktura bezrobocia w gminie Rybczewice - stan na grudzień 2020

Wyszczególnienie	Liczba bezrobotnych
Ogółem	108
Mężczyźni	60
Kobiety	48
Uprawnieni do zasiłku ogółem	9
Uprawnione do zasiłku kobiety	3
Bezrobotni zwolnieni z winy zakładu pracy	2
Osoby powyżej 50 roku życia	18
Osoby do 25 roku życia	27
Staż bezrobocia do 1 miesiąca	8
Staż bezrobocia 1-3 miesiące	13
Staż bezrobocia 3-6 miesięcy	18
Staż bezrobocia 6-12 miesięcy	12
Staż bezrobocia 12-24 miesiące	26
Staż bezrobocia powyżej 24 miesięcy	31

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych PUP Świdnik

2.1.4. Kapitał społeczny

❖ Aktywność obywatelska. Organizacje pozarządowe

Na terenie gminy Rybczewice działają stowarzyszenia i organizacje pozarządowe mające wpływ na rozwój gminy:

- 7 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych:
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Pilaszkowicach – Bazarze
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Częstoborowicach
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Izdebnie
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Podizdebnie
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Rybczewicach
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Stryjnie
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Wygnanowicach
- Koła Gospodyń Wiejskich:
  - KGW „Marysieńki” z Pilaszkowic
  - KGW Rybczewice z Rybczewic

- Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Gminny Ludowy Klub Sportowy Victoria
- Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Lokalnej w Gminie Rybczewice

Gmina przystąpiła do stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Dolina Giełczwi". Stowarzyszenie jest partnerstwem trójsektorowym składającym się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego oraz społecznego i jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i osób prawnych, mającym na celu m.in. działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa kulturowego Doliny Giełczwi i Wieprza

❖ Aktywność wyborcza

Aktywność wyborcza mieszkańców gminy Rybczewice jest mniejsza od aktywności dla powiatu świdnickiego. Wyjątkiem są wybory samorządowe, gdzie frekwencja w Gminie znacznie przewyższa frekwencję dla powiatu.

Wzrost aktywności mieszkańców gminy w wyborach jest przede wszystkim widoczny w wyborach prezydenckich i samorządowych, podczas których głosowanie odbywa się na konkretne lub znane osoby.

Tabela 8 Frekwencja w wyborach (%)

Rodzaj wyborów	prezydenckie		parlamentarne		Parlament europejski		samorządowe	
Rok	**2015 II tura**	**2020 II tura**	**2015**	**2019**	**2014**	**2019**	**2014**	**2018**
Powiat świdnicki	55,30	67,19	51,07	59,68	22,27	44,84	42,73	47,46
Gmina Rybczewice	49,57	61,36	41,12	53,03	15,57	42,32	56,10	54,48

Źródło: opracowanie własne na podst. danych www.pkw.gov.pl

2.2. Infrastruktura społeczna

2.2.1. Infrastruktura edukacyjna

Na terenie gminy Rybczewice funkcjonuje jedna placówka szkolna – Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Króla Jana III Sobieskiego w Rybczewicach Drugich. Organem prowadzącym jest Gmina Rybczewice. W skład ZSO wchodzi Szkoła Podstawowa wraz z Oddziałami Przedszkolnymi oraz Zespół Wychowania Przedszkolnego. Do 2019 r. w strukturach ZSO funkcjonowało gimnazjum, zlikwidowane reformą oświatową z 2017 r.

Na koniec roku szkolnego 2020/2021, do Szkoły Podstawowej uczęszczało 245 uczniów a do Przedszkola – 37 dzieci. W ZSO zatrudnionych było 33 nauczycieli.

Tabela 9 Edukacja w gminie Rybczewice – Szkoła Podstawowa w ZSO

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba oddziałów	9	9	11	13	13	13
Liczba uczniów	159	145	169	195	210	209
Liczba etatów	10,28	10,60	13,83	16,00	17,85	17,96

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

Wykres 5 Liczba uczniów w latach 2015-2020 - Szkoła Podstawowa w ZSO

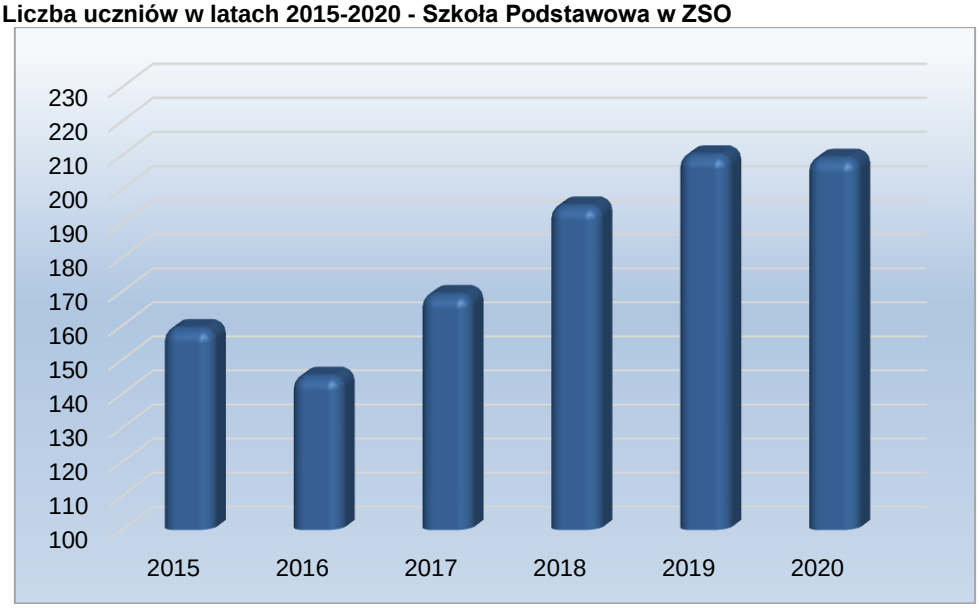

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

Tabela 10 Współczynnik skolaryzacji brutto[1] – szkoły podstawowe (%)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Powiat Świdnicki	86,73	91,87	90,17	91,32	91,96	92,99
Gmina Rybczewice	76,44	80,56	78,97	81,93	84,33	83,60

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

[1] Współczynnik skolaryzacji brutto to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania

Od 2016 r. obserwowany jest systematyczny spadek liczby dzieci w wieku 3-6 lat uczęszczających do przedszkola na terenie gminy Rybczewice. Związane jest to przede wszystkim ze spadkiem liczby urodzeń w Gminie. W ramach Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Rybczewicach, funkcjonuje jedyne w gminie przedszkole, do którego uczęszczają dzieci w wieku 3-6 lat.

Wykres 6 Dzieci w oddziałach przedszkolnych przy ZSO w Rybczewicach w latach 2015-2020

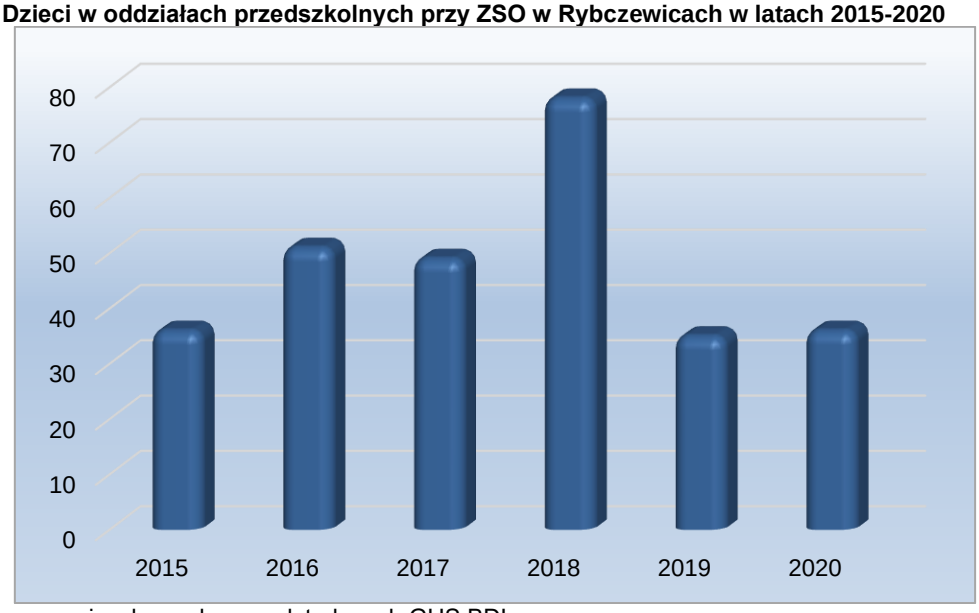

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

Tabela 11 Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym - dzieci w wieku 3 - 6 lat

	2016	2017	2018	2019	2020
Powiat Świdnicki	83,9	88,0	89,0	91,5	91,5
Gmina Rybczewice	77,5	81,8	80,2	63,2	69,5

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

2.2.2. Infrastruktura sportowa

OBIEKTY SPORTOWE:

W skład infrastruktury sportowej w gminie Rybczewice wchodzi:

- **kompleks sportowy ORLIK przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Rybczewicach**, powstałe w ramach programu "Moje Boisko ORLIK 2012"; w skład kompleksu wchodzi:
  - boisko do piłki nożnej (pow. całkowita 1860 m^2, nawierzchnia z trawy syntetycznej),

- boisko wielofunkcyjne do gry w koszykówkę, siatkówkę, piłkę ręczną, tenisa, badmintona (pow. całkowita 613,11 m^2, nawierzchnia syntetyczna poliuretanowa),
- zaplecze szatniowo-sanitarne boisk (powierzchnia zabudowy 84,86 m², powierzchnia użytkowa podstawowa 58,20 m²);

- **sala gimnastyczna przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Rybczewicach**, oddana do użytkowania w 2019 r. Budynek wolnostojący, połączony z łącznikiem z budynkiem szkoły. Powierzchnia zabudowy 540 m2, powierzchnia użytkowa 663,7 m^2. W budynku znajdują się dodatkowo antresola do prowadzenia zajęć korekcyjnych i gimnastycznych. Sala wyposażona w sprzęt sportowy do gry w koszykówkę, siatkówkę, tenisa ziemnego, piłkę ręczną, piłkę nożną mini a także wyposażanie gimnastyczne (w tym m.in. odskocznia gimnastyczna treningowa, skrzynia gimnastyczna, kozioł gimnastyczny, równoważnia gimnastyczna, materace gimnastyczne, zestaw do skoku wzwyż), drabinki, elektroniczna tablica wyników.

KLUBY SPORTOWE:

Od 2003 r., na terenie gminy Rybczewice działa Gminny Ludowy Klub Sportowy ”Victoria”. Działalność stowarzyszenia polega w szczególności na propagowaniu wśród społeczeństwa gry w piłkę nożną.

2.2.3. Kultura

Najważniejszymi zadaniami gminy w sferze kultury jest rozwijanie inicjatyw społecznych, podtrzymywanie tradycji kulturowych, dbanie o zachowanie dziedzictwa kulturowego. Gmina Rybczewice nie posiada ośrodka kulturalnego, jego zadania spełnia Gminna Biblioteka Publiczna.

Tabela 12 Charakterystyka Gminnej Biblioteki Publicznej w Rybczewicach

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Księgozbiór	10 338	10 127	9 795	10 093	10 444	11 034
Liczba czytelników	332	305	221	227	227	204
Wypożyczenia książek i czasopism na zewnątrz ogółem	3 994	3 424	2 455	2 433	2 603	1 593

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

Na koniec 2020 r. księgozbiór biblioteki liczył 11 034 woluminów. Zakupiono ze środków własnych 314 książek oraz ze środków ministerialnych 276 książek. Zakupy zostały dostosowane do potrzeb czytelniczych użytkowników biblioteki. Spadek liczby czytelników oraz wypożyczeni w 2020 r. ma związek z wybuchem pandemii. W początkowej fazie pandemii biblioteka była całkowicie niedostępna dla czytelników. W kolejnych miesiącach, wiele osób bało się korzystać z zasobów biblioteki.

Ważnym zadaniem jakie stawia sobie Gminna Biblioteka Publiczna w Rybczewicach jest upowszechnianie czytelnictwa i wprowadzanie dzieci i młodzieży w krąg kultury literackiej. Biblioteka przyjmuje wycieczki uczniów i organizuje lekcje biblioteczne. Organizowane są konkursy, pogadanki, akcje promujące czytelnictwo. Biblioteka stara się również włączać w różne akcje ogólnopolskie promujące czytelnictwo. W 2020 roku zorganizowane były:

- Warsztaty wielkanocne w formie filmiku na FB biblioteki
- Bookcrossing- „Uwolnij Książkę"
- Ogólnopolska akcja „Mała książka-Wielki człowiek"
- „Teatrzyk Kamishibai- bajkowa podróż do krainy wartości i dziecięcej wyobraźni"
- Konkurs „MÓJ BOHATER STRAŻAK – RATOWNIK"
- „PapieroweLoVe – cuda z papieru"

2.2.4. Pomoc społeczna i opieka zdrowotna

POMOC SPOŁECZNA

Zadania z zakresu pomocy społecznej świadczy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rybczewicach. GOPS realizuje zadania własne gminy oraz zadania zlecone z zakresu administracji rządowej określone ustawą o pomocy społecznej i innymi ustawami. Ośrodek realizuje także zadania gminy z zakresu pomocy społecznej określone uchwałami Rady Gminy Rybczewice, wynikające z porozumień i umów zawartych przez Gminę Rybczewice z innymi podmiotami oraz z rządowych, powiatowych i gminnych programów pomocy społecznej.

W 2020 r. liczba rodzin, którym udzielono świadczenia wyniosła 50, liczba osób w rodzinach – 127. Łączna kwota świadczeń wyniosła 141 436 zł.

Tabela 13 Udzielone świadczenia przez GOPS w Rybczewicach– zadania własne gmin- w latach 2015-2020

Forma pomocy	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń (zł)	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2015				
Zasiłki stałe	65	35 435	8	8
Zasiłki okresowe	84	34 192	26	92
Posiłek	14 331	53 620	50	217
Inne zasiłki celowe i w naturze	x	36 410	40	111
2016				
Zasiłki stałe	56	33 824	5	5
Zasiłki okresowe	75	25 961	20	44
Posiłek	10 082	44 551	36	157
Inne zasiłki celowe i w naturze	x	34 743	29	62

2017				
Zasiłki stałe	73	37 987	8	11
Zasiłki okresowe	65	22 996	19	45
Posiłek	6 482	28 996	26	114
Inne zasiłki celowe i w naturze	-	-	-	-
2018				
Zasiłki stałe	85	41 624	8	11
Zasiłki okresowe	57	22 400	18	40
Posiłek	6 104	27 828	19	93
Inne zasiłki celowe i w naturze	x	30 731	31	74
2019				
Zasiłki stałe	105	54 624	10	13
Zasiłki okresowe	49	19 951	14	34
Posiłek	2 376	11 576	11	58
Inne zasiłki celowe i w naturze	-	-	-	-
2020				
Zasiłki stałe	111	58 766	10	13
Zasiłki okresowe	48	19 899	12	34
Posiłek	923	5 410	11	49
Inne zasiłki celowe i w naturze	x	57 361	41	97

Źródło: dane GOPS w Rybczewicach

Główne powody przyznania pomocy społecznej to przede wszystkim choroba, ubóstwo, niepełnosprawność, bezrobocie.

Wykres 7 Powody przyznawania pomocy społecznej w 2020 r.

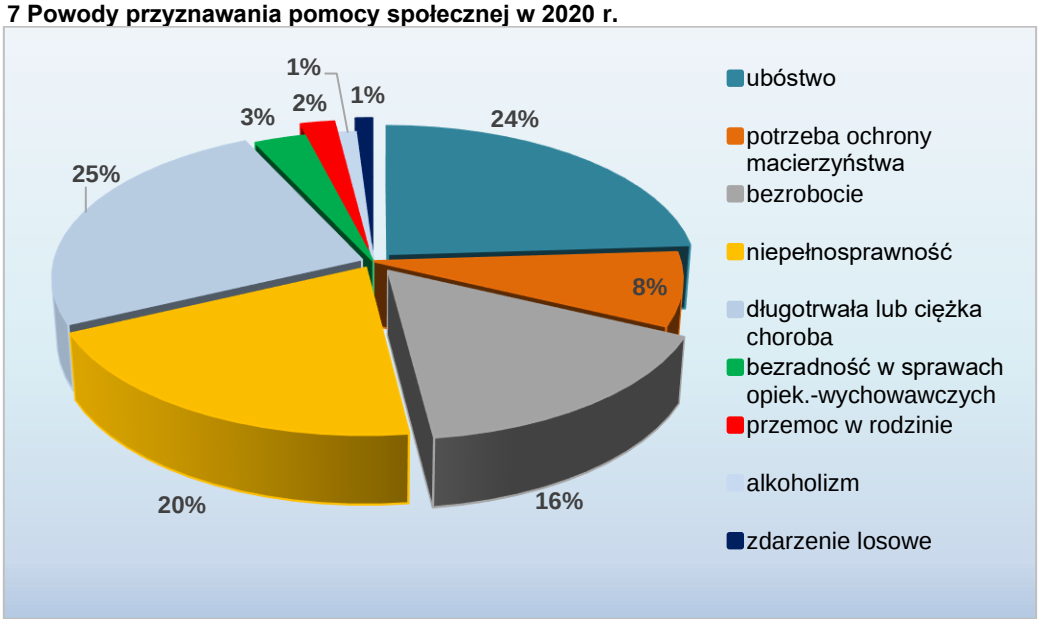

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

Głównymi przyczynami, w związku z którymi mieszkańcy gminy Rybczewice wnioskowali o pomoc społeczną w 2020 r. była długotrwała lub ciężka choroba (25 rodzin, 53 osoby w rodzinach), ubóstwo (24 rodzin, 50 osób w rodzinach) i niepełnosprawność (20 rodzin, 40 osób w rodzinach).

W 2020 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rybczewicach zrealizował zadania wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych. Świadczeniami rodzinnymi są:

1) zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego;

2) świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne;

3) jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka;

4) świadczenie rodzicielskie.

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. W 2020 r. wypłacono 2 507 świadczeń na kwotę 288 871, 89 zł oraz w ramach dodatków do zasiłków rodzinnych - 1 358 świadczeń na kwotę 149 132,87 zł.

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. W 2020 r. wypłacono1 156 świadczeń na kwotę 182 932,00 zł. Wypłacono 97 świadczeń (z tytułu świadczeń pielęgnacyjnych) na kwotę 142 755,00 zł, przyznanych z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Wypłacono również 120 świadczeń z tytułu specjalnych zasiłków opiekuńczych na kwotę 63 948,00 zł.

Jednorazowa zapomoga tytułu urodzenia żywego dziecka przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 1 922,00 zł. W 2020 r. wypłacono 23 świadczeń na kwotę 2 300,00 zł.

Z tytułu świadczenia rodzicielskiego wypłacono 93 świadczeń na kwotę 85 921,00 zł.

GOPS Rybczewice współpracuje z Bankiem Żywności w Lublinie w zakresie dystrybucji żywności dla osób w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym. Z terenu Gminy Rybczewice, w 2020 r. objętych pomocą było 401 osób.

OPIEKA ZDROWOTNA

Usługi w zakresie opieki zdrowotnej w gminie Rybczewice świadczy Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej STARMED Praktyka Lekarza Rodzinnego. NZOZ świadczy usługi podstawowej opieki zdrowotnej w ramach kontraktu z NFZ w budynku, który dzierżawi od Gminy.

Tabela 14 Podstawowa opieka zdrowotna – udzielone porady w latach 2015-2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina Rybczewice	17 659	16 304	22 351	21 381	20 815	16 920

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

W gminie znajdują się też dwie apteki – obie w miejscowości Rybczewice Drugie.

3. DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ

3.1. Sfera gospodarcza

3.1.1. Działalność gospodarcza

Na terenie Gminy Rybczewice nie ma przemysłu, ani dużych firm. Działalność gospodarcza opiera się na małej przedsiębiorczości należącej do osób fizycznych. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na dzień 31.12.2020 r. wynosiła 172 co w porównaniu z rokiem poprzednim oznaczało wzrost o 10 %.

W strukturze gospodarki gminy największą liczbę podmiotów gospodarczych stanowią podmioty specjalizujące się w handlu i naprawach (36) a najmniej w sektorze informacja i komunikacja oraz działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (po 2).
Strukturę gospodarki gminy wg sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności przedstawia tabela. Analiza danych zawartych w tabeli wskazuje na duże rozdrobnienie w sferze rodzajów prowadzonej działalności gospodarczej w gminie Rybczewice. Zauważalny jest wzrost liczby przedsiębiorstw działających w sektorze przetwórstwo przemysłowe oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

Tabela 15 Ilość podmiotów gospodarczych wg klasyfikacji PKD 2007 w latach 2016-2020

Sekcja PKD 2007	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	145	147	149	156	172
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	7	7	8	8	8
przetwórstwo przemysłowe	11	9	10	9	14
budownictwo	15	16	17	22	21

handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	34	36	33	32	36
transport i gospodarka magazynowa	3	4	8	8	10
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	6	5	3	5	6
informacja i komunikacja	2	1	1	2	2
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4	4	4	3	3
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	10	10	11	12	18
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	2	4	4	4	4
administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	11	11	10	10	10
edukacja	8	8	8	7	6
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	7	8	8	8	9
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2	2	2	2	2
pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	22	21	21	22	23

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

W ramach gospodarki gminy funkcjonują podmioty prywatne i publiczne. Podmioty publiczne w 2020 r. stanowiły 6,4 % a sektor podmiotów prywatnych 93 %. Liczba podmiotów należących do sektora publicznego wynosiła 11, z czego 9 stanowiły państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego. Liczba podmiotów prywatnych w 2020 r. wyniosła 160.
Na terenie gminy funkcjonują 3 spółki handlowe, 1 spółdzielnia, 3 fundacje, 12 stowarzyszeń i organizacji społecznych. Największą grupę stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 126 podmiotów

Wykres 8 Liczba podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym w latach 2015-2020

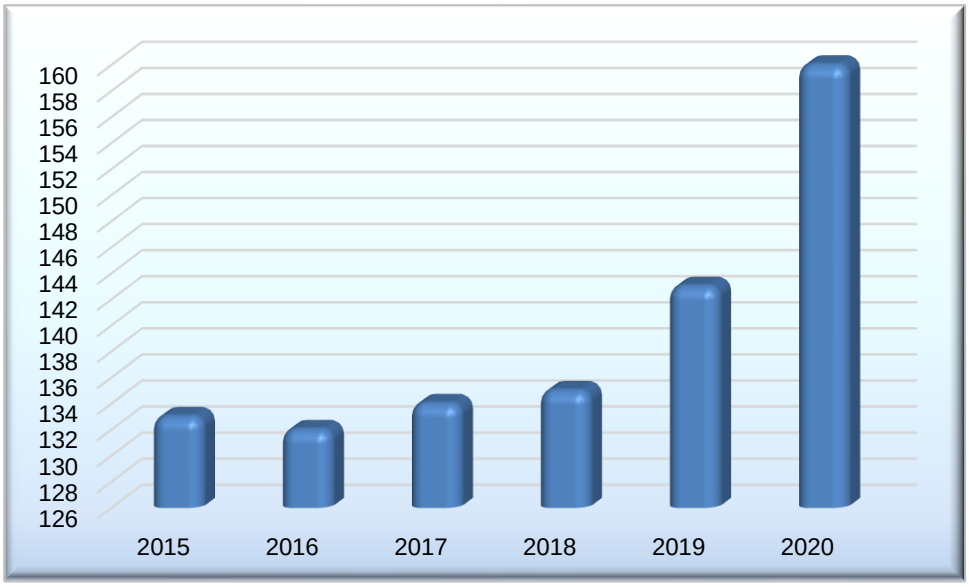

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

Wykres 9 Podmioty gospodarcze w sektorze prywatnym wg klasyfikacji PKD 2007

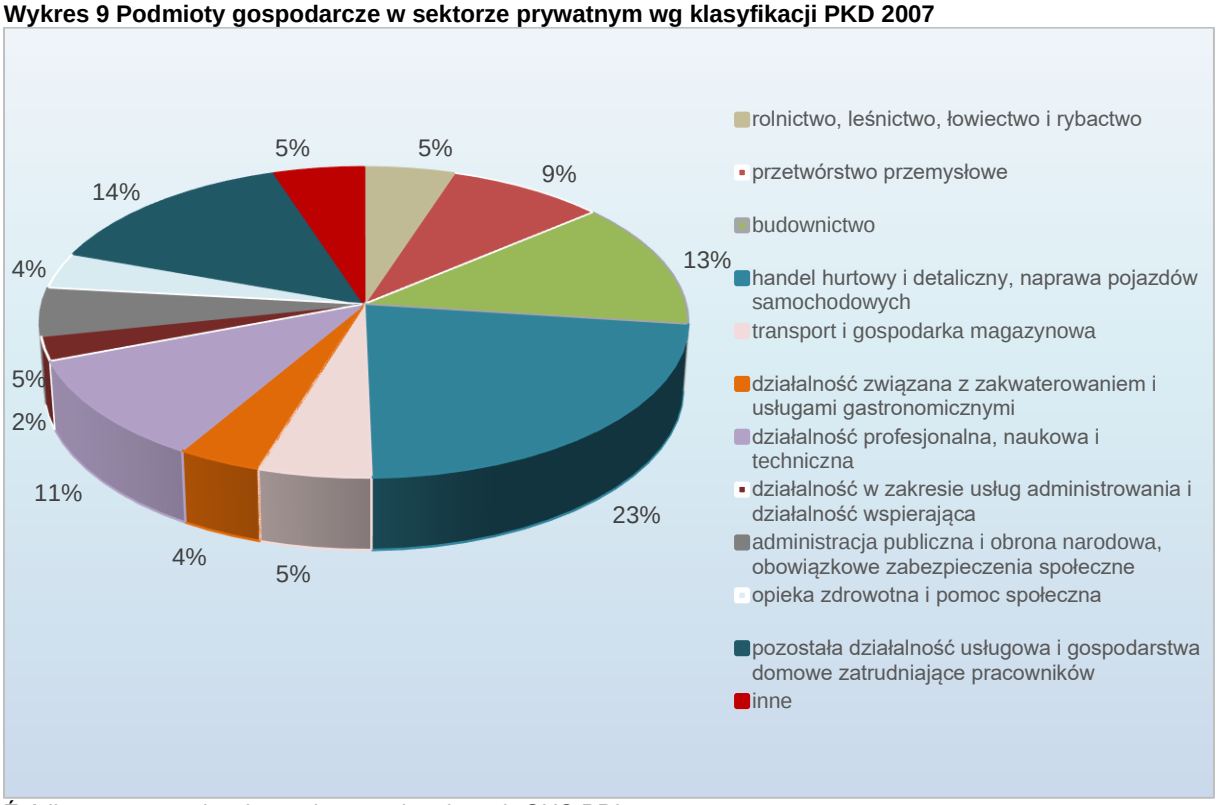

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

W 2020 roku, w gminie Rybczewice zarejestrowało się 16 nowych podmiotów gospodarczych – wszystkie należą do sektora prywatnego. Najwięcej podjęło działalność w branży rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactw (12 firm) oraz w branży handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych (5 firm).

W tym samym roku wyrejestrowało się z Ewidencji Działalności Gospodarczej 5 podmiotów, w tym 4 podmiotów z sektora prywatnego.

3.1.2. Rolnictwo

Gmina Rybczewice jest gminą o charakterze rolniczym. Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r., powierzchnia gruntów ogółem w gospodarstwach rolnych wynosiła 7681,96 ha, co stanowi ponad 77% całej powierzchni gminy Rybczewice.

Tabela 16 Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych na terenie gminy Rybczewice, 2010 r.

	Powierzchnia (ha)
grunty ogółem, tym:	7 681,96
użytki rolne ogółem	6 981,97
lasy i grunty leśne	387,93
pozostałe grunty	312,06

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS

Według danych z Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r., w gminie funkcjonuje 1 027 indywidualnych gospodarstw rolnych, z czego 900 prowadzą działalność rolniczą. Ponad 27% gospodarstw stanowią gospodarstwa o powierzchni do 1 ha, a gospodarstwa duże, o powierzchni powyżej 15 ha, stanowią jedynie 10,32%. Świadczy to o dużym rozdrobnieniu gospodarstw w gminie i mało efektywnej strukturze agrarnej.

Tabela 17 Struktura gospodarstw rolnych w gminie Rybczewice

Struktura gospodarstw	Liczba gospodarstw
Gospodarstwa wg rodzaju	
gospodarstwa rolne ogółem	1027
gospodarstwa indywidualne ogółem	1027
gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą	900
Gospodarstwa wg rodzaju i grup obszarowych	
Gospodarstwa rolne ogółem	
do 1 ha włącznie	284
powyżej 1 ha razem	743
1 - 5 ha	272
1 - 10 ha	532
1 - 15 ha	637
5 - 10 ha	260
5 - 15 ha	365
10 -15 ha	105
5 ha i więcej	471
10 ha i więcej	211
15 ha i więcej	106
gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą	
do 1 ha włącznie	159
powyżej 1 ha razem	741
1 - 5 ha	270
1 - 10 ha	530
1 - 15 ha	635
5 - 10 ha	260
5 - 15 ha	365
10 -15 ha	105
5 ha i więcej	471
10 ha i więcej	211
15 ha i więcej	106

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS

Wykres 10 Struktura gospodarstw rolnych w gminie Rybczewice (gospodarstwa rolne ogółem)

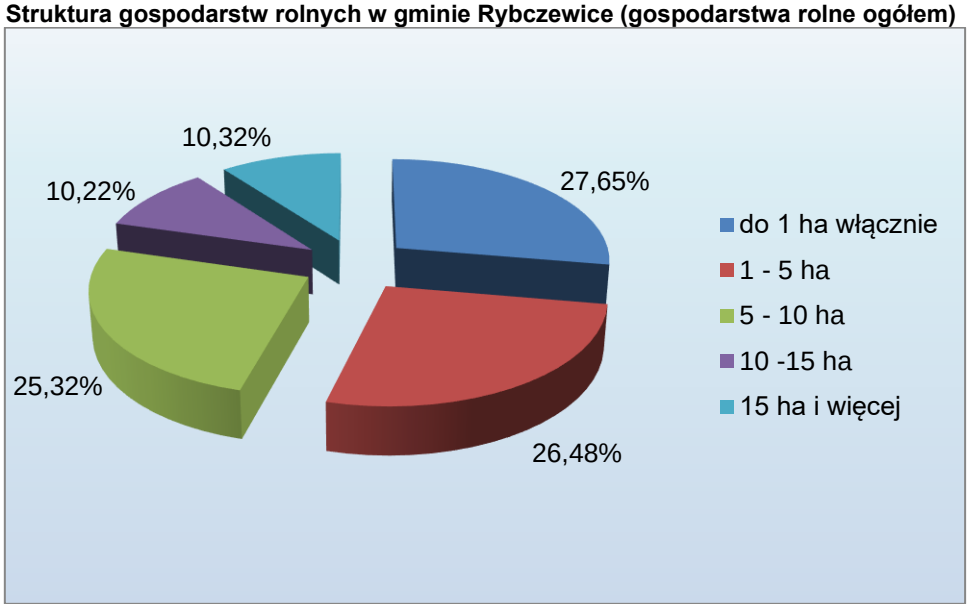

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS

Według danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2010, na terenie gminy Rybczewice uprawia się przede wszystkim zboża – 3457,61 ha (co stanowi 72,5% ogólnej powierzchni zasiewów), uprawy przemysłowe – 877,67 ha, rzepak i rzepik - 625,1 ha.

Wśród gospodarstwach utrzymujących zwierzęta gospodarskie, najwięcej hoduje bydło (201 gospodarstw – 612 szt. bydła łącznie). Trzodę chlewną hoduje 107 gospodarstw i liczy ona łącznie 858 sztuk.

3.2. Zarządzanie

3.2.1. Gospodarka finansowa Gminy

Na dzień 31 grudnia 2020 r. plan budżetu gminy wg uchwał Rady Gminy został zaplanowany w wysokości 23.030.162,40 zł a wydatki w wysokości 29.170.342,40 zł, co oznacza, że budżet gminy na 2020 rok został zaplanowany został, jako budżet niedoborowy, co w praktyce oznacza, że zaplanowane wydatki budżetowe przewyższają zaplanowane dochody budżetowe o kwotę 6.140.180 zł.

DOCHODY BUDŻETU

Na dzień 31 grudnia 2020 r. do budżetu gminy wpłynęło 20.570.326,39 zł na planowane wpływy w wysokości 23.030.162,40 zł, co stanowi 89,32 % wykonania planu.

Na dochody budżetu gminy złożyły się:

1. Dochody własne w wysokości 4.073.671,52 zł, które w stosunku do planowanych w wysokości 4.221.006,16 zł stanowią 96,51 % wykonania planu.

2. Dotacje i środki na zadania własne w wysokości 7.311.801,95 zł, które w stosunku do planowanych w wysokości 7.476.795,00 zł stanowią 97,79 % wykonania planu, w tym bieżące w wysokości 5.720.210,26 zł na planowane w wysokości 5.732.898,00 zł oraz majątkowe w wysokości 1.591.591,69 zł na planowane w wysokości 1.743.897,00 zł.

3. Dotacje na programy finansowane z udziałem środków UE w wysokości 3.971.703,56 zł na planowane w wysokości 6.102.100,59 zł stanowią 65,09 % wykonania planu, w tym bieżące w wysokości 287.575,59 zł na planowane w wysokości 315.228,59 zł oraz majątkowe w wysokości 3.684.127,97 zł na planowane w wysokości 5.786.872 zł.

4. Dotacje celowe na zadania zlecone w wysokości 5.213.149,36 zł, które w stosunku do planowanych w wysokości 5.230.260,65 zł stanowią 99,67 % wykonania planu.

Wykres 11 Struktura dochodów budżetu gminy

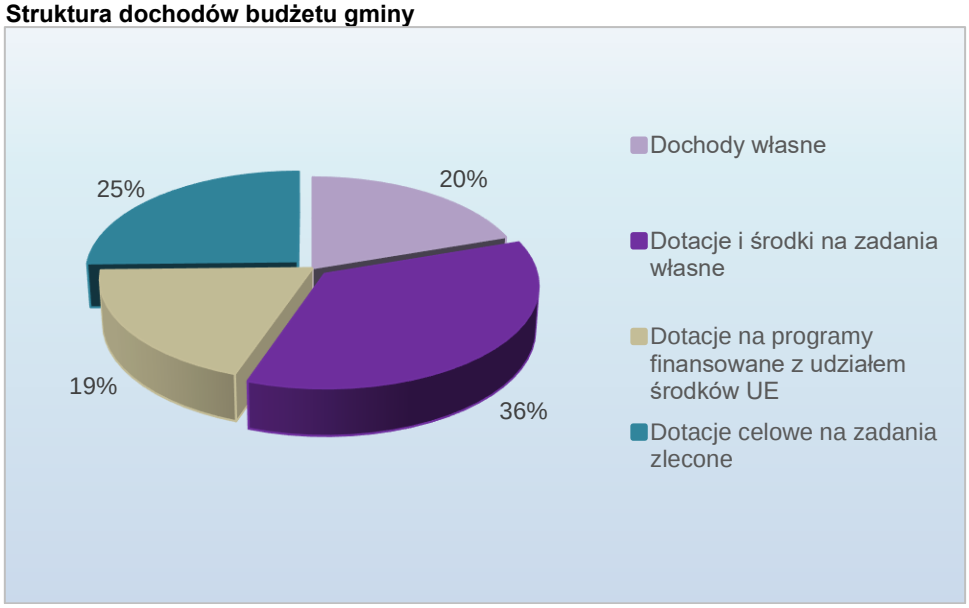

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych UG Rybczewice

Od 2015 r. dochody budżetu gminy okresie wykazują tendencję wzrostową, od kwoty 10 731 017,59 do kwoty 20 570 326,39 w roku 2020. W stosunku do roku poprzedniego dochody budżetu gminy wzrosły o 16,32 %.

Tabela 18 Wysokość dochodów Gminy Rybczewice w latach 2015-2020

Rok	Dochody
2015	10 731 017,59
2016	14 730 031,23
2017	13 398 086,67
2018	17 557 605,35
2019	17 684 006,51
2020	20 570 326,39

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych UG Rybczewice

Wykres 12 Dochody gminy Rybczewice w latach 2015-2020

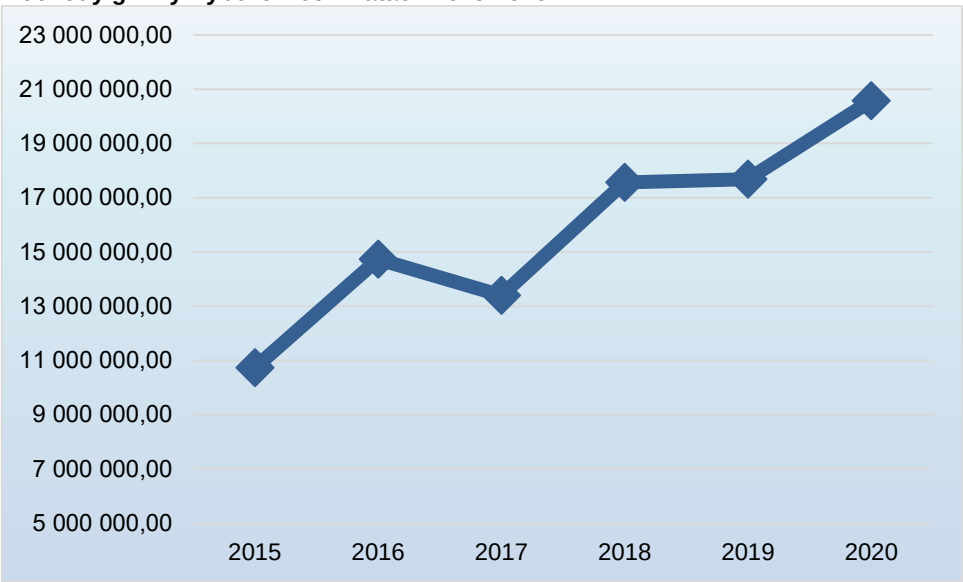

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych UG Rybczewice

WYDATKI BUDŻETU

W 2020 roku z budżetu gminy wydano 21 899 221,46 zł na planowane wydatki w wysokości 29 170 342,40 zł co stanowi 75,07% wykonania planu.

Na wydatki budżetu gminy złożyły się:

1. Zadania własne w wysokości 12.053.714,00 zł, które stanowią 55,04% wszystkich wydatków budżetowych z czego:

- Na wydatki bieżące wydano 7 700 883,31 zł które stanowią 63,89% wydatków na zadania własne,
- Na wydatki majątkowe wydano 4 352 830,69 zł, co stanowi 36,11% wydatków na zadania własne.

2. Wydatki na programy finansowane z udziałem środków UE w wysokości 4 632 842,80 zł, które stanowią 21,16% wszystkich wydatków budżetowych z czego:

- Na wydatki bieżące wydano 282 967,37 zł które stanowią 6,11% wydatków na programy finansowane z udziałem innych środków zagranicznych,
- Na wydatki majątkowe wydano 4 349 875,43 zł, co stanowi 93,89% wydatków na programy finansowane z udziałem innych środków zagranicznych.

3. Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej i inne zlecone ustawami w wysokości 5 212 664,66 zł , które stanowią 23,80% wszystkich wydatków budżetowych z czego:

- Na wydatki bieżące wydano 5 212 664,66 zł co stanowi 100,00% wydatków na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej i inne zlecone ustawami.

Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem stanowi 39,74%.

Tabela 19 Struktura wydatków budżetu gminy:

Wykonanie – wydatki ogółem	21 899 221,46
Wydatki majątkowe	8 702 706,12
Wydatki bieżące	13 196 515,34

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych UG Rybczewice

Wydatki budżetu gminy w okresie 2015-202 wykazują tendencję wzrostową. Od kwoty 10 406 352,58 w roku 20154 do kwoty 21.899.221,46 w roku 2020. W stosunku do roku poprzedniego wydatki budżetu gminy uległy zmniejszeniu o 28,69 %.

Wykres 13 Wydatki gminy Rybczewice w latach 2015-2020

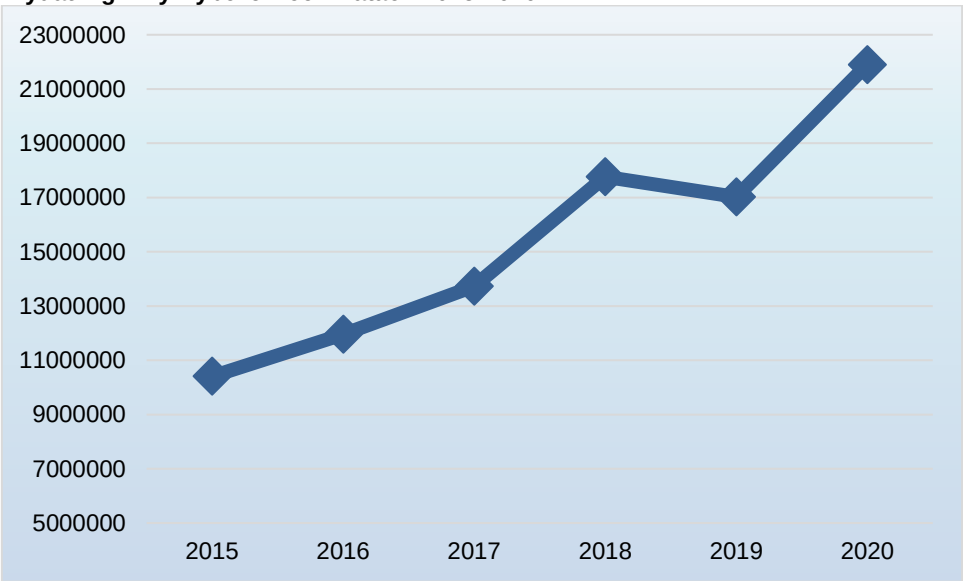

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych UG Rybczewice

PRZYCHODY I ROZCHODY

Na dzień 31 grudnia 2020 roku przychody budżetu gminy wyniosły 6 757 782,54 zł na planowane w wysokości 8 757 780 zł, w tym:

- wolne środki – 1 968 547,97
- niewykorzystane środki związane z realizacją projektów UE – 69 234,57
- spłata pożyczki długoterminowej – 120 000,00
- pożyczka długoterminowa na sfinansowanie deficytu – 4 600 000,00

Na dzień 31 grudnia 2020 r. stan zadłużenia gminy z tytułu zaciągniętych kredytów bankowych oraz zobowiązań zaliczanych do długu innych niż kredyty i pożyczki wynosił 4 608 260,68 zł.

Na dzień 31 grudnia 2020 r. rozchody zamknęły się kwotą 2 617 600,00 zł na planowane w wysokości 2 617 600 zł na co złożyły się spłaty kredytów długoterminowych w kwocie 2 567 600 zł oraz udzielone pożyczki długoterminowe w kwocie 50 000 zł,

Zadłużenie Gminy w okresie 2015 – 2020 wykazuje początkowo tendencję spadkową od kwoty 4 189 000 zł w roku 2015 do kwoty 1 355 200,00 zł w roku 2018, a następnie tendencję wzrostową od kwoty 1 355 200,00 zł w roku 2018 do kwoty 4 600 000,00 zł w roku 2020.

Wykres 14 Zadłużenie Gminy w latach 2014 -2020

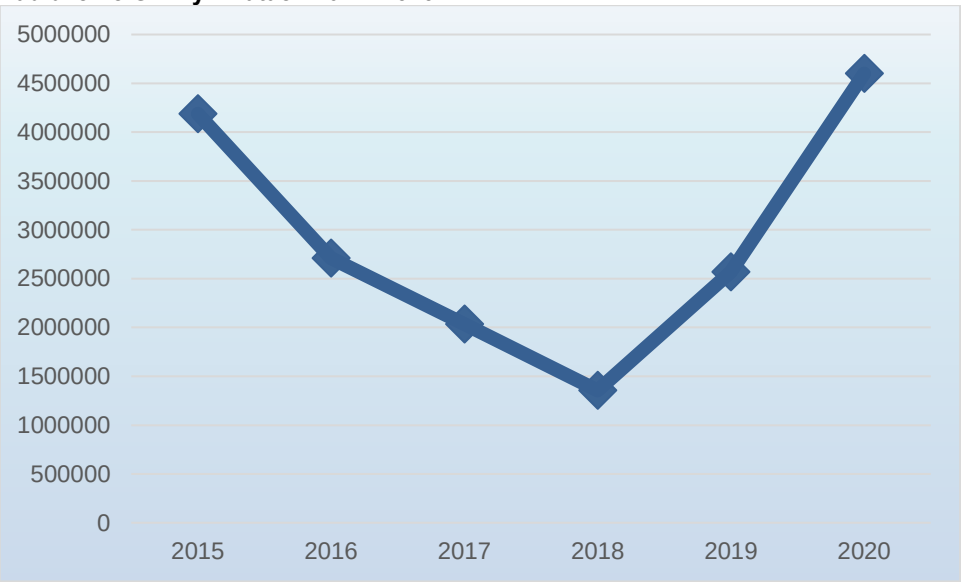

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych UG Rybczewice

3.2.2. Projekty realizowane ze środków zewnętrznych, w tym unijnych

Projekty realizowane ze środków zewnętrznych, w tym unijnych

od 2013 roku

Nazwa zadania	Źródło dofinansowania	Wartość całkowita	Kwota dotacji	Opis
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w gminie Rybczewice	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013	378 915,67	218 036,38	Wybudowano 42 przydomowe oczyszczalnie ścieków dla potrzeb gospodarstwa domowego
Utwardzenie dna i odwodnienie wąwozu lessowego w ciągu drogi gminnej nr 105762L od km 1+320 do km 1+470 w miejscowości Częstoborowice	Lubelski Urząd Wojewódzki - środki budżetu państwa na zadania związane z realizacją zadań wojewódzkiego programu likwidacji osuwisk i ochrony wąwozów lessowych przed erozją	141 803,76	90 000,00	Na odcinku 150 mb wykonano nawierzchnię z płyt żelbetowych typu IOMB, co zabezpiecza dno wąwozu przed rozmyciem
Przebudowa drogi gminnej Nr 105766L w miejscowości Częstoborowice	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020	681 567,18	454 942,00	Na odcinku 1 615 m wykonano nawierzchnię z betonu asfaltowego z obustronnym poboczem
Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na terenie gminy Rybczewice	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	2 715 783,68	2 109 805,81	W wyniku realizacji projektu zamontowano instalacje OZE na obiektach prywatnych w Gminie Rybczewice: 252 instalacje solarne, 8 instalacji fotowoltaicznych, 5 pomp aerotermalnych, 2 pompy geotermalne, 5 kotłów na biomasę. Łączna moc zainstalowana wynosi 1,0895 MW.
Modernizacja poprzez przebudowę istniejącego wodociągu wiejskiego IZDEBNO zaopatrującego wsie Izdebno i Izdebno-Kolonia w gm. Rybczewice	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	1 944 109,50	1 341 377,64	W wyniku realizacji projektu, w miejscowościach Izdebno i Izdebno – Kolonia przebudowana została sieć wodociągowa o długości 4 819 m z przyłączami wodociągowymi – 178 szt. o łącznej długości 5 319 m. Wyremontowany i zmodernizowany został budynek stacji wodociągowej. Na

				budynku zamontowana została instalacja fotowoltaiczna. Zamontowano zbiornik wyrównawczy wody pitnej o poj. 100 m/3. Zamontowano wodomierze z nakładkami radiowymi do zdalnego odczytu oraz system monitoringu na urządzeniach. Uruchomiono serwis ICT, za pośrednictwem którego użytkownicy mogą dokonywać transakcji on-line.
Modernizacja gospodarki wodnej w gminie Rybczewice poprzez budowę zbiornika wód popłucznych z filtrów odżelaziaczy, montaż systemu OZE i instalacji monitorujących pracę ujęć wody	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	1 115 745,50	781 925,41	Wybudowano zbiornik wód popłucznych z filtrów odżelaziaczy" w miejscowości. Na budynkach stacji wodociągowych w m. Rybczewice, Bazar, Zygmuntów i Podizdebno zamontowano instalację fotowoltaiczną oraz wymieniono oświetlenie wewnętrzne na LED. Na stacjach wykonano też instalację systemu monitoringu pracy stacji wodociągowych. W gospodarstwach domowych i instytucjach na terenie gminy wymieniono wodomierze na nowe wyposażone w radiowy system zdalnego odczytu
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Rybczewice	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	3 014 629,65	1 422 927,01	Wykonano kompleksową termomodernizację budynku Urzędu Gminy w Rybczewicach, budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Częstoborowicach oraz Ośrodka Zdrowia w Rybczewicach Drugich (w tym m.in. ocieplenie ścian zewnętrznych, wymiana zewnętrznej stolarki drzwiowej i okiennej, wymiana instalacji wewnętrznych, montaż instalacji OZE, modernizacja kotłowni na paliwo stałe i wymiana kotła na ekologiczny - pellet)
Termomodernizacja wielorodzinnego budynku mieszkalnego Dom	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	1 255 249,92	735 924,86	Wykonano kompleksową termomodernizację budynku wielorodzinnego budynku mieszkalnego Dom Nauczyciela (w tym min. ocieplenie ścian zewnętrznych i stropodachu,

Nauczyciela w gminie Rybczewice				wymiana stolarki drzwiowej i okiennej, modernizacja instalacji CO, wymiana kotła na kocioł na biomasę, wdrożenie systemów pomiaru, monitoringu i zarządzania wykorzystaniem energii w budynkach)
OZE w gminie Rybczewice	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	1 634 162,99	958 392,87	W wyniku realizacji projektu zamontowano instalacje OZE na obiektach prywatnych w Gminie Rybczewice: 36 instalacje solarne, 52 instalacji fotowoltaicznych, 12 pomp aerotermalnych, 18 kotłów na biomasę.
Modernizacja zabytkowego dworu w Rybczewicach Drugich	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	3 375 475,41	2 628 036,29	W wyniku modernizacji i adaptacji zabytkowego pałacu w Rybczewicach Drugich, przeznaczono budynek na cele społeczne, kulturalne, centrotwórcze. Zakres prac objął m.in.: wykonanie nowego pokrycia dachowego, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, roboty wewnętrzne (w tym m.in.: wykonanie okładzin schodów, uzupełnienie ścian, remont stropów i podłogi na gruncie w piwnicy, wykonanie okładzin posadzek wewnętrznych, zabezpieczenie spękanych murów, uzupełnienie tynków wewnętrznych wraz z robotami malarskimi), roboty zewnętrzne (w tym m.in.: remont istniejącego tarasu, odtworzenie i uzupełnienie tynków na elewacji wraz z robotami malarskimi, wykonanie opaski odwadniającej wokół budynku, remont balkonów), wymianę instalacji wodno – kanalizacyjnej, centralnego ogrzewania wraz z kotłownią na paliwo stałe.
Rewitalizacja i zagospodarowanie zespołu parkowego w miejscowości Rybczewice Drugie	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	1 122 713,80	798 534,98	W wyniku realizacji projektu mającego na celu przywrócenie wartości przyrodniczo – architektoniczno – użytkowych parku, wykonano m.in. modernizacja istniejących alejek, wykonanie ścieżek historycznych i

				przyrodniczo-dydaktycznych, budowa oświetlenia i monitoringu, modernizacja istniejących dróg dojazdowych oraz dojść do parku, wykonanie schodów terenowych prowadzących do brzegu zbiornika wodnego, budowa elementów małej architektury, nasadzenia zieleni.
Kompleksowa modernizacja systemu zaopatrzenia w wodę na terenie Gminy Rybczewice poprzez modernizację ujęcia wody i pompowni w m. Bazar, ujęcia wody w m. Rybczewice Pierwsze oraz pompowni w m. Stryjno Pierwsze gm. Rybczewice	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	2 192 023,79	1 706 349,67	W wyniku realizacji projektu wykonano modernizację budynków i wymianę urządzeń technologicznych na ujęciach wody i pompowniach w gminie Rybczewice (stacja uzdatniania wody w m. Bazar, pompownia wody w m. Bazar, stacja uzdatniania wody w m. Rybczewice Pierwsze, pompownia wody w m. Stryjno Pierwsze). Wymieniono ogrodzenia działek oraz ustawiono na zewnątrz oświetlenie OZE (lampa z panelem fotowoltaicznym i turbiną wiatrową).
Rewitalizacja i zagospodarowanie zbiornika wodnego w miejscowości Rybczewice Drugie	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	1 730 304,23	1 343 519,52	Realizacja projektu ma na celu odmulenie i oczyszczenie zbiornika wodnego oraz zagospodarowanie terenu dookoła akwenu, w tym wykonanie ciągu pieszego wokół zbiornika, ścieżek historycznych i przyrodniczo-dydaktycznych, budowa oświetlenia, elementów małej architektury, wykonanie molo w miejscu niegdyś istniejącego
Modernizacja oświetlenia ulicznego w gminie Rybczewice	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	970 622,96	670 755,706	Modernizacja oświetlenia ulicznego polega na wymianie opraw oświetleniowych na energooszczędne oprawy LED (336 szt.), wymianie wysięgników, montażu kompleksowego systemu inteligentnego sterowania oświetleniem w skrzynkach SO

Rozwijamy kompetencje cyfrowe mieszkańców Gminy Rybczewice	Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020; konkurs grantowy w ramach projektu: „e – MISJA - rozwój kompetencji cyfrowych mieszkańców województwa lubelskiego i podkarpackiego"	148 960,00	148 960,00	W ramach projektu zorganizowano szkolenia w obszarze kompetencji cyfrowych dla 226 osób w wieku 25-74. Zakupiono 24 szt. laptopów, rzutniki i ekrany projekcyjne. Po zakończeniu realizacji projektu, sprzęt został przekazany do Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Rybczewicach
Przebudowa drogi gminnej nr 105760 L w miejscowości Rybczewice Pierwsze, gmina Rybczewice	Fundusz Dróg Samorządowych	1 253 328,09	354 320,00	Na odcinku 1596 mb wykonano nawierzchnię z betonu asfaltowego, szerokość jezdni 3,50 m. Wybudowano obustronne pobocza
Przebudowa drogi gminnej nr 105754L w m. Stryjno Kolonia na odcinku od km 0+005,40 do km 0+870,00	Fundusz Dróg Samorządowych	519 612,39	259 806,00	Na odcinku 864,6 wykonano nawierzchnię z betonu asfaltowego, szerokość jezdni 5 m. Wybudowano obustronne pobocza
Przebudowa drogi gminnej nr 105761L w miejscowościach Częstoborowice i Rybczewice Drugie	Fundusz Dróg Samorządowych	323 239,57	193 943,00	Na odcinku 525 m wykonano nawierzchnię z betonu asfaltowego z obustronnym poboczem
Przebudowa drogi gminnej nr 105765L w miejscowości Pilaszkowice Pierwsze	Fundusz Dróg Samorządowych	677 115,00	406 269,00	Na odcinku 910 m wykonano nawierzchnię betonową z płyt betonowych typu IOMB z obustronnym poboczem
Przebudowa drogi gminnej Nr 105760L w miejscowości Rybczewice Pierwsze	Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych	512 574,84	512 574,84	Na odcinku 255 m wykonano nawierzchnię z betonu asfaltowego z obustronnym poboczem
Przebudowa drogi gminnej nr 105755L od km 0+000 do km 1+270 w miejscowości Stryjno Kolonia uszkodzonej w wyniku gwałtownego spływu wód opadowych w 2018 r.	Lubelski Urząd Wojewódzki w ramach środków budżetu państwa na zadania związane z usuwaniem skutków zdarzeń noszących znamiona klęsk żywiołowych	1 369 337,30	1 095 469,00	Przebudowano drogę na odcinku 1270 mb (poprzez wykonanie nawierzchni z betonu asfaltowego) z obustronnym poboczem.

Przebudowa drogi gminnej nr 105756L od km 0+005 do km 0+620 w miejscowości Stryjno Kolonia uszkodzonej w wyniku gwałtownego spływu wód opadowych w 2018 r.	Lubelski Urząd Wojewódzki w ramach środków budżetu państwa na zadania związane z usuwaniem skutków zdarzeń noszących znamiona klęsk żywiołowych	386 421,84	309 137,00	Przebudowano drogę na odcinku 615 mb (poprzez wykonanie nawierzchni z betonu asfaltowego) z obustronnym poboczem.
Budowa sali gimnastycznej przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Rybczewicach	Ministerstwo Sportu i Turystyki ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej w ramach Programu Rozwoju Regionalnej Infrastruktury Sportowej	2 397 500,79	1 300 000,00	Przy budynku ZSO wybudowano salę gimnastyczna, służącą uczniom i mieszkańcom gminy. Salę wyposażono w sprzęt sportowy
Umocnienie dna wąwozu oraz odprowadzenie wód opadowych z wąwozu lessowego w ciągu drogi gminnej nr 105761L w miejscowości Rybczewice gmina Rybczewice od km 1+007,5 do km 1+207,5	Lubelski Urząd Wojewódzki w ramach środków budżetu państwa na zadania związane z realizacją zadań wojewódzkiego programu likwidacji osuwisk i ochrony wąwozów lessowych przed erozją	123 100,00	98 480,00	Na odcinku 200 mb wykonano nawierzchnię z płyt żelbetowych typu IOMB, co zabezpiecza dno wąwozu przed rozmyciem.
Umocnienie dna wąwozu oraz odprowadzenie wód opadowych z wąwozu lessowego w ciągu drogi gminnej nr 105784L w m. Stryjno Kolonia gmina Rybczewice od km 0+300 do km 0+825	Lubelski Urząd Wojewódzki w ramach środków budżetu państwa na zadania związane z realizacją zadań wojewódzkiego programu likwidacji osuwisk i ochrony wąwozów lessowych przed erozją	335 298,00	262 202,64	Na odcinku 525 mb wykonano nawierzchnię z płyt żelbetowych typu IOMB, co zabezpiecza dno wąwozu przed rozmyciem.
Umocnienie dna wąwozu oraz odprowadzenie wód opadowych z wąwozu lessowego w ciągu drogi gminnej nr 105799L w m.	Lubelski Urząd Wojewódzki w ramach środków budżetu państwa na zadania związane z realizacją zadań wojewódzkiego programu	350 000,00 zł	280 000,00	Na odcinku 305 mb wykonano nawierzchnię z płyt żelbetowych typu IOMB, co zabezpiecza dno wąwozu przed rozmyciem

Izdebno gmina Rybczewice od km 0+045 do km 0+350	likwidacji osuwisk i ochrony wąwozów lessowych przed erozją			
Zdalna Szkoła	Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020	44 925,75	44 925,75	Zakupiono 15 laptopów, które zostały przekazane dla uczniów Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Rybczewicach
Zdalna Szkoła +	Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014-2020	44 998,00	44 997,84	Zakupiono 18 laptopów, które zostały przekazane dla uczniów z rodzin wielodzietnych z Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Rybczewicach

4. DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ

4.1. Infrastruktura techniczna

4.1.1. Infrastruktura drogowa

Podstawową sieć komunikacyjną Gminy Rybczewice tworzą:

1. droga wojewódzka nr 837 Piaski – Żółkiewka – Zamość, biegnąca od Zamościa w kierunku północno - zachodnim. Przebiega przez powiaty zamojski, krasnostawski i świdnicki, a powiecie Świdnickim przez gminę Rybczewice i gminę Piaski. Nawierzchnia drogi wojewódzkiej jest utwardzona a jej długość na terenie gminy wynosi 14 km. Stan nawierzchni drogi wojewódzkiej na terenie gminy Rybczewice jest bardzo zły i wymaga gruntownej przebudowy;
2. drogi powiatowe- w gminie Rybczewice występuje 11 dróg powiatowych o łącznej długości 37,8 km. W większości są to drogi o nawierzchni utwardzonej ale nich wymaga pilnego remontu;

Tabela 20 Drogi powiatowe na terenie gminy Rybczewice

Nr drogi	Przebieg drogi
2114 L	Kol.Piotrków - Wygnanowice
2117 L	Młodziejów – Klimusin - Stryjno
2122 L	Rybczewice - Marysin
2123 L	Stryjno – Żuków - Krzczonów
2124 L	Policzyzna - Pustelnik
2125 L	Krzczonów - Rybczewice
2126 L	Częstoborowice - Orchowiec
2127 L	Siedliska - Marysin - Izdebno
2128 L	Pilaszkowice - Zygmuntów
2129 L	Dąbie - Giełczew
2130 L	Chodyłówka - Pilaszkowice

3. drogi gminne – na terenie gminy znajdują się 60 odcinków dróg gminnych publicznych. Gmina co roku stara się utwardzić co najmniej jeden odcinek drogi

Tabela 21 Wykaz dróg gminnych

Nr drogi	Przebieg drogi
105750L	Stryjno Pierwsze - Choiny - do granicy Gminy Krzczonów
105751L	Wygnanowice - Wola Gardzienicka
105752L	Stryjno Pierwsze - Wola Gardzienicka
105753L	Stryjno Pierwsze - dr. wojewódzka nr 837 - dr. powiatowa nr 2117L
105754L	Stryjno Pierwsze - Rybczewice Drugie
105755L	Kolonia Stryjno
105756L	dr. gminna nr 105755L - Kolonia Stryjno - dr. wojewódzka nr 837
105757L	dr. wojewódzka nr 837 - Kolonia Stryjno - dr. powiatowa nr 2117L
105758L	dr. powiatowa nr 2123L - Bujanica - do granicy Gminy Krzczonów
105759L	Rybczewice Pierwsze - Kolonia Pasów - do granicy Gminy Krzczonów
105760L	dr. wojewódzka nr 837 - Rybczewice Pierwsze - dr. powiatowa nr 2122L

105761L	Częstoborowice - Rybczewice Pierwsze
105762L	Częstoborowice - dr. gminna nr 105761L
105763L	Częstoborowice - Kolonia Częstoborowice
105764L	Pilaszkowice Pierwsze - Zawodzie
105765L	Częstoborowice - Bazar
105766L	dr. powiatowa nr 2126L - Podizdebno - Kolonia Bąków
105767L	Kolonia Izdebno - do granicy Gminy Gorzków
105768L	Izdebno
105769L	Zygmuntów - Izdebno
105770L	Zygmuntów - Zalesie
105771L	Zygmuntów - Antoniówka - do granicy Gminy Gorzków
105772L	Pilaszkowice Pierwsze - Zygmuntów - dr. gminna nr 105771L
105773L	dr. wojewódzka nr 837 - Popów
105774L	Pilaszkowice Pierwsze - Zygmuntów
105775L	Bazar - Pilaszkowice Drugie - Popów
105776L	Kolonia Wygnanowice - Bujanica
105777L	we wsi Stryjno Pierwsze
105778L	Stryjno Pierwsze - dr. gminna nr 105776L
105779L	Stryjno Drugie - dr. gminna nr 105776L
105780L	Stryjno Drugie - dr. gminna nr 105758L - dr. gminna nr 105778L
105781L	Wygnanowice - Kolonia Anusin
105782L	Stryjno Pierwsze - Dębniak
105783L	Stryjno Pierwsze - Kolonia Anusin
105784L	Kolonia Stryjno - dr. gminna nr 105785L
105785L	Rybczewice Pierwsze - dr. gminna nr 105786L
105786L	Rybczewice Pierwsze - Siedliska - dr. powiatowa nr 3124L
105787L	Kolonia Stryjno - Kolonia Pasów
105788L	Rybczewice Drugie - dr. gminna nr 105787L
105789L	Rybczewice Drugie - dr. gminna nr 105759L - dr. wojewódzka nr 837
105790L	dr. gminna nr 105759L - do gr. gminy Krzczonów
105791L	Rybczewice Drugie - dr. gminna nr 105793L
105792L	Rybczewice Drugie - dr. gminna nr 105793L
105793L	Rybczewice Drugie - dr. powiatowa nr 2124L
105794L	Rybczewice Pierwsze - dr. gminna nr 105796L
105795L	Karczew - dr. gminna nr 105796L
105796L	Karczew - Kolonia Bąków
105797L	dr. gminna nr 105794L - Podizdebno
105798L	Częstoborowice - Podizdebno
105799L	Kolonia Izdebno - Izdebno
105800L	Pilaszkowice Pierwsze - Izdebno - dr. gminna nr 105769L
105801L	Zygmuntów - do granicy Gminy Gorzków (Orchowiec)
105802L	Trzcianka
105803L	Pilaszkowice Drugie - Trzcianka
105804L	Pilaszkowice Drugie - Pilaszkowice Łączki
105805L	Pilaszkowice Drugie - dr. gminna nr 105806L
105806L	Bazar - Kolonia Pilaszkowice - Krzczonów Trzeci - dr. powiatowa nr 2272L
105807L	Chodyłówka - Pilaszkowice Drugie
105808L	Kolonia Częstoborowice - Bazar
105809L	Kolonia Częstoborowice - dr. gminna nr 105808L - dr. gminna nr 105763L

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych UG Rybczewice

4.1.2. Infrastruktura wodociągowa i kanalizacyjna

ZAOPATRZENIE W WODĘ

Zaopatrzenie ludności w wodę odbywa się za pomocą sieci wodociągowej zasilanej z 5 ujęć i 2 przepompowni:

- ujęcie „Rybczewice – Karczew" – dostarczającej wodę do wsi : Wygnanowice, Choiny, Stryjno Drugie, Stryjno Pierwsze, Kolonia Stryjno, Rybczewice Drugie, Rybczewice Pierwsze , Częstoborowice;
- ujęcie w Izdebnie – dostarczające wodę do wsi Kolonia Izdebno oraz Izdebno;
- ujęcie wody „Pilaszkowice – Bazar" – dostarczające wodę do wsi Pilaszkowice Pierwsze, Pilaszkowice Drugie, Bazar oraz części Częstoborowic;
- ujęcie wody we wsi Zygmuntów – dostarczające wodę do wsi Zygmuntów oraz do 3 gospodarstw we wsi Pilaszkowice Pierwsze;
- ujęcie wody „Podizdebno" – dostarczające wodę do wsi Częstoborowice i Rybczewice Pierwsze;
- Przepompownia Stryjno Pierwsze – dostarczająca wodę dla części miejscowości stryjno Pierwsze (Anusin);
- Przepompownia Wygnanowice – dostarczająca wodę dla wsi Choiny.

Na koniec 2020 r. długość czynnej rozdzielczej sieci wodociągowej w gminie Rybczewice wynosiła 84,7 km a liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – 1 260 szt.

Tabela 22 Sieć wodociągowa w gminie w latach 2015-2020

Wyszczególnienie	Jedn.	2015	2016	2017	2018	2019	2020
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	83,8	83,8	83,8	83,8	84,7	84,7
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1 249	1 260	1 255	1 255	1 260	1 260
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam3	101,2	87,0	105,0	100,6	110,0	106,4
korzystający z instalacji w % ogółu ludności	%	85,4	85,5	85,4	85,4	85,5	85,5
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	3 018	2 984	2 942	2 922	2 874	2 861
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	m3	28,4	24,8	30,2	29,3	32,4	31,7

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

Na przestrzeni ostatnich lat, gmina Rybczewice systematycznie inwestuje w modernizację systemu zaopatrzenia w wodę. W 2018 r. zakończono przebudowę sieci wodociągowej w miejscowościach Izdebno i Izdebno – Kolonia wraz z modernizacją budynku stacji wodociągowej i montażem zbiornika wyrównawczego wody pitnej o poj. 100 m/3.

W latach 2019-2020 r. w budynkach stacji wodociągowych w m. Rybczewice, Bazar, Zygmuntów i Podizdebno zamontowano instalację fotowoltaiczną, wymieniono oświetlenie wewnętrzne na LED, wykonano instalację systemu monitoringu oraz wybudowano zbiornik wód popłucznych z filtrów odżelaziaczy" w miejscowości Bazar. W ramach ww. inwestycji, w gospodarstwach domowych i instytucjach na terenie gminy wymieniono wodomierze na nowe wyposażone w radiowy system zdalnego odczytu.

W 2020 r. rozpoczęła się też inwestycja mająca na celu kompleksową modernizację systemu zaopatrzenia w wodę na terenie Gminy poprzez modernizację ujęcia wody i pompowni w m. Bazar, ujęcia wody w m. Rybczewice Pierwsze oraz pompowni w m. Stryjno Pierwsze. Wykonano modernizację budynków i wymianę urządzeń technologicznych na ujęciach wody i pompowniach. Ustawiono na zewnątrz oświetlenie OZE (lampa z panelem fotowoltaicznym i turbiną wiatrową).

Planowane są kolejne inwestycje, których celem jest poprawa stanu zaopatrzenia w wodę w gminie Rybczewice.

KANALIZACJA SANITARNA

Na terenie gminy Rybczewice nie funkcjonuje sieć kanalizacyjna, gospodarka ściekowa oparta jest na przydomowych oczyszczalniach ścieków i bezodpływowych zbiornikach na nieczystości ciekłe (tzw. szamba).

Tabela 23 System odprowadzania ścieków w gminie w latach 2015-2020

Wyszczególnienie	Jedn.	2015	2016	2017	2018	2019	2020
zbiorniki bezodpływowe	szt.	594	609	619	620	624	624
oczyszczalnie przydomowe	szt.	84	87	101	104	107	110

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GUS BDL

W celu uporządkowania systemu odprowadzania ścieków, gmina stara się pozyskiwać środki zewnętrzne na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków dla mieszkańców. Nie planowany jest montaż oczyszczalni z drenażem rozsączającym; preferowane będą oczyszczalnie ze studnią chłonną.

4.1.3. Infrastruktura energetyczna, gazowa i ciepłownicza

ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ

Sytuacja zaopatrzenia energetycznego jest typowa dla województwa lubelskiego. Nie ma potrzeby poważniejszych przedsięwzięć inwestycyjnych uzupełniających sieć elektroenergetyczną; istnieje natomiast potrzeba etapowej modernizacji sieci NN.

Część gospodarstw domowych oraz instytucji publicznych wykorzystuje instalacje fotowoltaiczne do zasilania budynków.

ZAOPATRZENIE W GAZ

Gmina Rybczewice nie jest zgazyfikowana. Przez teren gminy ani w jej okolicach nie przebiegają sieci gazu przewodowego

ZAOPATRZENIE W CIEPŁO

Gmina Rybczewice nie ma źródeł zbiorczego zaopatrzenia w energię cieplną. Gospodarka cieplna oparta jest na indywidualnych źródłach ciepła wykorzystujących przede wszystkim paliwa stałe, których spaliny pogarszają stan czystości powietrza atmosferycznego.

Gmina stara się pozyskiwać środki zewnętrzne na wymianę pieców na węgiel na piece na pelet w jednorodzinnych budynkach mieszkalnych. Zachęca również i pomaga mieszkańcom w uzyskaniu samemu dotacji na wymianę nieekologicznych źródeł ciepła.

Duża część budynków gminnych, w tym wielorodzinny budynek mieszkalny, w ramach inwestycji termomodernizacji, ma wymienione piece na kotły opalane pelletem.

4.1.4. Gospodarka odpadami

System odbioru odpadów komunalnych na terenie gminy Rybczewice został dostosowany do wymagań określonych w Rozporządzeniu Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 10 maja 2021 r. w sprawie sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów. Każdy właściciel nieruchomości, gdzie powstają odpady komunalne ma obowiązek złożenia w gminie deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Wysokość opłaty uzależniona jest od deklaracji, czy odpady będą zbierane w sposób selektywny czy tez nie. Na terenie gminy funkcjonuje Gminny Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych zlokalizowany na placu po byłej Spółdzielni Kółek Rolniczych obok Urzędu Gminy. Mieszkańcy mogą tu dostarczać własnym transportem różnego rodzaju odpady. Planowana jest modernizacja istniejącego GPSZOK-u lub budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, przy czym realizacja inwestycji uzależniona jest od pozyskania na ten cel środków pieniężnych ze źródła zewnętrznego.

Odpady z terenu gminy odbierane są przez wyspecjalizowane przedsiębiorstwo, wyłonione w drodze przetargu.

Tabela 24 Ilość odpadów komunalnych wytworzonych na terenie Gminy Rybczewice w 2019 i 2020 roku odebranych bezpośrednio „u źródła" oraz z GPSZOK-u

Kod odpadu	Rodzaj odpadu	2019	2020
		Ilość [Mg]	Ilość [Mg]
15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	0,66	-
15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	0,17	-
15 01 07	Opakowania ze szkła	3,77	-
16 01 03	Zużyte opony	3,24	21,69
17 01 03	Odpady innych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia	-	0,54

17 09 04	Zmieszane odpady z budowy, remontów i demontażu inne niż wymienione w 17 09 01, 17 09 02 i 17 09 03	14,49	4,18
19 01 12	Żużle i popioły paleniskowe inne niż wymienione w 19 01 11	2,06	-
19 12 02	Metale żelazne	0,012	-
20 01 01	Papier	-	3,8
20 01 02	Szkło	46,61	46,46
20 01 35*	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki (5)	7,728	4,71
20 01 36	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35	1,394	3,99
20 01 39	Tworzywa sztuczne	25,09	46,26
20 02 03	Inne odpady nieulegające biodegradacji	2,58	13,70
20 03 01	Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	248,92	218,53
20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	19,86	37,61
	RAZEM	**376,584**	**401,47**

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych UG Rybczewice

Zauważalny jest systematyczny wzrost całkowitej ilości wytworzonych odpadów w stosunku do roku poprzedniego. W 2020 r. całkowita ilość wytworzonych odpadów wyniosła 401,47 Mg i jest większa o 24,886 Mg w stosunku do roku 2019 oraz o 52,104 Mg w stosunku do roku 2018.

Uchwałą Nr IX/46/2011 z dnia 24 maja 2011 r. Rady Gminy Rybczewice przyjęła *Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Rybczewice na lata 2011 – 2032.* Na terenie gminy Rybczewice występują wyroby zawierające azbest w postaci pokryć dachowych na budynkach mieszkalnych, inwentarskich i gospodarczych. Są to płyty azbestowo-cementowe zwane potocznie eternitem. Występują płyty faliste oraz płyty płaskie.

Podczas spisu z natury zinwentaryzowano w 15 sołectwach 430907 m^2 azbestu na budynkach osób fizycznych, z czego najwięcej eternitu znajduje się w miejscowości Częstoborowice.

Na nieruchomościach stanowiących własność Gminy Rybczewice pod koniec roku 2011 roku znajdowały się pokrycia dachowe wykonane z płyt azbestowo-cementowych o łącznej powierzchni 4228 m^2. Na koniec 2020 roku do unieszkodliwienia pozostało 1615 m^2 na 4 budynkach. Gmina planuje pozyskać środki na termomodernizację pozostałych budynków aby całkowicie pozbyć się azbestu.

4.1.5. Odnawialne źródła energii

Od kilku lat Gmina Rybczewice prowadzi działania zmierzające do zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii, zarówno w budynkach publicznych jak i w prywatnych budynkach mieszkalnych.

W 2019 r. zakończono realizację projektu „Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na terenie gminy Rybczewice" dofinansowanego ze środków unijnych w ramach RPO WL na lata 2014-2020. W wyniku realizacji projektu zamontowano instalacje OZE na obiektach prywatnych w Gminie Rybczewice: 252 instalacje solarne, 8 instalacji fotowoltaicznych, 5 pomp aerotermalnych, 2 pompy geotermalne, 5 kotłów na biomasę. Ilość wyprodukowanej energii cieplnej z zainstalowanych źródeł wynosi 774,48 MWht/rok a ilość wyprodukowanej energii elektrycznej z zainstalowanych źródeł – 26,71 MWhe/rok. Łączna moc zainstalowana wynosi 1,08 MW.

W ramach projektów dotyczących termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, montowane były w obiektach odnawialne źródła energii. W budynku Urzędu Gminy, Ośrodka Zdrowia, OSP Częstoborowice, do ogrzewania wykorzystywane są piece na pelet a do produkcji energii elektrycznej na potrzeby własne – instalacje fotowoltaiczne. Takie instalacje OZE zamontowano również w wielorodzinnym budynku mieszkalnym Dom Nauczyciela. Piec na pelet zamontowany został w zabytkowym pałacu w Rybczewicach, w trakcie jego modernizacji i dostosowania na cele publiczne. Z kolei, w ramach modernizacji budynków ujęć wody, na 4 obiektach zamontowano panele fotowoltaiczne.

W 2020 r. rozpoczęła się realizacja kolejnego projektu skierowanego do właścicieli budynków mieszkalnych: „OZE w gminie Rybczewice", dofinansowanego ze środków unijnych w ramach RPO WL na lata 2014-2020. Zamontowano instalacje OZE na obiektach prywatnych w Gminie Rybczewice: 36 instalacje solarne, 52 instalacji fotowoltaicznych, 12 pomp aerotermalnych, 18 kotłów na biomasę.

4.2. Cechy krajobrazu i walory środowiska naturalnego

Gmina Rybczewice położona jest w Makroregionie Wyżyny Lubelskiej, w obszarze mezoregionu Wyniosłości Giełczewskiej. Uwarunkowania przyrodnicze Wyniosłości Giełczewskiej, a tym samym gminy Rybczewice, wynikają z fizjonomii krajobrazu, tj. ukształtowania terenu, zasobów i walorów przyrodniczych. Na znacznej części Wyniosłości Giełczewskiej występują formy trzeciorzędowe. W strefie działu wodnego pomiędzy Wieprzem i Bystrzycą odnaleźć można resztki osadów mioceńskich. Sieć wodna ma tu układ promienisty, a doliny są przeważnie asymetryczne. W strefie przydolinnej \od Pilaszkowic po Rybczewice występują lessy i utwory pylaste, lessopodobne. Głównym elementem rzeźby terenu są rozcięcia erozyjne, na które składają się doliny rzeczne, doliny denudacyjne i wąwozy. Teren gminy charakteryzuje się bardzo urozmaiconą, lessową rzeźbą, przeciętą głęboką doliną rzeki Giełczew, która zasila w wodę leżące przy niej stawy hodowlane rybne w Pilaszkowicach, Częstoborowicach oraz zalew w Rybczewicach.

Prawie cały teren gminy został włączony w system obszarów chronionych województwa lubelskiego. Część południowo-zachodnia i zachodnia gminy wchodzi w obręb Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego, a pozostały obszar, za wyjątkiem najbardziej na wschód wysuniętego fragmentu o powierzchni kilkunastu km^2, stanowi teren otuliny parku.

Rysunek 4 Obszary chronione w gminie Rybczewice

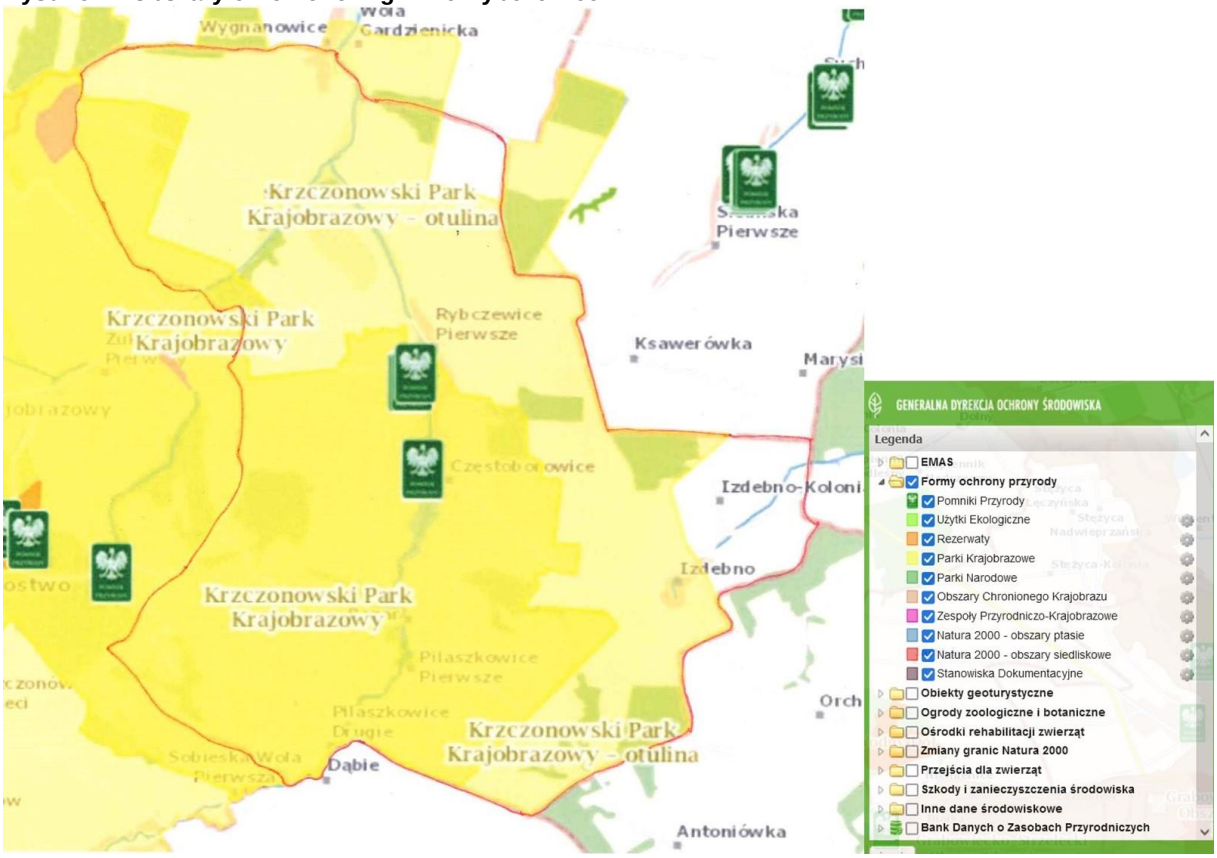

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych GDOŚ

Krzczonowski Park Krajobrazowy został utworzony w 1990 r. w celu ochrony typowych dla Wyniosłości Giełczewskiej krajobrazów. Występują tu wąwozy lessowe, rozległe doliny denudacyjne oraz zgrupowania kilkunastu ostańców denudacyjnych, wyniesionych w formie wzgórz o wysokości ok. 300 m n.p.m. Rolą otuliny Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego jest ochrona walorów przyrodniczych, krajobrazowych i klimatycznych Parku przed zagrożeniami zewnętrznymi.

W gminie Rybczewice ustanowiono kilka pomników przyrody. Są to

- jesion wyniosły o obwodzie pnia 390 cm, rosnący w parku w Rybczewicach,
- dwa dęby o obwodzie pni 300 i 360 cm, rośnie w parku w Rybczewicach,
- dąb o dwu pniach o obwodzie 250 i 200 cm, rosnący w parku w Rybczewicach,
- trzy lipy drobnolistne o obwodach pni 441 – 518 cm, rosnące przy kościele w Częstoborowicach.

Do terenów atrakcyjnych krajobrazowo zalicza się dolina rzeki Giełczew, która wraz z jej lewym dopływem, Radomirką łączy obszar gminy Rybczewice i Krzczonowski Park Krajobrazowy z Nadwieprzańskim Parkiem Krajobrazowym, a tym samym i dolinę Wieprza, która stanowi korytarz ekologiczny w systemie obszarów chronionych województwa lubelskiego.

Na obszarze gminy Rybczewice szatę roślinną reprezentują lasy, zadrzewienia i zakrzewienia wąwozowe, drzewa przydrożne i śródpolne, zieleń łęgowa oraz wszelkie formy zieleni ozdobnej przydomowej. Oddzielną grupę zieleni stanowią parki podworskie w dawnych zespołach dworsko-parkowych.

Występujące zbiorowiska łąkowe i szuwarowe związane są z dnami dolin rzecznych Giełczwi i Radomirki, stawami hodowlanymi, oraz sporadycznie z lokalnymi obniżeniami terenu (np. Stryjno, Izdebno, Rybczewice, Częstoborowice czy Pilaszkowice). W gminie zajmują one kilka procent powierzchni. W zagospodarowaniu przestrzennym, dna dolin rzecznych są chronione przed zabudową ze względu na występujące tu niekorzystne warunki gruntowo-wodne i klimatyczne. Łąki i pastwiska stanowią zaplecze dla rozwoju hodowli.

Zgodnie z zapisami „Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły" teren gminy Rybczewice zlokalizowany jest w:

1. zlewni Jednolitej Części Wód Powierzchniowych oznaczonej kodem europejskim PLRW2000624469, o nazwie „Giełczewka od źródeł do Radomirki", zaliczana do regionu wodnego Środkowej Wisły

- Typ JCWP – 6
- Długość JCWP- 53,11 km; Powierzchnia zlewni JCWP - 221,71 km^2
- status – naturalna część wód
- ocena stanu JCWP – zły
- ocena ryzyka nieosiągnięcia celów – zagrożona
- W zlewni JCWP nie zidentyfikowano presji mogącej być przyczyną występujących przekroczeń wskaźników jakości. Dla JCWP ustalono odstępstwo – przedłużenie terminu osiągniecia celu ze względu na brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP nie zidentyfikowano presji mogącej być przyczyną występujących przekroczeń wskaźników jakości. Konieczne jest dokonanie szczegółowego rozpoznania przyczyn w celu prawidłowego zaplanowania działań naprawczych. Rozpoznanie przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu zapewni realizacja działań na poziomie krajowym: utworzenie krajowej bazy danych o zmianach hydromorfologicznych, przeprowadzenie pogłębionej analizy presji pod kątem zmian hydromorfologicznych, opracowanie dobrych praktyk w zakresie robót hydrotechnicznych i prac utrzymaniowych wraz z ustaleniem zasad ich wdrażania oraz opracowanie krajowego programu renaturalizacji wód powierzchniowych
- cel środowiskowy – dobry stan ekologiczny i dobry stan chemiczny

2. zlewni Jednolitej Części Wód Powierzchniowych oznaczonej kodem europejskim PLRW200092449, o nazwie „Giełczewka od Radomirki do ujścia" zaliczana do regionu wodnego Środkowej Wisły

- Typ JCWP – 9
- Długość JCWP- 23,59 km; Powierzchnia zlewni JCWP – 90,05 km^2
- status – naturalna część wód
- ocena stanu JCWP – zły
- ocena ryzyka nieosiągnięcia celów – zagrożona

- W zlewni JCWP występuje presja komunalna i rolnicza. W programie działań zaplanowano działania podstawowe, obejmujące uporządkowanie gospodarki ściekowej, które są wystarczające, aby zredukować presję komunalną w zakresie wystarczającym dla osiągnięcia dobrego stanu. W programie działań zaplanowano także wszystkie możliwe działania mające na celu ograniczenie presji rolniczej tak, aby możliwe było osiągnięcie wskaźników zgodnych z wartościami dobrego stanu. Z uwagi jednak na czas niezbędny dla wdrożenia działań, a także okres niezbędny aby wdrożone działania przyniosły wymierne efekty, dobry stan będzie mógł być osiągnięty do roku 2027
- cel środowiskowy – dobry stan ekologiczny i dobry stan chemiczny

Zgodnie z podziałem na Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd) teren Gminy Rybczewice położony jest w obrębie jednolitej części wód podziemnych JCWPd 90, oznaczonej kodem europejskim PLGW200090 w obszarze dorzecza Wisły:

- stan chemiczny – dobry
- stan ilościowy – dobry
- stan ogólny – dobry
- ocena ryzyka nieosiągnięcia celów – niezagrożona
- Struktura JCWPd 90 jest złożona z jednego poziomu wodonośnego w utworach szczelinowych górnej kredy – paleocenu występującego na całym obszarze jednostki, poziomu czwartorzędowo-kredowo-paleoceńskiego, występującego tylko w dolinie Wieprza i ujściowych odcinków jego dopływów oraz występującego lokalnie i tylko w części północnej, mało zasobnego poziomu w utworach czwartorzędowych. Każdy z tych poziomów charakteryzuje się nieco innym układem stref zasilania i drenażu. Obszar jednostki stanowi obiekt zamknięty w sensie hydrogeologicznym, a działy wód podziemnych wydzielonych poziomów wodonośnych pokrywają się z działami wód powierzchniowych. JCWPd znajduje się w obszarze wyznaczonym do poboru wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz w obszarze przeznaczonym do ochrony siedlisk lub gatunków, gdzie utrzymanie lub poprawa stanu jest ważnym czynnikiem w ich ochronie.

4.3. Dziedzictwo kulturowe

Pierwsze wzmianki dotyczące **Rybczewic** datuje się na XV w. Gmina Rybczewice istnieje od 1860 r. Na terenie gminy znajdują się miejscowości związane z ważnymi osobistościami z historii Polski. Pilaszkowice, w XVII wieku własność Jana III Sobieskiego, powstały przez zasiedlenie tych terenów jeńcami tatarskimi, wziętymi do niewoli podczas wojen polsko – tureckich. Stryjno było niegdyś własnością hetmana Stefana Czarnieckiego, później rodziny Stryjeńskich. Po obu stronach czystej rzeki Giełczew na zalesionych zboczach wzgórz, poprzecinanych urokliwymi, głębokimi jarami leżą od wieków położone szeregowo stare wsie – Wygnanowice Kisielnickich i Florkowskich, Stryjno Stryjeńskich i Orsinich, Rybczewice z Częstoborowicami Rembielińskich i królewskie wsie Sobieskich: Pilaszkowice i Bazar.

Tabela 25 Wykaz zabytków wpisanych do rejestru „A" zabytków nieruchomych województwa lubelskiego

Miejscowość	Zakres wpisu	Nr rejestru
Bazar	kościół filialny pw. Najświętszego Serca Jezusowego, w gran. ścian zewn. (przeniesiony z Lublina)	A/887
Bazar	zespół dworsko-parkowy: dwór, spichlerz, gorzelnia, kapliczka z rzeźbą św. Jana Nepomucena, park wraz ze stawem i odcinkiem rzeki Giełczwi	A/760
Częstoborowice	kościół paraf. pw. śś. Apostołów Piotra i Pawła z wystrojem wewnętrznym, dzwonnica-brama, kryte schody, drzewostan w gran. cmentarza kościelnego	A/396
Częstoborowice	„stary" cmentarz parafialny w gran. ogrodzenia cmentarnego oraz kaplica grobowa Drojeckich (w gran. ścian zewn.)	A/948
Rybczewice Drugie	przestrzenne założenie – zespół dworsko-parkowy obejmujący: dwór, park krajobrazowy wraz z wewnętrzną aleją i układem wodnym, murowaną bramę wjazdową z dwiema furtkami i przyległymi od strony północnej odcinkami muru ogrodzeniowego, teren dawnej zabudowy gospodarczej i dawnych kwater ogrodów owocowych (z wyłączeniem znajdujących się na tym terenie budynków inwentarskich – stajni i obory oraz budynku mieszkalnego – d. domu nauczyciela)	A/1643
Stryjno Kolonia	zespół dworsko-parkowy: dwór, ogród przekształcony w park, oficyna mieszkalna, stajnia cugowa, w gran. wg zał. planu	A/715
Wygnanowice	zespół dworski: dwór(z piecem i drewniana dekoracją zewnętrzną), park z drzewostanem i aleją lipową	A/766

Źródło: opracowanie własnych na podst. danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Lublinie

Dodatkowo, do Gminnej Ewidencji Zabytków wpisane są poniższe obiekty:

Miejscowość	Obiekt
Rybczewice	Spichlerz w zespole dworsko-parkowym
Rybczewice	Kuźnia i stodoła w zespole dworsko-parkowym
Rybczewice	Stodoła w zespole dworsko-parkowym
Rybczewice	Czworak w zespole dworsko-parkowym
Rybczewice	Ogrodzenie w zespole dworsko-parkowym
Rybczewice	Brama wjazdowa (pozostałości) w zespole dworsko-parkowym
Rybczewice	Ruiny piwnicy w zespole dworsko-parkowym
Częstoborowice	Park folwarczny (pozostałości)
Częstoborowice	Cmentarz parafialny tzw. „nowy"

Rybczewice	Cmentarz wojenny z I wojny światowej
Izdebno	Cmentarz wojenny z I wojny światowej
Podizdebno	Mogiła wojenna zbiorowa – kopiec

Na terenie gminy Rybczewice znajduje się również 98 stanowisk archeologicznych włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków.

Olbrzymim bogactwem Gminy Rybczewice jest twórczość nieprofesjonalnych artystów – poetów i twórców ludowych, piszących wiersze i pieśni, tworzących obrazy, rzeźby oraz inne wspaniałe i oryginalne wyroby. Ich dzieła współtworzą gminne stoisko promocyjne, prezentowane na różnych wydarzeniach organizowanych w województwie lubelskim.

Przez teren gminy Rybczewice przebiega szlak „Jana III Sobieskiego". Podstawą tworzenia Szlaku Jana III Sobieskiego jest dziedzictwo szlacheckie związane z rodem Sobieskich, w szczególności z postacią Jana III Sobieskiego, w tym zarówno dziedzictwo materialne (np. pałace, parki, miejsca pobytu, bitew) jak i niematerialne (np. legendy, podania, przepisy kulinarne, pamięć o mieszkających tu znamienitych postaciach). Szlak Jana III Sobieskiego, zainicjowany w 2007 roku na Lubelszczyźnie, łączy historię ze współczesnością. Jest interdyscyplinarnym przedsięwzięciem realizowanym wspólnie przez samorządy, organizacje pozarządowe i biznes.

III. ANALIZA SŁABYCH I MOCNYCH STRON GMINY RYBCZEWICE

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę społeczną, gospodarczą i przestrzenną, w niniejszym rozdziale zidentyfikowano poszczególne elementy analizy SWOT. Poniżej zaprezentowano silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia w 3 obszarach:

- społecznym,
- gospodarczym,
- przestrzennym.

Analiza SWOT stanowi punkt wyjścia do sformułowania strategii i celów rozwoju gminy Rybczewice.

1. ANALIZA SWOT W SFERZE SPOŁECZNEJ

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Potencjał osiedleńczy gminy wynikający m.in. z dostępności komunikacyjnej względem ośrodków miejskich o znaczeniu powiatowym i wojewódzkim • Duży potencjał siły roboczej; • Infrastruktura edukacyjna na zadowalającym poziomie; • Infrastruktura sportowa i rekreacyjne (sala gimnastyczna, ORLIK, siłownie i place zabaw na świeżym powietrzu);	• Problemy demograficzne: starzejące się społeczeństwo, ujemny przyrost naturalny, spadek liczby mieszkańców; • Wysoki poziom bezrobocia, • Niski wskaźnik zatrudnienia; • Niewystarczająca baza sportowo-rekreacyjna; • Braki w infrastrukturze kultury, w tym brak gminnego ośrodka kultury; • Brak specjalistycznej opieki medycznej; • Niedostateczna aktywność istniejących organizacji pozarządowych
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• szansa na przyciąganie inwestorów i zatrzymanie migracji osób młodych; • wzrost dostępności środków zewnętrznych, w tym z funduszy unijnych, na rozwój bazy sportowej, rekreacyjnej, kulturalnej, organizację szkoleń; • współpraca władz ze stowarzyszeniami LGD;	• Niekorzystne trendy demograficzne: niż demograficzny, migracje; • Ubożenie społeczeństwa; • Odpływ ludzi młodych i wykształconych • Rosnące bezrobocie; • Wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej

2. ANALIZA SWOT W SFERZE GOSPODARCZEJ

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Korzystne warunki rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego i produkcji ekologicznej żywności • Rozwój gospodarstw specjalistycznych, w szczególności wysoko rozwinięte sadownictw; • Aktywność władz samorządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych	• Słabo rozwinięty rynek pracy - mała liczba zakładów produkcyjnych; • Rozdrobnienie gospodarstw rolnych i mało efektywna struktura agrarna; • Brak terenów inwestycyjnych

SZANSE	ZAGROŻENIA
• Rozwój zakładów przetwórstwa i usług; • Rozwój usług i infrastruktury turystycznej (ścieżki rowerowe, platformy widokowe, miejsca noclegowe, gastronomia); • Nawiązanie współpracy z inwestorami zewnętrznymi; • Szkolenia specjalistyczne dla rolników; • Wzrost dostępności środków zewnętrznych, w tym z funduszy unijnych, na rozwój obszarów wiejskich;	• Ograniczony zbyt na towary rolne, niska opłacalność rolnictwa; • Wzrost zadłużenia gminy; • Wpływ epidemii Covid-19 na gospodarkę; • Nakładanie nowych ustawowych obowiązków na samorządy bez jednoczesnego wsparcia finansowego;

3. ANALIZA SWOT W SFERZE PRZESTRZENNEJ

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Walory przyrodnicze gminy; • Wiele cennych zabytków, w tym zabytkowe zespoły dworsko-parkowe; • Brak negatywnego wpływu na środowisko ze strony przemysłu • Wysoki stopień zwodociągowania gminy;	• Zły stan dróg lokalnych (wojewódzkiej, powiatowych, gminnych); • Niedostateczna ochrona zabytków; • Brak sieci kanalizacyjnej; zbyt mała liczba przydomowych oczyszczalni ścieków; • Brak dostępu do sieci gazowej; • Niewykorzystany potencjał turystyczny; • Niewystarczający poziom wykorzystania OZE przez mieszkańców;
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Przeprowadzenie rewitalizacji gminy; • Poprawa infrastruktury drogowej i towarzyszącej; • Dobre warunki do rozwoju agroturystyki; • Rozbudowa przestrzeni dla aktywnego wypoczynku; • Potencjał do wprowadzania OZE; • Organizacja imprez o charakterze lokalnym i ponadlokalnym; • Skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację inwestycji w nowej perspektywie finansowej 2021-2027 w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej, drogowej, ochrony środowiska, turystycznej, zachowania dziedzictwa kulturowego;	• Pogarszający się stan dróg; • Brak środków na budowę i modernizację dróg, rozwój infrastruktury technicznej; • Niewystarczający poziom infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej; • Słaba skuteczność w zachęcaniu inwestorów do inwestowania na terenie gminy w branży turystycznej;

IV. CZĘŚĆ STRATEGICZNA

1. WIZJA I MISJA GMINY RYBCZEWICE

Wizja rozwoju gminy jest opisem pożądanego stanu gminy w perspektywie długookresowej (do 2030 r.). Wizja określa cel, do jakiego zmierza gmina oraz wskazuje główny kierunek podejmowanych działań. Dla osiągniecia wizji ważne jest aby wykorzystywać potencjały gminy i zdiagnozowane szanse rozwojowe w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennej.

GMINA RYBCZEWICE w 2030 r. będzie obszarem zrównoważonego rozwoju społeczno- gospodarczego. To gmina przyjazna dla mieszkańców, turystów, inwestorów i środowiska naturalnego. Posiada dobry poziom infrastruktury technicznej, społecznej, sportowo-rekreacyjnej. Chroni zasoby przyrodnicze i kulturowe. Oferuje atrakcyjną i bezpieczną przestrzeń do życia, pracy, inwestowania. Wykorzystuje potencjał turystyczny i posiada zachęcającą do odwiedzin infrastrukturę rekreacyjną i turystyczną. Jest nowocześnie zarządzanym i promowanym samorządem lokalnym.

Misja jest celem nadrzędnym rozwoju gminy, któremu podporządkowane są obszary priorytetowe jej rozwoju. Misja koncentruje się na wartościach, wspieranych przez władze gminy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorców, mieszkańców w procesach rozwojowych.

Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców poprzez rozwój przedsiębiorczości i rolnictwa, poprawę stanu infrastruktury technicznej, rekreacyjnej, turystycznej, zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, w poszanowaniu i ochronie dziedzictwa kulturowego i środowiska naturalnego

2. CELE STRATEGICZNE

Cele strategiczne stają się jednocześnie priorytetami rozwoju gminy. Wynikają ze zidentyfikowanych wyzwań rozwoju, zostały wskazane na podstawie przeprowadzonych analiz, potencjału rozwojowego gminy oraz wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań.

Przedstawione poniżej cele strategiczne służą długofalowemu, zrównoważonemu rozwojowi gminy oraz wypełnianiu przez samorząd Misji. Koncentrują się na optymalizacji rozwoju w zakresie realizacji zadań gminy. Tworzą spójny i wzajemnie uzupełniający się system, w którym efekty jednych celów generują i wzmacniają efekty realizacji innych.

Kluczowym zagadnieniem dla zrównoważonego rozwoju gminy Rybczewice i realizacji Misji jest budowa silnych podstaw w postaci nowoczesnej infrastruktury technicznej, społecznej, ekologicznej, stworzenie produktów markowych o charakterze gospodarczym i turystycznym, wspierania rozwoju rolnictwa i przedsiębiorczości, rozwoju zasobów ludzkich, budowa wizerunku gminy Rybczewice w regionie.

CELE STRATEGICZNE

- **Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej**
- **Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług spędzania wolnego czasu**
- **Ochrona środowiska naturalnego i rozwój energii ze źródeł odnawialnych**
- **Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój gospodarki**
- **Wzmocnienie kapitału społecznego i efektywne zarządzanie gminą**

3. CELE OPERACYJNE

Cel strategiczny 1: Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej

Cel operacyjny 1.1:	Poprawa stanu i bezpieczeństwa infrastruktury drogowej i komunikacyjnej oraz promocja elektromobilności
Cel operacyjny 1.2:	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych
Cel operacyjny 1.3:	Poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej oraz zapewnienie dostępności i jakości edukacji dzieci i młodzieży
Cel operacyjny 1.4:	Rozwój bazy użyteczności publicznej
Cel operacyjny 1.5:	Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia, pomocy społecznej i bezpieczeństwa publicznego
Cel operacyjny 1.6:	Rozwój usług cyfrowych i infrastruktury społeczeństwa informacyjnego

Cel strategiczny 2: Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług spędzania wolnego czasu

Cel operacyjny 2.1:	Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
Cel operacyjny 2.2:	Rozwój usług i infrastruktury sportowej i rekreacyjnej
Cel operacyjny 2.3:	Rozwój turystyki w oparciu o potencjał kulturowy i przyrodniczy
Cel operacyjny 2.4:	Rozwój i wsparcie instytucji kultury
Cel operacyjny 2.5:	Zagospodarowanie terenów zielonych i wodnych

Cel strategiczny 3: Ochrona środowiska naturalnego i rozwój energii ze źródeł odnawialnych

Cel operacyjny 3.1:	Rozwój infrastruktury chroniącej zasoby wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami
Cel operacyjny 3.2:	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji
Cel operacyjny 3.3:	Racjonalna gospodarka odpadami
Cel operacyjny 3.4:	Rozwój nowoczesnych, niskoemisyjnych i zeroemisyjnych, technologii w ochronie środowiska
Cel operacyjny 3.5:	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami
Cel operacyjny 3.6:	Edukacja ekologiczna

Cel strategiczny 4: Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój gospodarki

Cel operacyjny 4.1:	Wsparcie rozwoju nowoczesnego rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego
Cel operacyjny 4.2:	Rozwój gospodarstw agroturystycznych
Cel operacyjny 4.3:	Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy
Cel operacyjny 4.4:	Budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną gminy

Cel strategiczny 5: Wzmocnienie kapitału społecznego i efektywne zarządzanie gminą

Cel operacyjny 5.1:	Rozwój usług społecznych
Cel operacyjny 5.2:	Wspieranie i współpraca z organizacjami pozarządowymi
Cel operacyjny 5.3:	Współpraca ponadlokalna i promocja gminy
Cel operacyjny 5.4:	Cyfryzacja administracji publicznej i rozwój e-usług dla społeczeństwa

4. KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW

Cel strategiczny 1	**Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej**
Cel operacyjny 1.1	Poprawa stanu i bezpieczeństwa infrastruktury drogowej i komunikacyjnej oraz promocja elektromobilności
Kierunek działań	1. Budowa, przebudowa, remonty dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą 2. Budowa i rozbudowa ciągów pieszych i rowerowych 3. Budowa infrastruktury parkingowej 4. Transport niskoemisyjny 5. Budowa infrastruktury służącej do wykorzystania paliw alternatywnych (stacje doładowania pojazdów elektrycznych)

Cel strategiczny 1	**Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej**
Cel operacyjny 1.2	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych
Kierunek działań	1. Rewitalizacja terenów zdegradowanych wskazanych w Programie Rewitalizacji Gminy Rybczewice 2. Rewitalizacja (odbudowa, remont, przebudowa) zabytków 3. Montaż systemu monitoringu wizyjnego

Cel strategiczny 1	**Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej**
Cel operacyjny 1.3	Poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej oraz zapewnienie dostępności i jakości edukacji dzieci i młodzieży
Kierunek działań	1. Poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej i zwiększenie jej dostępności dla osób o specjalnych potrzebach, w tym dla osób z niepełnosprawnością 2. Rozwój infrastruktury żłobków oraz innych form opieki nad dziećmi do lat 3 3. Rozwój infrastruktury i usług wychowania przedszkolnego 4. Poprawa stanu infrastruktury towarzyszącej szkole (m.in. szkolne obiekty sportowe, place zabaw, infrastruktura zapewniająca bezpieczeństwo dzieci i młodzieży, likwidacja barier architektonicznych) 5. Wyposażenie szkoły w niezbędny sprzęt, pomoce dydaktyczne i rozwój pracowni przedmiotowych 6. Zwiększenie liczby organizowanych zajęć pozalekcyjnych 7. Organizacja zajęć ogólnorozwojowych

Cel strategiczny 1	Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej
Cel operacyjny 1.4	Rozwój bazy użyteczności publicznej
Kierunek działań	1. Przebudowa, modernizacja, remont i wyposażenie obiektów i elementów infrastruktury publicznej 2. Przebudowa, modernizacja, remont i przystosowanie do wymogów budynków użyteczności publicznej 3. Przebudowa i dostosowanie pomieszczeń budynków remiz OSP dla potrzeb społecznych, kulturalnych, sportowych, edukacyjnych 4. Budowa, przebudowa, modernizacja, remont wraz z zakupem wyposażenia świetlic wiejskich

Cel strategiczny 1	Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej
Cel operacyjny 1.5	Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia, pomocy społecznej i bezpieczeństwa publicznego
Kierunek działań	1. Podnoszenie standardu świadczenia usług ochrony zdrowia 2. Modernizacja oraz wyposażenie zakładów podstawowej/ambulatoryjnej opieki lekarskiej w niezbędny sprzęt i urządzenia 3. Realizacja programów profilaktyki zdrowotnej 4. Realizacja programów/działań mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i technologicznemu osób starszych 5. Realizacja programów/działań mających na celu poprawę sprawności ruchowej i kondycji fizycznej (m.in. poprzez rehabilitację lub fizjoterapię) dla osób starszych 6. Realizacja programów/działań mających na celu rozwój zainteresowań kulturalnych osób starszych 7. Podnoszenie standardu świadczenia usług pomocy społecznej 8. Rozwój różnych form opieki i wsparcia dla osób potrzebujących w ramach istniejących i nowych instytucji pomocy społecznej 9. Rozwój opieki nad osobami z niepełnosprawnościami i osobami starszymi oraz systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i niesamodzielnych 10. Przebudowa, modernizacja, remont budynków oraz doposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych działających na terenie gminy w specjalistyczny sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i katastrof 11. Monitoring wizyjny miejsc publicznych

Cel strategiczny 1	**Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej**
Cel operacyjny 1.6	Rozwój usług cyfrowych i infrastruktury społeczeństwa informacyjnego
Kierunek działań	1. Budowa szerokopasmowej sieci internetowej 2. Zapewnienie miejsc publicznego dostępu do internetu 3. Rozwój systemu e-usług dla obywateli, przedsiębiorców 4. Rozwój kompetencji cyfrowych wśród społeczności lokalnej

Cel strategiczny 2	**Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług spędzania wolnego czasu**
Cel operacyjny 2.1	Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
Kierunek działań	1. Renowacja i rewitalizacja na cele społeczne, kulturalne, turystyczne obiektów dziedzictwa kulturowego i historycznego 2. Poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym zabytkowych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego i rozwoju turystyki na obszarach wiejskich 3. Zagospodarowanie atrakcyjnych przyrodniczo obszarów gminy 4. Budowa, rozbudowa małej infrastruktury, służącej udostępnianiu na cele turystyczne obszarów cennych przyrodniczo 5. Rozbudowa, przebudowa i remont infrastruktury na cele działalności kulturalnej, społecznej, artystycznej

Cel strategiczny 2	**Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług spędzania wolnego czasu**
Cel operacyjny 2.2	Rozwój usług i infrastruktury sportowej i rekreacyjnej
Kierunek działań	1. Zapewnienie dostępu do nowoczesnej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej 2. Budowa/przebudowa/modernizacja obiektów sportowych i rekreacyjnych na terenie gminy wraz z zakupem wyposażenia 3. Wyznaczenie tras dla turystyki pieszej i rowerowej 4. Budowa, przebudowa, modernizacja infrastruktury rekreacyjnej nakierowanej na potrzeby dzieci i młodzieży 5. Budowa ogólnodostępnych placów zabaw w poszczególnych sołectwach 6. Tworzenie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej na potrzeby spędzania wolnego czasu dla osób starszych

Cel strategiczny 2	**Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług spędzania wolnego czasu**
Cel operacyjny 2.3	Rozwój turystyki w oparciu o potencjał kulturowy i przyrodniczy
Kierunek działań	1. Utworzenie ścieżek i szlaków turystycznych 2. Budowa infrastruktury turystycznej (m.in. wieże widokowe, lunety obserwacyjne, altany, grille, parkingi itp.) 3. Tworzenie miejsc rekreacyjnych w celu wykorzystania lokalnego mikroklimatu 4. Poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym zabytkowych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego i historycznego i rozwoju turystyki 5. Rozwój infrastruktury turystycznej, w tym związanej z turystyką wodną 6. Nadanie obiektom, w tym obiektom zabytkowym, nowych funkcji

Cel strategiczny 2	**Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług spędzania wolnego czasu**
Cel operacyjny 2.4	Rozwój i wsparcie instytucji kultury
Kierunek działań	1. Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury 2. Budowa, przebudowa, modernizacja, remont, infrastruktury służącej do rozwoju usług kulturalnych 3. Budowa, przebudowa, remont, modernizacja wraz z zakupem wyposażenia świetlic wiejskich i instytucji kultury 4. Wsparcie działalności artystycznej i kulturalnej i turystycznej

Cel strategiczny 2	**Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług spędzania wolnego czasu**
Cel operacyjny 2.5	Zagospodarowanie terenów zielonych i wodnych
Kierunek działań	1. Rewitalizacja i tworzenie terenów zieleni sprzyjających rozwojowi rekreacji i czynnemu wypoczynkowi 2. Zagospodarowanie terenów zielonych i wodnych wraz z ich wyposażeniem w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną 3. Zagospodarowanie atrakcyjnych przyrodniczo zielonych i wodnych obszarów gminy

Cel strategiczny 3	**Ochrona środowiska naturalnego i rozwój energii ze źródeł odnawialnych**
Cel operacyjny 3.1	Rozwój infrastruktury chroniącej zasoby wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami
Kierunek działań	1. Budowa, przebudowa, modernizacja, remont infrastruktury wodociągowej 2. Modernizacja istniejących ujęć wody (w tym zwiększenie ich wydajności), monitoring sieci wodociągowej 3. Budowa oczyszczalni ścieków 4. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków 5. Ochrona jakości wód poprzez prowadzenie racjonalnej gospodarki nawozami i środkami ochrony roślin 6. Budowa kanalizacji deszczowej 7. Rozwój systemu retencjonowania wód opadowych 8. Budowa zbiorników na deszczówkę przy budynkach użyteczności publicznej 9. Budowa zbiorników na deszczówkę przy budynkach mieszkalnych

Cel strategiczny 3	**Ochrona środowiska naturalnego i rozwój energii ze źródeł odnawialnych**
Cel operacyjny 3.2	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji
Kierunek działań	1. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej wraz z poprawą systemu grzewczego, wymianą oświetlenia na energooszczędne, zastosowaniem inteligentnych systemów monitorowania i sterowania zużyciem energii, itp. 2. Budowa, rozbudowa, modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne 3. Ograniczenie niskiej emisji poprzez wsparcie mieszkańców w działaniach pozyskiwania środków finansowych na wymianę starych pieców węglowych (tzw. kopciuchów) na piece na biomasę, pompy ciepła, ogrzewanie elektryczne i inne ekologiczne źródła ciepła

Cel strategiczny 3	**Ochrona środowiska naturalnego i rozwój energii ze źródeł odnawialnych**
Cel operacyjny 3.3	Racjonalna gospodarka odpadami
Kierunek działań	1. Budowa, modernizacja i remont infrastruktury gospodarki odpadami 2. Stworzenie i wdrażanie systemu zbiórki i unieszkodliwiania odpadów 3. Zakup wyposażenia na potrzeby gospodarki odpadami

	4. Udział w projektach regionalnych i krajowych w zakresie usuwania pokryć z azbestu 5. Budowa, rozbudowa i modernizacja PSZOK 6. Zakup sprzętu do obsługi gospodarki odpadami

Cel strategiczny 3	**Ochrona środowiska naturalnego i rozwój energii ze źródeł odnawialnych**
Cel operacyjny 3.4	Rozwój nowoczesnych, niskoemisyjnych i zeroemisyjnych, technologii w ochronie środowiska
Kierunek działań	1. Montaż instalacji OZE w budynkach użyteczności publicznej 2. Montaż instalacji OZE w budynkach mieszkalnych 3. Budowa farm fotowoltaicznych wraz z magazynami energii 4. Wsparcie mieszkańców w działaniach pozyskiwania środków finansowych na zakup kolektorów słonecznych, paneli fotowoltaicznych, pomp ciepła, itp. wraz z magazynami energii

Cel strategiczny 3	**Ochrona środowiska naturalnego i rozwój energii ze źródeł odnawialnych**
Cel operacyjny 3.5	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami
Kierunek działań	1. Zakup sprzętu i wyposażenia zapobiegającego i usuwającego skutki negatywnych warunków atmosferycznych i klęsk żywiołowych oraz przeciwdziałania wypadkom i ich następstwom 2. Działania z zakresu małej retencji oraz ochrony przeciwpowodziowej 3. Wsparcie mieszkańców w działaniach pozyskiwania środków finansowych na budowę małych zbiorników retencyjnych w gospodarstwach indywidualnych 4. Rozwój tzw. infrastruktury niebiesko-zielonej

Cel strategiczny 3	**Ochrona środowiska naturalnego i rozwój energii ze źródeł odnawialnych**
Cel operacyjny 3.6	Edukacja ekologiczna
Kierunek działań	1. Edukacja i uświadamianie w dziedzinie racjonalnego korzystania z wody 2. Projekty informacyjne i edukacyjne nt. ograniczania ilości produkowanych odpadów u źródła 3. Edukacja i uświadamianie w dziedzinie transformacji energetycznej i czystego powietrza 4. Projekty edukacyjne w zakresie stosowania dobrych praktyk rolniczych ograniczających zanieczyszczenie wód powierzchniowych związkami azotu i fosforu, pestycydami i innymi

Cel strategiczny 4	**Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój gospodarki**
Cel operacyjny 4.1	Wsparcie rozwoju nowoczesnego rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego
Kierunek działań	1. Wsparcie edukacji ekologicznej w gospodarstwach rolnych i zakładach przetwórczych 2. Wsparcie rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego 3. Wsparcie w pozyskiwaniu środków na rozwój rolnictwa ekologicznego 4. Promocja ekologicznej produkcji rolnej 5. Wsparcie tworzenia infrastruktury handlowej produktami rolno-spożywczymi, w tym ekologicznymi

Cel strategiczny 4	**Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój gospodarki**
Cel operacyjny 4.2	Rozwój gospodarstw agroturystycznych
Kierunek działań	1. Rozwój bazy gastronomicznej i noclegowej 2. Poszerzenie zakresu usług oferowanych przez gospodarstwa agroturystyczne 3. Rozwój bazy turystycznej i rekreacyjnej

Cel strategiczny 4	**Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój gospodarki**
Cel operacyjny 4.3	Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy
Kierunek działań	1. Rozwój przemysłu przetwórczego 2. Rozwój zakładów usługowych 3. Wsparcie dla powstawania nowych przedsiębiorstw 4. Wsparcie dla nowopowstałych przedsiębiorstw 5. Wsparcie dla rolników w podejmowaniu dodatkowej działalności

Cel strategiczny 4	**Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój gospodarki**
Cel operacyjny 4.4	Budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną gminy
Kierunek działań	1. Wyznaczenie terenów inwestycyjnych 2. Wyposażenie terenów inwestycyjnych w podstawową infrastrukturę (drogową, energetyczną, wodno-ściekową, teleinformatyczną) 3. Promocja gospodarcza gminy i jej terenów inwestycyjnych

Cel strategiczny 5	**Wzmocnienie kapitału społecznego i efektywne zarządzanie gminą**
Cel operacyjny 5.1	Rozwój usług społecznych
Kierunek działań	1. Rozwój usług społecznych z zakresu opieki i aktywizacji osób starszych, w tym form środowiskowych 2. Stworzenie oferty wsparcia, integracji i aktywizacji osób starszych 3. Wspomaganie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym 4. Profilaktyka uzależnień oraz przeciwdziałanie agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży 5. Promowanie przedsięwzięć na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej, w tym osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych 6. Poprawa dostępu do obiektów użyteczności publicznej dla osób starszych i niepełnosprawnych

Cel strategiczny 5	**Wzmocnienie kapitału społecznego i efektywne zarządzanie gminą**
Cel operacyjny 5.2	Wspieranie i współpraca z organizacjami pozarządowymi
Kierunek działań	1. Wspieranie rozwoju i programów organizacji pozarządowych 2. Wspieranie inicjatyw lokalnych 3. Wzmacnianie poczucia tożsamości lokalnej i integracji mieszkańców z gminą 4. Poparcie dla tworzenia stowarzyszeń 5. Wspieranie klubów sportowych, stowarzyszeń, organizacji

Cel strategiczny 5	**Wzmocnienie kapitału społecznego i efektywne zarządzanie gminą**
Cel operacyjny 5.3	Współpraca ponadlokalna i promocja gminy
Kierunek działań	1. Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa w dziedzinie gospodarczej, społecznej, kulturowej i turystycznej 2. Współpraca w zakresie wymiany doświadczeń i dobrych praktyk z dziedziny samorządu 3. Organizacja wydarzeń i programów promujących kulturę, tradycje i dziedzictwo kulturalne i historyczne gminy 4. Organizacja wydarzeń kulturalnych powiązanych z motywem Jana III Sobieskiego 5. Wydawanie publikacji promujących zasoby gospodarcze, przyrodnicze, społeczne i kulturowe gminy, wydarzenia historyczne i itp. 6. Organizacja promocyjnych kampanii medialnych

Cel strategiczny 5	**Wzmocnienie kapitału społecznego i efektywne zarządzanie gminą**
Cel operacyjny 5.4	Cyfryzacja administracji publicznej i rozwój e-usług dla społeczeństwa
Kierunek działań	1. Informatyzacja administracji publicznej 2. Projekty inwestycyjne w zakresie zapewnienia cyberbezpieczeństwa 3. Upowszechnianie wiedzy i dobrych praktyk w zakresie cyberbezpieczeństwa w administracji samorządowej 4. Wprowadzenie cyfrowych rozwiązań w zakresie zarządzania infrastrukturą 5. Rozbudowa systemu elektronicznego obiegu dokumentów w administracji publicznej 6. Podnoszenie kompetencji pracowników urzędu gminy i gminnych jednostek organizacyjnych 7. Cyfrowy rozwój i modernizacja obiektów użyteczności publicznej (m.in. biblioteka, świetlice, OSP, biblioteka szkolna itp.)

WYKAZ WSTĘPNIE ZIDENTYFIKOWANYCH PROJEKTÓW DLA CELÓW STRATEGICZNYCH, OPERACYJNYCH I KIERUNKÓW DZIAŁAŃ:

- Budowa chodników wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 837
- Wykonanie zatoki postojowej – parkingu przy ZSO
- Zakup niskoemisyjnego środka transportu
- Modernizacja zabytkowego dworu w miejscowości Stryjno-Kolonia wraz z opracowaniem dokumentacji projektowej i zakupem wyposażenia
- Zakup wyposażenia do zabytkowego dworu w Rybczewicach Drugich
- Budowa żłobka lub dostosowanie pomieszczeń w istniejących budynkach użyteczności publicznej na potrzeby utworzenia żłobka wraz z zakupem wyposażenia
- Budowa boiska lekkoatletycznego z zapleczem odnowy biologicznej i rehabilitacji sportowej
- Zagospodarowanie zbiornika wodnego w Rybczewicach Drugich z przeznaczeniem na cele turystyczne i rekreacyjne
- Budowa PSZOK wraz z zakupem wyposażenia i środków transportu
- Utworzenie Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego
- Budowa budynku pasywnego wraz z basenami termalnymi, m.in. do celów rehabilitacyjnych

5. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA

W ramach rozdziału wskazano oczekiwane rezultaty związane z realizacją zaplanowanych działań w ramach poszczególnych celów operacyjnych. Ocena stopnia wdrażania działań i osiągnięcia rezultatów będzie dokonywana przy wykorzystaniu wskaźników mierzonych cyklicznie.

Poniżej przedstawiono rezultaty planowanych działań w ramach celów operacyjnych.

Cel strategiczny 1: Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej

Cel operacyjny 1.1 Poprawa stanu i bezpieczeństwa infrastruktury drogowej i komunikacyjnej oraz promocja elektromobilności	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Poprawa jakości dróg gminnych • Rozbudowa infrastruktury rowerowej • Poprawa bezpieczeństwa drogowego i pieszego • Zwiększenie dostępności do regionalnego układu komunikacyjnego, ośrodków usługowych, administracyjnych, zakładów pracy, szkół, itp. • Poprawa jakości i warunków życia mieszkańców poprzez inwestycje w infrastrukturę komunikacyjną
Cel operacyjny 1.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Uporządkowanie i zagospodarowanie zdegradowanych obszarów oraz nadanie im nowej funkcji • Zatrzymanie procesów marginalizacji zdegradowanych przestrzeni • Ożywienie gospodarcze, inwestycyjne, mieszkaniowe i turystyczne obszaru • Poprawa wizerunku gminy
Cel operacyjny 1.3 Poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej oraz zapewnienie dostępności i jakości edukacji dzieci i młodzieży	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Poprawa warunków nauczania dzieci i młodzieży • Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości edukacji • Wzrost kwalifikacji/ kompetencji uczniów
Cel operacyjny 1.4 Rozwój bazy użyteczności publicznej	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Poprawa wizerunku gminy mająca wpływ na wzrost jej atrakcyjności i konkurencyjności • Wzrost liczby ofert spędzania wolnego czasu (usług społecznych, kulturalnych, rekreacyjnych itp.) • Aktywizacja i integracja mieszkańców gminy

Cel operacyjny 1.5 Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia, pomocy społecznej i bezpieczeństwa publicznego	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Poprawa dostępu mieszkańców do wysokiej jakości usług ochrony zdrowia • Zmniejszenie liczby osób korzystających z usług pomocy społecznej • Zwiększenie bezpieczeństwa publicznego • Podniesienie jakości życia mieszkańców
Cel operacyjny 1.6 Rozwój usług cyfrowych i infrastruktury społeczeństwa informacyjnego	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gminy • Podniesienie jakości życia mieszkańców

Cel strategiczny 2 Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług spędzania wolnego czasu

Cel operacyjny 2.1 Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Wzrost liczby ofert spędzania wolnego czasu • Poprawa wizerunku gminy • Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę • Poprawa jakości i warunków życia mieszkańców poprzez inwestycje w ochronę dziedzictwa kulturowego i naturalnego
Cel operacyjny 2.2 Rozwój usług i infrastruktury sportowej i rekreacyjnej	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Wzrost liczby ofert spędzania wolnego czasu, w tym dla osób starszych • Wzrost aktywności fizycznej i ochrona zdrowia lokalnej społeczności • Aktywizacja i integracja mieszkańców gminy • Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę
Cel operacyjny 2.3 Rozwój turystyki w oparciu o potencjał kulturowy i przyrodniczy	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę • Wzrost liczby ofert spędzania wolnego czasu • Poprawa wizerunku gminy mająca wpływ na wzrost jej atrakcyjności i konkurencyjności • Podniesienie jakości życia mieszkańców
Cel operacyjny 2.4 Rozwój i wsparcie instytucji kultury	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Wzrost zaangażowania mieszkańców w życie kulturalne gminy • Wzrost liczby ofert spędzania wolnego czasu • Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę • Aktywizacja i integracja mieszkańców gminy

Cel operacyjny 2.5 Zagospodarowanie terenów zielonych i wodnych	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Zagospodarowanie obszarów zielonych i wodnych oraz nadanie im nowej funkcji • Wzrost liczby ofert spędzania wolnego czasu • Ożywienie turystyczne, inwestycyjne obszaru • Poprawa stanu środowiska naturalnego • Wzrost estetyki terenów wiejskich • Podniesienie jakości życia mieszkańców

Cel strategiczny 3 Ochrona środowiska naturalnego i rozwój energii ze źródeł odnawialnych

Cel operacyjny 3.1 Rozwój infrastruktury chroniącej zasoby wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej • Poprawa stanu środowiska naturalnego • Poprawa jakości i warunków życia mieszkańców poprzez inwestycje w infrastrukturę techniczną
Cel operacyjny 3.2 Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Poprawa stanu środowiska naturalnego • Zmniejszenia zapotrzebowania na ciepło i kosztów ogrzewania • Poprawa wizerunku gminy jako gminy proekologicznej poprzez realizację inwestycji w zakresie gospodarki niskoemisyjnej • Podniesienie jakości życia mieszkańców
Cel operacyjny 3.3 Racjonalna gospodarka odpadami	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Uporządkowanie gospodarki odpadami • Poprawa stanu środowiska naturalnego • Poprawa wizerunku gminy jako gminy proekologicznej • Podniesienie jakości życia mieszkańców
Cel operacyjny 3.4 Rozwój nowoczesnych, niskoemisyjnych i zeroemisyjnych, technologii w ochronie środowiska	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Poprawa stanu środowiska naturalnego • Zmniejszenia zapotrzebowania na ciepło i energię elektryczną • Poprawa wizerunku gminy jako gminy proekologicznej • Podniesienie warunków życia mieszkańców
Cel operacyjny 3.5 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Zwiększenie bezpieczeństwa • Poprawa stanu środowiska naturalnego • Poprawa wizerunku gminy jako gminy proekologicznej • Podniesienie warunków życia mieszkańców

Cel operacyjny 3.6 Edukacja ekologiczna	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Poprawa stanu środowiska naturalnego • Wzrost świadomości dotyczącej ochrony środowiska wśród mieszkańców

Cel strategiczny 4 Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój gospodarki

Cel operacyjny 4.1 Wsparcie rozwoju nowoczesnego rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Wzrost potencjału lokalnych producentów rolnych i wzrost ich konkurencyjności na rynku • Efektywne rolnictwo • Wzrost konkurencyjności gminy • Poprawa jakości i warunków życia mieszkańców
Cel operacyjny 4.2 Rozwój gospodarstw agroturystycznych	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Ożywienie turystyczne i gospodarcze obszaru • Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę • Wzrost dochodów gospodarstw domowych i dywersyfikacja źródeł pochodzenia
Cel operacyjny 4.3 Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Zwiększanie liczby nowopowstających inicjatyw gospodarczych • Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw • Wzrost inwestycji opartych o lokalny kapitał • Nowe miejsca pracy • Spadek bezrobocia
Cel operacyjny 4.4 Budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną gminy	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Poprawa warunków do prowadzenia działalności gospodarczej • Zwiększanie liczby nowopowstających inicjatyw gospodarczych • Poprawa wizerunku gminy jako atrakcyjnego do inwestowania • Ożywienie gospodarcze obszaru

Cel strategiczny 5 Wzmocnienie kapitału społecznego i efektywne zarządzanie gminą

Cel operacyjny 5.1 Rozwój usług społecznych	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Zmniejszenie liczby osób korzystających z usług pomocy społecznej • Wzrost utrzymania samodzielności życiowej i aktywnego udziału osób starszych i zagrożonych wykluczeniem społecznym w życiu społecznym • Aktywizacja i integracja mieszkańców gminy • Podniesienie jakości życia mieszkańców
Cel operacyjny 5.2 Wspieranie i współpraca z organizacjami pozarządowymi	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Zwiększenie udziału mieszkańców gminy w życiu społecznym • Wzrost kapitału społecznego • Rozwój społeczeństwa obywatelskiego • Aktywizacja i integracja mieszkańców gminy
Cel operacyjny 5.3 Współpraca ponadlokalna i promocja gminy	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Wzrost atrakcyjności gminy jako miejsca do życia i pracy. • Rozwój jednostki samorządu terytorialnego • Rozpoznawalność gminy i jej walorów
Cel operacyjny 5.4 Cyfryzacja administracji publicznej i rozwój e-usług dla społeczeństwa	
Oczekiwane rezultaty planowanych działań	• Wzrost jakości świadczonych usług publicznych • Rozwój społeczeństwa informacyjnego • Poprawa jakości życia mieszkańców

Poniżej zaprezentowane wskaźniki zostały przyporządkowane poszczególnym celom operacyjnym i służą stwierdzeniu czy i w jakim stopniu cel jest realizowany.

Cel operacyjny 1.1 Poprawa stanu i bezpieczeństwa infrastruktury drogowej i komunikacyjnej oraz promocja elektromobilności		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Długość dróg wybudowanych/ przebudowanych/wyremontowanych (km)	0	Wzrost
• Długość wybudowanych/ rozbudowanych ciągów pieszych i rowerowych (km)	0	Wzrost

Cel operacyjny 1.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba projektów zrealizowanych na terenach zdegradowanych (szt.)	0	Wzrost
• Udział powierzchni zrewitalizowanej w powierzchni całkowitej Gminy (%)	0	Wzrost
Cel operacyjny 1.3 Poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej oraz zapewnienie dostępności i jakości edukacji dzieci i młodzieży		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba utworzonych żłobków/ klubów dziecięcych/ przedszkoli/ oddziałów przedszkolnych (szt.)	0	Wzrost
• Liczba uczestników dodatkowych zajęć edukacyjnych (osoba)	0	Wzrost
Cel operacyjny 1.4 Rozwój bazy użyteczności publicznej		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba projektów z zakresu przebudowy/ modernizacji/ remontu/ wyposażenia obiektów i elementów infrastruktury publicznej (szt.)	0	Wzrost
• Liczba wspartych budynków remiz OSP dla potrzeb społecznych, kulturalnych, sportowych, edukacyjnych (szt.)	0	Wzrost
Cel operacyjny 1.5 Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia, pomocy społecznej i bezpieczeństwa publicznego		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba osób biorących udział w programach profilaktyki/ akcji z zakresu ochrony zdrowia (osoba)	0	Wzrost
• Liczba projektów z zakresu świadczenia usług społecznych (szt.)	0	Wzrost
Cel operacyjny 1.6 Rozwój usług cyfrowych i infrastruktury społeczeństwa informacyjnego		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Długość wybudowanej szerokopasmowej sieci internetowej (km)	0	Wzrost

• Liczba osób/ przedsiębiorców korzystająca z systemu e-usług (osoba)	0	Wzrost

Cel operacyjny 2.1 Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba zrewitalizowanych obiektów budowlanych, w tym zabytkowych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego (szt.)	0	Wzrost
• Powierzchnia zagospodarowanych obszarów atrakcyjnych przyrodniczo (ha)	0	Wzrost
Cel operacyjny 2.2 Rozwój usług i infrastruktury sportowej i rekreacyjnej		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba projektów w zakresie budowy/ przebudowy/ modernizacji infrastruktury służącej do rozwoju usług sportowych i rekreacyjnych (szt.)	0	Wzrost
Cel operacyjny 2.3 Rozwój turystyki w oparciu o potencjał kulturowy i przyrodniczy		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Długość wybudowanych ścieżek i szlaków turystycznych (km)	0	Wzrost
• Liczba obiektów służących rozwojowi turystyki (szt.)	0	Wzrost
• Liczba turystów (osoba)	0	Wzrost
Cel operacyjny 2.4 Rozwój i wsparcie instytucji kultury		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba obiektów służących rozwojowi kultury (szt.)	0	Wzrost
• Liczba imprez kulturalnych, artystycznych (szt.)	0	Wzrost

Cel operacyjny 2.5 Zagospodarowanie terenów zielonych i wodnych		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba projektów w zakresie zagospodarowania terenów zielonych i wodnych wraz z ich wyposażeniem (szt.)	0	Wzrost
• Powierzchnia zagospodarowanych terenów zielonych i wodnych (ha)	0	Wzrost

Cel operacyjny 3.1 Rozwój infrastruktury chroniącej zasoby wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Długość sieci wodociągowej wybudowanej/ przebudowanej/ zmodernizowanej/ /wyremontowanej (km)	0	Wzrost
• Ilość wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków (szt.)	0	Wzrost
Cel operacyjny 3.2 Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej oraz ograniczenie niskiej emisji		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba budynków poddana kompleksowej termomodernizacji (szt.)	0	Wzrost
• Liczba zmodernizowanych/ wybudowanych punktów oświetleniowych (szt.)	0	Wzrost
• Emisja gazów cieplarnianych (tony równoważnika CO_2)	0	Spadek
Cel operacyjny 3.3 Racjonalna gospodarka odpadami		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba projektów wspierających gospodarkę odpadami (szt.)	0	Wzrost
• Liczba obiektów objętych programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest (szt.)	0	Wzrost

Cel operacyjny 3.4 Rozwój nowoczesnych, niskoemisyjnych i zeroemisyjnych, technologii w ochronie środowiska		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba zamontowanych instalacji OZE (szt.)	0	Wzrost
• Liczba wymienionych źródeł ciepła (szt.)	0	Wzrost
Cel operacyjny 3.5 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba projektów z zakresu inwestycji w sprzęt i wyposażenie zapobiegające i usuwające skutki negatywnych warunków atmosferycznych i klęsk żywiołowych oraz przeciwdziałania wypadkom i ich następstw (szt.)	0	Wzrost
Cel operacyjny 3.6 Edukacja ekologiczna		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba kampanii edukacji ekologicznej (szt.)	0	Wzrost
• Liczba osób uczestniczących w kampaniach ekologicznych (osoba)	0	Wzrost

Cel operacyjny 4.1 Wsparcie rozwoju nowoczesnego rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba kampanii edukacyjnych i promujących ekologiczna produkcję rolną (szt.)	0	Wzrost
Cel operacyjny 4.2 Rozwój gospodarstw agroturystycznych		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba gospodarstw agroturystycznych (szt.)	0	Wzrost

Cel operacyjny 4.3 Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w gminie (szt.)	0	Wzrost
• Liczba gospodarstw otrzymujących dotacje z programów UE (szt.)	0	Wzrost
Cel operacyjny 4.4 Budowa, rozbudowa, modernizacja infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną gminy		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Powierzchnia terenów inwestycyjnych (ha)	0	Wzrost

Cel operacyjny 5.1 Rozwój usług społecznych		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba przedsięwzięć na rzecz integracji osób i rodzin wykluczonych / zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (szt.)	0	Wzrost
• Liczba uczestników biorących udział w przedsięwzięciach aktywizacji społecznej, zawodowej itp. (osoba)	0	Spadek
• Liczba obiektów użyteczności publicznej dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych (szt.)	0	Wzrost
Cel operacyjny 5.2 Wspieranie i współpraca z organizacjami pozarządowymi		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba organizacji pozarządowych/ podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego (szt.)	0	Wzrost
Cel operacyjny 5.3 Współpraca ponadlokalna i promocja gminy		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba umów/ projektów z zakresu współpracy z innymi podmiotami (krajowymi i zagranicznymi) (szt.)	0	Wzrost
• Liczba publikacji/imprez promujących gminę (szt.)	0	Wzrost

Cel operacyjny 5.4 Cyfryzacja administracji publicznej i rozwój e-usług dla społeczeństwa		
Nazwa wskaźnika	**Wartość bazowa**	**Pożądany kierunek zmian**
• Liczba wdrożonych e-usług w administracji publicznej (szt.)	0	Wzrost
• Liczba pracowników biorących udział w szkoleniach podnoszących kompetencje cyfrowe (osoba)	0	Wzrost

V. WYMIAR PRZESTRZENNY POLITYKI ROZWOJU

1. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Rybczewice stanowi ilustrację założeń ukierunkowanej terytorialnie polityki rozwoju lokalnego. Przedstawia długookresową wizję rozwoju gminy, wynikającą z jej położenia, potencjałów i szans rozwojowych w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennej. Zadaniem modelu jest nakreślenie stanu docelowego obszarów i sieci, z uwzględnieniem relacji pomiędzy nimi.

Z jednej strony, ze względu na ukształtowanie terenu, historycznie ugruntowane użytkowanie przestrzeni (w tym sieć osadniczą), powiązania komunikacyjne, występujące zasoby naturalne i obszary cenne przyrodniczo, a także wiele innych uwarunkowań zastanych, a z drugiej strony w wyniku zdiagnozowanych w strategii problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, wyodrębniono dwie zasadnicze strefy przestrzenne gminy:

1. Tereny, na których przewidywany jest rozwój zabudowy są wyodrębnione w oparciu o dominujące funkcje:
   - funkcje mieszkaniowe,
   - funkcje usługowe,
   - strefy aktywności gospodarczej,
2. Tereny o innych dominujących funkcjach:
   - tereny zieleni (w tym głównej funkcji przyrodniczej i ochronnej),
   - tereny użytkowane rolniczo,
   - wody.

Rysunek 5 Funkcje terenów w gminie Rybczewice

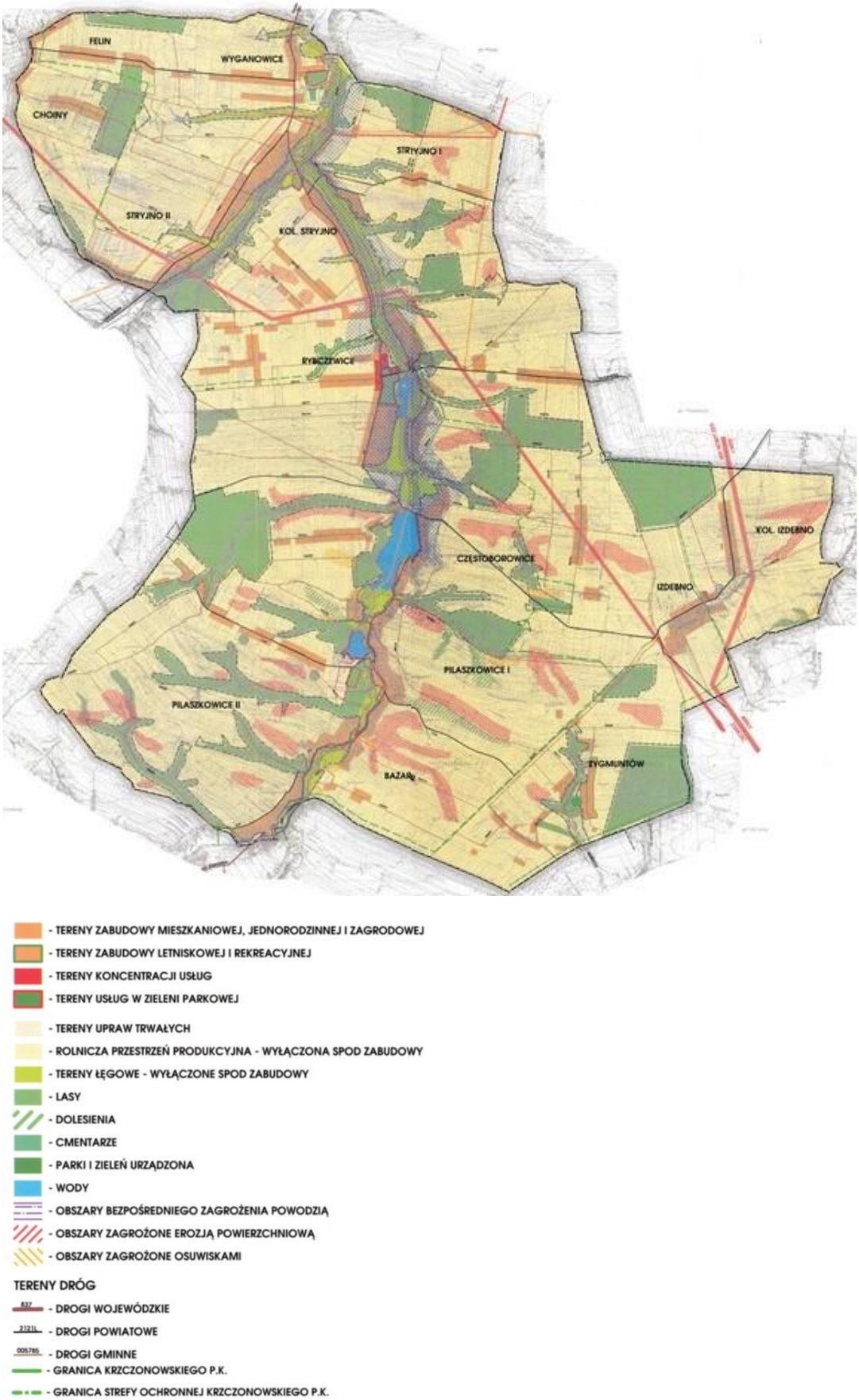

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rybczewice

Rozwój przestrzenny gminy Rybczewice będzie się odbywał przy zachowaniu zasad ochrony środowiska. Jego podstawą będzie utrzymanie istniejącej struktury przestrzennej oraz wyznaczenie nowych stref inwestycyjnych. Poniżej przedstawiono podstawowe założenia dla każdej ze sfer:

Sfera społeczna

W zakresie układu osadniczego zakłada się kontynuację dotychczasowych tendencji rozwoju gdzie podstawą są historycznie wykształcone wsie jednorzędowe. Przebudowa systemu wiejskich jednostek osadniczych na obszarze gminy powinna sprowadzać się do tworzenia zespołów zwartej zabudowy z wykształconymi centrami usługowymi. W zabudowie wsi powinno dominować budownictwo zagrodowe.

Należy dążyć do wielofunkcyjności terenów zabudowy, tj. skupienie zabudowy przy zapewnieniu dostępności do usług publicznych: edukacyjnych, kulturowych, zdrowotnych, społecznych, sportowych, wspierających integrację mieszkańców, itp.

Sfera gospodarcza:

Dużą część powierzchni gminy stanowią gleby wysokich klas, które jednak uległy znacznemu rozdrobnieniu areałów. Pomimo spadku zainteresowania rozwojem rolnictwa –tzw. rolnicza przestrzeń produkcyjna w gminie podlega ochronie i możliwości dalszych wyłączeń gruntów z produkcji rolnej na rzecz funkcji nierolniczych zostały znacznie ograniczone. Tereny upraw trwałych i rolnicza przestrzeń produkcyjna zapewniają bazę pod funkcjonowanie rolnictwa, leśnictwa i produkcji żywności i powinny zostać zachowane w aktualnych formach ich użytkowania. Ze względu na występowanie na terenie gminy obszarów chronionych środowiskowo, zasadny jest rozwój rolnictwa ekstensywnego.

Rozwój gospodarczy skupia się generalnie na obszarze położonym w rejonie ośrodka gminnego. Wykształca się również ciąg aktywności usługowo-rzemieślniczej towarzyszącej pasmu osadniczemu wzdłuż drogi wojewódzkiej. Tendencja ta powinna być kontynuowana a dodatkowo sieć usług powinna być uzupełniana w innych jednostkach osadniczych według potrzeb. Wspierana będzie dywersyfikacja działalności gospodarczej, w tym rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz agroturystyki. Wyznaczone będą też nowe tereny przeznaczone pod tereny inwestycyjne, usługowe itp. na działkach skomunalizowanych i będących w zasobach Gminy Rybczewice.

Sfera przestrzenna:

Jednym z warunków podniesienia atrakcyjności gminy jako obszaru zamieszkiwania i inwestowania jest poprawa stanu infrastruktury technicznej. Na terenie wszystkich sołectw zakłada się dalszą poprawę wewnętrznych i zewnętrznych powiązań transportowych i komunikacyjnych, tworzenie bezpiecznych warunków ruchu pieszych, przez budowę chodników oraz oświetlenia drogowego, kompleksową poprawę systemu wodociągowego, budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, rozwój odnawialnych źródeł energii. Istotne jest również podniesienie walorów krajobrazu, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów historycznych, określających tożsamość gminy, w tym obiektów podlegających ochronie konserwatorskiej. Mając na uwadze istniejące walory środowiska naturalnego i wartości kulturowe, przyjęto funkcję rekreacyjną jako czynnik rozwojowy w gminie. Wskazane jest inwestowanie w przestrzeń publiczną z zachowaniem i ochroną zasobów dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Rysunek 6 Kierunki interwencji w Gminie Rybczewice

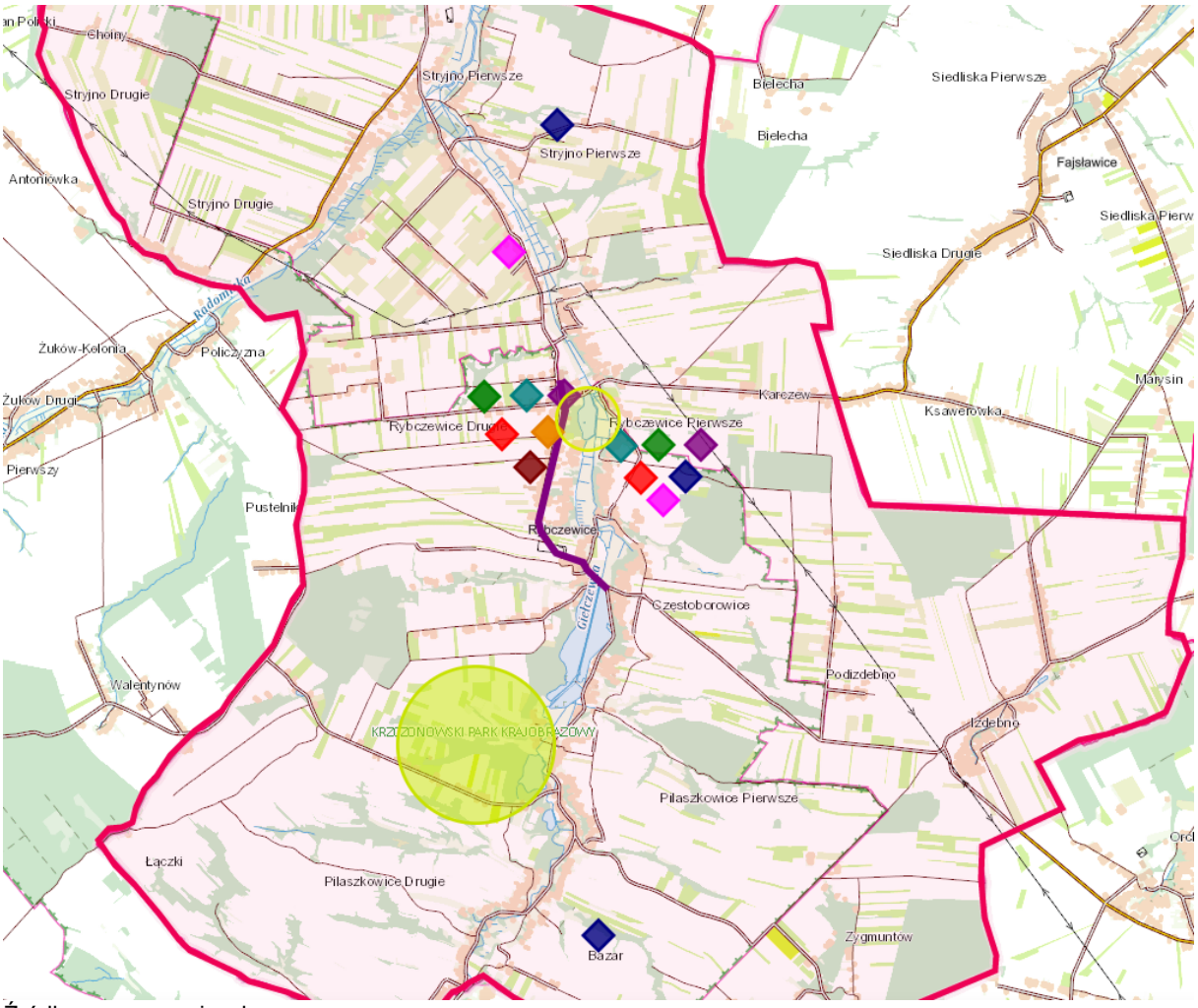

Źródło: opracowanie własne

Charakterystyka obszarów i kierunki interwencji:

Infrastruktura edukacyjna

Analiza infrastruktury edukacyjnej (stanu technicznego istniejących obiektów i jakości kształcenia) wskazała na potrzebę poprawy bazy edukacyjnej, w tym infrastruktury żłobków i wychowania przedszkolnego. Aby podnieść jakość kształcenia, niezbędne jest wyposażenie szkoły w niezbędny sprzęt, pomoce dydaktyczne i rozwój pracowni przedmiotowych.

Planowana jest budowa żłobka lub dostosowanie pomieszczeń w istniejących budynkach użyteczności publicznej na potrzeby utworzenia żłobka.

Infrastruktura sportowa

Wychodząc naprzeciw aktualnym trendom w zakresie zdrowego stylu życia niezbędne jest uzupełnienie już istniejącej infrastruktury pozwalającej na uprawnie aktywności fizycznej w każdym wieku. **Planowana jest budowa/przebudowa/modernizacja obiektów sportowych i rekreacyjnych na terenie gminy wraz z zakupem wyposażenia**. **Na potrzeby sportowców i wszystkich mieszkańców gminy, w Rybczewicach Drugich powstanie boisko lekkoatletyczne z zapleczem odnowy biologicznej i rehabilitacji sportowej**.

Infrastruktura kultury

W celu zagwarantowania mieszkańcom dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, w tym dostępu do infrastruktury kultury, zaplanowano inwestycje w infrastrukturę służącą do rozwoju usług kulturalnych, w tym prace budowalne i zakup wyposażenia świetlic wiejskich. Konieczny jest również bazy użyteczności publicznej – zaplanowano działania mające na celu **dostosowanie budynków użyteczności publicznej dla potrzeb społecznych, kulturalnych, sportowych, edukacyjnych**

Infrastruktura ochrony zdrowia

Istotne znaczenie ma przeciwdziałanie negatywnym trendom w obszarze włączenia i integracji społecznej. Zaplanowano działania zmierzające do wzmocnienia potencjału instytucji systemu ochrony zdrowia, pomocy i integracji społecznej m.in. **poprzez prace budowalne i zakup wyposażenia do placówki zdrowotnej,** wsparcie dla tworzenia lub funkcjonowania placówek świadczących usługi społeczne w społeczności lokalnej. Kontynuowany będzie projekt **Klub Seniora, planowane jest utworzenie Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego**

Infrastruktura drogowa

Dla poprawy mobilności mieszkańców, zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności gminy a także wzmocnienia dostępności komunikacyjnej, zaplanowano **prace budowlane przy drogach gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (chodniki, parkingi, oświetlenie)**. W celu zapewniania bezpieczeństwa pieszych i osób zmotoryzowanych, planowana **jest budowa chodników wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 837 oraz wykonanie zatoki postojowej – parkingu przy ZSO**. Mając na uwadze aspekty środowiskowe, zaplanowano budowę infrastruktury służącej do wykorzystania paliw alternatywnych **(stacje doładowania pojazdów elektrycznych).**

Infrastruktura sieciowa

Jakość środowiska i komfort życia mieszkańców stanowią priorytet władz gminy. Mając to na względzie, **wyznaczono obszary doposażenia (budowa, przebudowa, modernizacja, remont) w sieciową infrastrukturę techniczną: wodociągową (w tym ujęcia wody), rozproszonego oczyszczania ścieków (budowa oczyszczalni ścieków, w tym przydomowych oczyszczalni), kanalizacji deszczowej**

Infrastruktura zagospodarowania odpadów komunalnych

Podejmując obowiązek ustawowy utworzenia co najmniej jednego stacjonarnego punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych w gminie, **zaplanowano budowę PSZOK w m. Rybczewice Drugie** wraz z zakupem wyposażenia i środków transportu

Infrastruktura turystyczna

Liczne walory przyrodniczo-krajobrazowe dają możliwość gospodarczego rozwoju gminy w oparciu o rozbudowę infrastruktury wpływającej na podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru. Rozwój funkcji turystycznej będzie istotnym czynnikiem aktywizacji obszaru i źródłem dochodu mieszkańców. Planuje się zagospodarowanie występujących na terenie całej gminy atrakcyjnych przyrodniczo zielonych i wodnych obszarów, w tym. m.in. **utworzenie ścieżek i szlaków turystycznych, budowa infrastruktury turystycznej (m.in. wieże widokowe, lunety obserwacyjne, altany, grille, parkingi itp.).** Wyznaczono obszary realizacji inwestycji **w infrastrukturę turystyczną, z uwzględnieniem zbiornika wodnego w Rybczewicach Drugich (jego zagospodarowanie z przeznaczeniem na cele turystyczne i rekreacyjne)**.

Zabytki

Rozwój funkcji turystycznej i kulturalnej gminy będzie związany również z występującymi na terenie gminy obiektami zabytkowymi i o dużej wartości historycznej. Konieczna jest poprawa stanu technicznego obiektów zabytkowych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego i rozwoju turystyki na obszarach wiejskich. Planuje się **modernizację zabytkowego dworu w miejscowości Stryjno-Kolonia wraz z zakupem wyposażenia**. Do zrewitalizowanego już zabytkowego **dworu w Rybczewicach Drugich**, przeznaczonego na cele kulturalne, społeczne, edukacyjne, planuje się zakup wyposażenia

Ponadto:

- Wśród wiodących kierunków działań w zakresie ożywienia sfery gospodarczej jest wyznaczanie i wyposażenie terenów inwestycyjnych na terenie gminy. Wspierane będą działania zmierzające do dywersyfikacji działalności gospodarczej, poszerzenia zakresu usług oferowanych przez gospodarstwa agroturystyczne, rozwoju przemysłu przetwórczego, rolnictwa ekologicznego, zakładów usługowych.

- Mając na uwadze kwestię ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego, zaplanowano działania w zakresie wprowadzenia zasad gospodarki niskoemisyjnej i wpływające na zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska naturalnego a także adaptacji do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami. Na terenie całej gminy planuje się **montaż instalacji OZE w budynkach użyteczności publicznej oraz w jednorodzinnych budynkach mieszkalnych.** Istotną kwestią jest również zwiększenie efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej, m.in. poprzez **termomodernizację budynków użyteczności publicznej wraz z poprawą systemu grzewczego**. Zmniejszenie zapotrzebowania na energię produkowaną w tradycyjny sposób oraz zwiększenie wykorzystania OZE, pozwoli zredukować emisję gazów cieplarnianych i poprawi jakości powietrza.

2. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE

Przy ustalaniu priorytetów rozwojowych i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Rybczewice, należy wybrać te które przyczynią się do likwidacji słabych stron gminy i ograniczeń w otwarciu jej na przyjęcie nowych funkcji wzmacniających ekonomicznie oraz efektywne go wykorzystanie walorów krajobrazowych gminy – jako terenów rekreacyjnych dla mieszkańców aglomeracji lubelskiej.

Ustalenia i rekomendacje:

- tworzenie kompleksowych systemów podbudowy ekonomicznej i organizacyjnej dla realizacji inwestycji podnoszących rangę gminy i wspierających istniejące i nowe formy działalności gospodarczej,

- tworzenie warunków technicznych (w tym rozbudowa infrastruktury technicznej) dla racjonalnego i zrównoważonego rozwoju struktury gminy przy zapewnieniu poprawy standardów istniejących już wsi i zespołów mieszkaniowych,

- stworzenie dobrej gospodarki nieruchomościami i zasobami gminy,

- przestrzeganie zasad ochrony środowiska naturalnego przy podejmowaniu jakichkolwiek interwencji,

- ukierunkowanie gminnej gospodarki m.in. na rozwój turystyki, rekreacji oraz innych nieuciążliwych branż (np. agroturystyka, rolnictwo ekstensywne, ekologiczne, itp.).

Przedstawione poniżej szczegółowe ustalenia i rekomendacje wskazują potencjalne oraz pożądane działania w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.

1. Tereny o funkcjach mieszkaniowych:
   - Charakterystyka

     Obszary mieszkaniowe z zabudową jednorodzinną oraz zagrodową, zlokalizowane przede wszystkim wzdłuż istniejących dróg w poszczególnych sołectwach gminy.
   - Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju:
     - podnoszenie jakości życia i zamieszkania,
     - zwiększenie atrakcyjności osadniczej,

- kształtowanie, porządkowanie i uzupełnianie struktury przestrzennej,
- ochrona krajobrazu kulturowego

- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
  - kontynuacja istniejącej struktury przestrzennej i form zabudowy z możliwością jej uzupełnienia,
  - przeciwdziałanie tendencji do nadmiernego rozproszenia zabudowy,
  - zachowanie cennych krajobrazowo terenów jako wolnych od zabudowy,
  - zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej,
  - dążenie do poprawy dostępności infrastruktury usług społecznych.

2. Tereny o funkcjach usługowych

- Charakterystyka

  Obszary administracyjno-usługowe, istotne ze względu na obsługę mieszkańców gminy, a także skupiające miejsca pracy. W obszarach tych zlokalizowane są m.in. instytucje i obiekty użyteczności publicznej, punkty handlowo-usługowe.

- Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju:
  - budowanie roli miejscowości Rybczewice Drugie jako lokalnego lidera usług i handlu,
  - porządkowanie i uzupełnianie struktury przestrzennej,
  - zwiększanie potencjału gospodarczego, w tym wzmacnianie istniejących funkcji usługowych
  - podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie dostępu do usług.
- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
  - Kształtowanie struktury przestrzennej uwypuklające i wzmacniające znaczenie istniejących obiektów o ważnych funkcjach lokalnych i ponadlokalnych,
  - Zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej,
  - rewitalizacja obszarów zdegradowanych w celu zwiększenia terenów inwestycyjnych,
  - eksponowanie w przestrzeni potencjałów dziedzictwa naturalnego i kulturowego oraz wykorzystanie dla potrzeb turystyki,
  - planowanie przestrzeni publicznych oraz infrastruktury usług publicznych spełniających wymogi dostępności dla osób z niepełnoprawnościami.

3. Tereny o funkcjach stref aktywności gospodarczej

- Charakterystyka

  Obszary pełniące kluczową rolę dla rozwoju gospodarczego gminy, zlokalizowane w większości wzdłuż drogi wojewódzkiej.

- Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju:
  - zwiększanie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej gminy,

- uzupełnianie i kreowanie nowej struktury przestrzennej,
- koncentracja obszarów wzdłuż obecnych i planowanych ciągów komunikacyjnych,
- minimalizowanie negatywnych skutków dla ludzi, infrastruktury i środowiska.

- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
  - wyznaczenie i uzbrajanie terenów inwestycyjnych w infrastrukturę techniczną,
  - zwiększanie połączenia z ponadlokalnym układem komunikacyjnym,
  - ograniczenie negatywnego wpływu terenów aktywności gospodarczej na sąsiadującą zabudowę mieszkaniową, środowisko i krajobraz,
  - rozwój działalności przetwórczej, rzemiosła, usług, urządzeń obsługi technicznej i komunikacyjnej, obsługi ruchu turystycznego.

4. Tereny zieleni (w tym funkcji przyrodniczej i ochronnej, zieleń urządzona, strefy rekreacyjno-wypoczynkowe, obszary o funkcjach turystycznych)

- Charakterystyka

  Prawie cały teren gminy został włączony w system obszarów chronionych województwa lubelskiego. Część południowo-zachodnia i zachodnia gminy wchodzi w obręb Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego, a pozostały obszar, za wyjątkiem najbardziej na wschód wysuniętego fragmentu o powierzchni kilkunastu km^2, stanowi teren otuliny parku. Tereny zieleni obejmują również zieleń urządzoną, strefy rekreacyjno-wypoczynkowe i obszary o funkcjach turystycznych i dopełniają system przyrodniczy.

- Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju:
  - wykorzystanie potencjału przyrodniczego do stworzenia atrakcyjnej oferty aktywnego spędzania czasu wolnego,
  - zwiększenie dostępności terenów zielnych,
  - poprawa jakości zamieszkania oraz atrakcyjności osadniczej,
  - zachowanie i ochrona systemu przyrodniczego oraz krajobrazu,
  - zapobieganie degradacji środowiska

- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
  - zachowanie i tworzenie terenów zieleni, obszarów rekreacyjno-wypoczynkowych, sportowych i turystycznych z dużym udziałem terenów aktywnych przyrodniczo,
  - organizacja ścieżek edukacyjnych i stref rekreacji wyposażonych w miejsca parkingowe, tablice informacyjne i małą architekturę, umożliwiającą edukację, rekreację i wypoczynek,
  - umożliwienie lokalizacji obiektów budowlanych związanych z funkcją obszarów i usługami wspierającymi te funkcje, w tym niezbędnej infrastruktury – przy założeniu minimalizowania negatywnego oddziaływania obiektów na krajobraz,
  - wyklucza się lokalizację wszelkich inwestycji mogących zdegradować walory krajobrazowe i zakłócić równowagę ekologiczną,
  - zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej: pieszej, rowerowej, samochodowej.

5. Tereny użytkowane rolniczo

- Charakterystyka

  Gmina Rybczewice jest gminą o charakterze rolniczym. Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r., powierzchnia gruntów ogółem w gospodarstwach rolnych wynosiła 7681,96 ha, co stanowi ponad 77% całej powierzchni gminy Rybczewice.

- Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju:
  - zachowanie tożsamości gminy wiejskiej,
  - zachowanie, ochrona przed zainwestowaniem i wykorzystanie zasobów w postaci gleb wysokiej jakości i przydatności rolniczej,
  - zachowanie i ochrona systemu przyrodniczego,
  - rozwój rolnictwa ekologicznego.
- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
  - utrzymanie zwartych kompleksów użytków rolnych i zielonych oraz otuliną biologiczną cieków wodnych,
  - ochrona gleb,
  - kontynuacja rolniczego sposobu użytkowania terenów, szczególnie w obrębie zwartych kompleksów gleb o wysokiej jakości i przydatności rolniczej,
  - przeciwdziałanie rozdrobnieniu areału rolnego,
  - wprowadzenie zakazu lokalizacji obiektów oraz urządzeń degradujących środowisko w zakresie zdolności produkcyjno-rolniczej,
  - umożliwienie przekształcenia gruntów rolnych w tereny o innym użytkowaniu, jak: agroturystyka, turystyka, rekreacja, sport, wypoczynek, produkcja energii ze źródeł odnawialnych, parki i inne tereny zieleni urządzonej,
  - priorytet dla indywidualnych lub sąsiedzkich systemów zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków.

6. Wody

- Charakterystyka

  Zbiorniki i cieki wodne w przestrzeni gminy oraz ich bezpośrednia otulina biologiczna

- Najważniejsze założenia zintegrowanej polityki rozwoju:
  - zachowanie istniejącego systemu zbiorników i cieków wodnych,
  - wykorzystanie zbiorników dla rozwoju funkcji związanych ze sportem, rekreacją, wypoczynkiem, turystyką, przy pełnej ochronie systemu przyrodniczego.
- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
  - ochrona bezpośredniej otuliny biologicznej cieków wodnych zasadniczo z zakazem zabudowy kubaturowe (wyjątki: funkcje związane ze sportem, rekreacją, wypoczynkiem, turystyką),

- wprowadzenie zakazu podejmowania przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- zagospodarowanie zbiornika wodnego w Rybczewicach Drugich z przeznaczeniem na cele turystyczne i rekreacyjne.

3. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

Zgodnie z obowiązującym w Polsce modelem programowania oraz zarządzania rozwojem, dokumentem będącym podstawą prowadzenia polityki rozwoju na poziomie regionalnym jest: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku wraz z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, które stanowią ramy dla realizacji polityk rozwojowych. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 została przyjęta 29 marca 2021 r. Uchwałą nr XXIV/406/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego.

Strategia wyznacza kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego i jest głównym dokumentem umożliwiającym racjonalne organizowanie działań i prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju w horyzoncie czasowym do 2030 r.

Zgodnie z wizją rozwoju województwa przyjętą w dokumencie: „*Województwo lubelskie racjonalnie wykorzystując specyfikę społeczno-gospodarczą, zasoby środowiska, a także policentryczność sieci ośrodków miejskich rozwija się w sposób zrównoważony. Kreatywność i otwartość mieszkańców, aktywność naukowo-badawcza, tworzenie i stosowanie rozwiązań innowacyjnych oraz partnerstwo w zarządzaniu kształtują nowoczesny charakter regionu. Wzrasta jego znaczenie jako strategicznego producenta finalnych wyrobów bazujących na surowcach rolniczych, dostarczyciela usług prozdrowotnych i czasu wolnego. W efekcie region oferuje atrakcyjną przestrzeń do życia, pracy i inwestowania w zdrowym i bezpiecznym otoczeniu*”.

Do osiągnięcia przyjętej wizji rozwoju województwa lubelskiego powinny przyczynić się wskazane w Strategii cztery cele strategiczne i znajdujące się w ich obrębie 18 celów operacyjnych oraz pakiety kierunków działań, które stanowią punkt odniesienia dla wszystkich działań rozwojowych na terenie Lubelszczyzny. Cztery cele strategiczne to:

1. Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych,
2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych,
3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu,
4. Wzmacnianie kapitału społecznego

Zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 istotą polityki regionalnej jest zapewnienie bardziej zrównoważonego rozwoju poszczególnych części kraju (regionów, obszarów miejskich i wiejskich) w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Odnosząc się do wyznaczonych w KSRR 2030 obszarów strategicznej interwencji (OSI) o znaczeniu krajowym, w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 zidentyfikowano OSI o znaczeniu regionalnym. Odzwierciedlają one potrzeby szczególnego wsparcia realizacji wybranych kierunków działań Strategii na określonych obszarach województwa.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku Gmina Rybczewice zlokalizowana jest na terenie **OSI Żywicielskim**, którego priorytetem rozwoju jest wykorzystanie zasobów naturalnych Wyżyny Lubelskiej dla rozwoju konkurencyjnego rolnictwa.

Zasięg OSI Żywicielski:

- MOF: Krasnegostawu i Hrubieszowa;
- 16 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Dołhobyczów, Fajsławice, Gorzków, Grabowiec, Horodło, Kraśniczyn, Leśniowice, Mircze, Rudnik, Skierbieszów, Trzeszczany, Uchanie, Werbkowice, Wojsławice, Wysokie, Żółkiewka,
- 2 gminy nienależące do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Krzczonów, Rybczewice.

Rysunek 7 OSI Żywicielskie

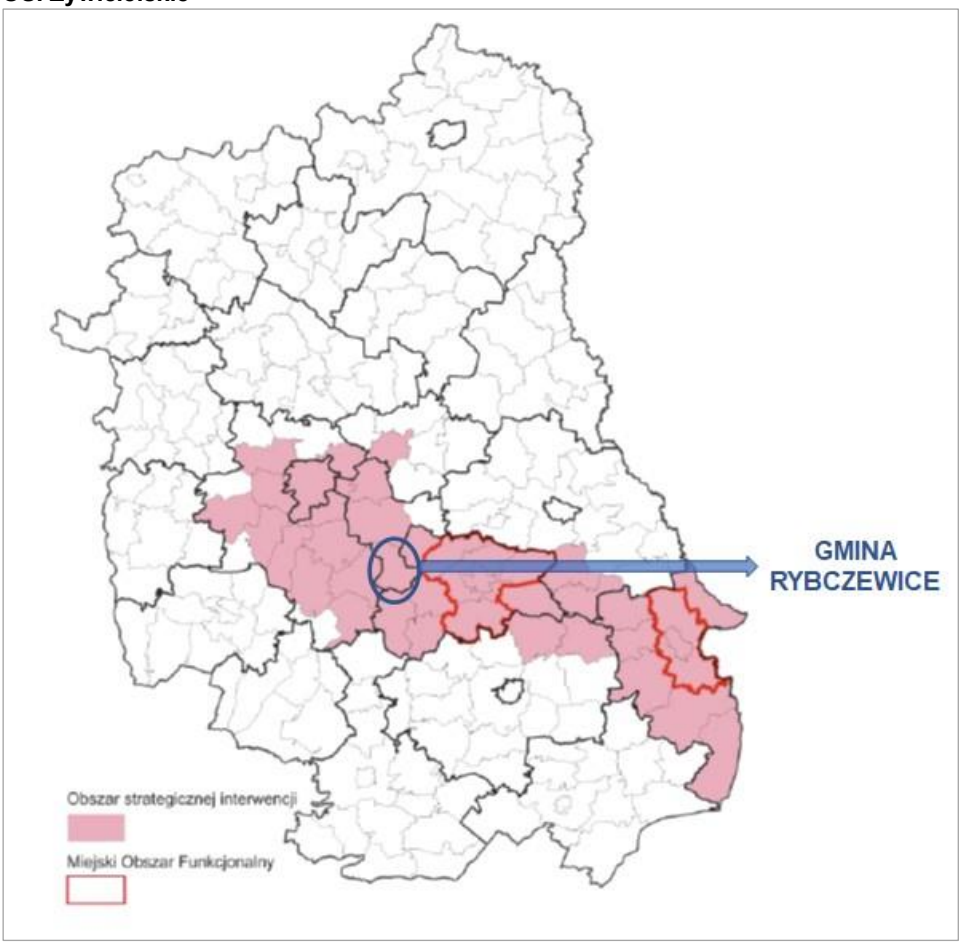

Źródło: opracowanie własne na podst. Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

W SRWL wyznaczono najważniejsze kierunki interwencji OSI Żywicielskie w kontekście realizacji jej celów. Te, które mają największy wpływ na kierunki rozwoju gminy Rybczewice to:

1.1 Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych

- Ochrona gleb, w tym racjonalizacja stosowania chemicznych nawozów oraz środków ochrony roślin oraz stosowanie agrotechniki przeciwerozyjnej i zadrzewień śródpolnych,
- Rozwój lokalnych specjalizacji rolnych m.in. w oparciu o odtworzenie historycznie ukształtowanych lub wykorzystanie nowych, niszowych kierunków produkcji,
- Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych

1.2 Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne

- Rozwój podmiotów przetwórstwa rolno-spożywczego,
- Rozwój infrastruktury i obiektów przechowalniczych

2.1 Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej

- Poprawa regionalnych i międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych z uwzględnieniem szkieletowego układu dróg ekspresowych (S19, S17 i S12) oraz planowanej autostrady A2, w tym budowa obwodnic miast

  Przedsięwzięcia flagowe:

  - Rozbudowa dróg wojewódzkich nr: DW812, DW816**, DW837,** DW838, DW842, DW843, DW844 (w tym budowa obwodnicy m. Hrubieszów), DW846, DW850, DW852.

3.4. Ochrona walorów środowiska

- Ochrona wartości przyrodniczych, w tym krajobrazu, siedlisk i bioróżnorodności

3.4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu

- Kreowanie, rozwijanie oferty i infrastruktury ośrodków łączących funkcje edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, wykorzystujących nowe trendy w turystyce,
- Rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe),
- Rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.),
- Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych.

VI. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

1. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Strategia Rozwoju Gminy Rybczewice na lata 2021-2030 nie ogranicza się w swych zapisach jedynie do zadań należących do wyłącznej kompetencji gminy, realizowanych bezpośrednio przez Urząd Gminy i jednostki gminne, ale proponuje zadania stanowiące wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich podmiotów działających na terenie Gminy lub pozostających z nią w relacji. W procesie zarządzania gminą i jej rozwojem, Strategia pełni kluczową rolę jako generalny plan postępowania władz samorządowych – we współpracy z innymi samorządami, administracją państwową oraz partnerami społecznymi i prywatnymi. Konieczne jest zatem określenie głównych zadań oraz zakresu odpowiedzialności poszczególnych podmiotów zaangażowanych w jej realizację.

Proces wdrożenia Strategii oparty będzie o zasady wielopodmiotowego i wielopoziomowego zarządzania. Prowadzona będzie współpraca z podmiotami publicznymi, lokalnymi, regionalnymi, reprezentantami sektora prywatnego i społecznego. Instytucje i podmioty, zaangażowane w proces wdrażania strategii można podzielić na trzy główne grupy:

- sektor publiczny – władze samorządowe Gminy, Urząd Gminy i jednostki gminne, jednostki samorządu terytorialnego różnych szczebli,
- sektor biznesowy – przedsiębiorcy, pracodawcy, zrzeszenia gospodarcze itp.,
- sektor społeczny – mieszkańcy, organizacje pozarządowe, liderzy społeczni i osoby publiczne, itp.

Instytucjonalną strukturę systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji oraz aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Rybczewice na lata 2021-2030 tworzą:

1. Wójt Gminy Rybczewice

   Organ wykonawczy; do głównych zadań należy:

   - Realizacja zapisów Strategii, w części dotyczącej sektora publicznego,
   - Monitorowanie realizacji Strategii,
   - Stymulowanie i koordynacja działań podejmowanych przez różne podmioty i środowiska oraz integrowanie zasobów pozostających w ich dyspozycji – na rzecz realizacji celów oraz kierunków interwencji

2. Rada Gminy Rybczewice

   Organ uchwałodawczy; do głównych zadań należy:

   - Wsparcie merytoryczne Wójta w zakresie realizacji i ewaluacji Strategii,
   - Zapewnienie środków finansowych w budżecie na realizację zadań,
   - Uchwalanie zmian i aktualizacji Strategii

3. Zespół zarządzający wdrażaniem Strategii

Powstanie Zespół ds. wdrażania Strategii, w skład którego wchodzić będą pracownicy Urzędu Gminy Rybczewice, m.in. Sekretarz Gminy, Skarbnik Gminy, osoba na stanowisku ds. inwestycji i drogownictwa, osoba na stanowisku ds. funduszy strukturalnych i rozwoju, osoba na stanowisku ds. budownictwa i gospodarki przestrzennej i promocji. Do głównych zadań należy:

- przygotowanie, koordynowanie, wdrażanie przedsięwzięć ujętych w Strategii,
- monitoring i ewaluacja oraz przygotowywanie zmian w ramach Strategii,
- poszukiwanie nowych źródeł finansowania działań,
- harmonizowanie i poszerzanie partnerstwa,
- informacja i promocja przyjętej wizji rozwoju gminy i sposobów jej urzeczywistnienia

4. inne stanowiska w ramach Urzędu i jednostki organizacyjne gminy

W proces wdrażania Strategii zostaną zaangażowani prawie wszystkie osoby pracujące w Urzędzie Gminy oraz pracownicy gminnych jednostek organizacyjnych. Nadzór merytoryczny nad tymi podmiotami będzie sprawował Zespół ds. wdrażania Strategii. Do głównych zadań podmiotów należy:

- współdziałanie z Zespołem ds. wdrażania Strategii przy przygotowywaniu oraz realizacji przedsięwzięć wpisanych w Strategii,
- obsługa finansowa projektów,
- realizacja projektów

5. Wykonawcy i partnerzy społeczno-gospodarczy określeni w Strategii

W skład tej grupy wchodzą m.in. jednostki sektora publicznego, instytucje, organizacje sektora społecznego i gospodarczego. Do głównych zadań należy:

- realizacja projektów własnych poszczególnych podmiotów,
- współpraca z Wójtem przy realizacji projektów.

Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Jako dokumenty wykonawcze względem strategii rozwoju należy rozumieć obowiązkowe lub fakultatywne plany i programy funkcjonujące w gminie. W tabeli przedstawiono wybrane dokumenty, zgodnie z obszarem tematycznym do którego się odnoszą, oraz ich aktualność w kontekście treści strategii i wskazania w zakresie formułowania strategii.

Tabela 26 Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Obszar tematyczny	Dokumenty na poziomie lokalnym	Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych
Planowanie przestrzenne	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Rybczewice	Dokument jest aktualny i zgodny z treścią niniejszej Strategii. Jego ewentualna aktualizacji będzie uwzględniać zapisy Strategii
Energetyka	Plan gospodarki niskoemisyjnej w Gminie Rybczewice	Dokument jest aktualny i zgodny z treścią niniejszej Strategii
Gospodarka komunalna	Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Rybczewice	Dokument jest aktualny i zgodny z treścią niniejszej Strategii
Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem	Brak dokumentów lokalnych w tym obszarze	Należy rozważyć opracowanie dokumentu w tym obszarze
Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Program Ochrony Środowiska dla gminy Rybczewice ; Plan Gospodarki Odpadami dla gminy Rybczewice ---------- Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Rybczewice na lata 2011 - 2032	Należy opracować nowe dokumenty, dostosowane do obowiązujących przepisów prawa i zgodne z zapisami Strategii ---------- Dokument jest aktualny i zgodny z treścią niniejszej Strategii
Transport	Brak dokumentów lokalnych w tym obszarze	Należy rozważyć opracowanie dokumentu w tym obszarze
Polityka społeczna	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Behawioralnych i Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Rybczewice na lata 2022-2023 ---------- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Rybczewice na lata 2017- 2022 ---------- Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2021-2023 ---------- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów	Dokument jest aktualny i zgodny z treścią niniejszej Strategii. Jego kolejna aktualizacja będzie uwzględniać zapisy Strategii ---------- Dokument jest aktualny i zgodny z treścią niniejszej Strategii. Jego kolejna aktualizacja będzie uwzględniać zapisy Strategii ---------- Dokument jest aktualny i zgodny z treścią niniejszej Strategii. Jego kolejna aktualizacja będzie uwzględniać zapisy Strategii ---------- Dokumenty są corocznie opracowywane i są zgodne z treścią niniejszej Strategii

	Alkoholowych dla Gminy Rybczewice na rok 2022; Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2022 dla Gminy Rybczewice ---------- Wieloletni program osłonowy w zakresie dożywiania „Posiłek w szkole i w domu" na lata 2019- 2023	---------- Dokument jest aktualny i zgodny z treścią niniejszej Strategii. Jego kolejna aktualizacja będzie uwzględniać zapisy Strategii
Rozwój lokalny	Program współpracy Gminy Rybczewice z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2022 ---------- Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Rybczewice na lata 2017 - 2023	Dokument jest corocznie opracowywany i jest zgodny z treścią niniejszej Strategii ---------- Dokument jest aktualny i zgodny z treścią niniejszej Strategii. Jego aktualizacja będzie uwzględniać zapisy Strategii
Zarządzanie kryzysowe	Brak dokumentów lokalnych w tym obszarze	Należy rozważyć opracowanie dokumentu w tym obszarze
Finanse publiczne	Wieloletnia prognoza finansowa	Dokument będzie aktualizowany w trakcie realizacji Strategii

Źródło: opracowanie własne

2. SYSTEM MONITORINGU, EWALUACJI I AKTUALIZACJI STRATEGII

Aby zapewnić prawidłową realizację Strategii Rozwoju Gminy Rybczewice, zaplanowany zostanie system monitowania postępów i oceny prac. Monitoring będzie prowadzony w celu zapewnienia ciągłości, prawidłowości i efektywności realizacji strategii. Dzięki systematycznie prowadzonemu monitoringowi, możliwa będzie wczesna diagnoza pojawiających się trudności i zagrożeń, mających wpływ na realizowane przedsięwzięcia, ich terminowość i osiągnięcie celów Strategii.

Zespół ds. wdrażania Strategii będzie odpowiedzialny za proces monitorowania realizacji Strategii i sprawozdawczość. Monitoring będzie obejmował stan realizacji poszczególnych przedsięwzięć oraz wskaźników przypisanych do celów strategicznych. Ocena postępów we wdrażaniu Strategii będzie się odbywać okresowo, minimum co 2 lata, oraz na koniec okresu obowiązywania dokumentu. Stopień realizacji Strategii opisywać będą poniższe wskaźniki. Źródłem weryfikacji stopnia osiągania wskaźników będą dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego, dane źródłowe Urzędu Gminy Rybczewice.

Tabela 27 Wskaźniki monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Rybczewice

Nazwa wskaźnika produktu / rezultatu	Kierunek zmian do 2030r.	Źródło pomiaru
Cel strategiczny 1: Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej		
Długość dróg gminnych o nawierzchni utwardzonej (km)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice, dane GUS BDL
Długość wybudowanych chodników (km)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice, dane GUS BDL
Powierzchnia obszarów zrewitalizowanych (ha)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice
Liczba utworzonych/ wspartych żłobków/ klubów dziecięcych/ przedszkoli/ oddziałów przedszkolnych (szt.)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice, dane GUS BDL
Liczba przebudowanych/ zmodernizowanych/ doposażonych obiektów użyteczności publicznej (szt.)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice,
Liczba zajęć pozalekcyjnych organizowanych przez szkołę (szt.)	↑	Dane ZSO w Rybczewicach
Cel strategiczny 2: Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług spędzania wolnego czasu		
Liczba obiektów dziedzictwa kulturowego zrewitalizowanych i przeznaczonych na cele społeczne, kulturalne, turystyczne (szt.)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice
Liczba wybudowanych/ przebudowanych/ zmodernizowanych obiektów sportowych i rekreacyjnych na terenie gminy (szt.)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice
Liczba projektów w zakresie budowy/ modernizacji infrastruktury służącej do rozwoju usług kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych (szt.)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice
Powierzchnia zagospodarowanych terenów zielonych i wodnych (ha)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice
Cel strategiczny 3: Ochrona środowiska naturalnego i rozwój energii ze źródeł odnawialnych		
Długość wybudowanej/ przebudowanej/ zmodernizowanej sieci wodociągowej (km)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice, dane GUS BDL
Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków (szt.)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice, dane GUS BDL
Liczba wymienionych źródeł ciepła (szt.)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice
Liczba instalacji odnawialnych źródeł energii (szt.)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice

Cel strategiczny 4: Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych i rozwój gospodarki		
Liczba gospodarstw prowadzących działalność agroturystyczną (szt.)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice, dane GUS BDL
Powierzchnia przygotowanych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych (ha)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice
Cel strategiczny 5: Wzmocnienie kapitału społecznego i efektywne zarządzanie gminą		
Liczba przedsięwzięć na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej, w tym osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych (szt.)	↑	Dane GOPS w Rybczewicach
Liczba publikacji/ imprez promujących gminę (szt.)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice
Liczba wdrożonych e-usług w administracji publicznej (szt.)	↑	Dane Urzędu Gminy Rybczewice

Źródło: opracowanie własne

Oprócz monitorowania wdrażania Strategii rozwoju Gminy Rybczewice, prowadzona będzie ewaluacja dokumentu wraz ze wskazaniem jego rezultatów i oceną jego wpływu na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy. Ewaluacja ma na celu podnoszenie jakości działań poprzez zwiększenie ich adekwatności, skuteczności, użyteczności, efektywności i trwałości. Służy oszacowaniu stopnia osiągnięcia celów, realizacji działań, a poprzez to - stopnia wdrożenia całego dokumentu. Ewaluacja przeprowadzona zostanie w połowie i na koniec okresu realizacji Strategii:

- ewaluacja w trakcie realizacji Strategii - zrealizowana zostanie w połowie okresu realizacji, oceniane będą realizowane przedsięwzięcia, racjonalność wydawanych środków finansowych, postęp we wdrażaniu całego dokumentu i osiągnięciu założonych celów i efektów. W przypadku braku realizacji celów i efektów, przedstawione zostaną rekomendacje odnośnie działań naprawczych lub aktualizacji dokumentu;
- ewaluacja po zakończeniu realizacji Strategii - kompleksowa ocena długoterminowego wpływu zrealizowanych przedsięwzięć i całego dokumentu na sytuację społeczną i gospodarczą Gminy.

Kryteria ewaluacyjne zostaną opracowane przez Zespół ds. wdrażania Strategii. Z ewaluacji Strategii zostanie opracowany raport, przygotowany przez Zespół ds. wdrażania Strategii.

Z systemem monitoringu i ewaluacji związany jest proces aktualizacji Strategii. Ewentualna aktualizacja dokumenty będzie mogła nastąpić przede wszystkim w momencie gdy stwierdzony zostanie brak osiągnięcia założonych celów, konieczne okaże się wprowadzenie nowego przedsięwzięcia, zmieni się sytuacja społeczno-gospodarcza gminy mająca wpływ na cele Strategii. Aktualizacja będzie również możliwa na podstawie rekomendacji przedstawionych w raporcie z ewaluacji przeprowadzonej w trakcie realizacji Strategii oraz na wniosek zgłoszony przez mieszkańców i innych interesariuszy Strategii.

3. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja działań inwestycyjnych w ramach poszczególnych celów określonych w Strategii uzależniona jest od odpowiedniego montażu finansowego środków pochodzących z różnych źródeł. Bezwzględny priorytet w realizacji otrzymają projekty dofinansowane z funduszy strukturalnych, dotacji i innych środków zewnętrznych. Określone w Strategii obszary rozwojowe stanowią podstawę identyfikowania działań i projektów inwestycyjnych oraz konstruowania montażu finansowego i przygotowania dokumentacji aplikacyjnej o wsparcie finansowe projektów ze środków unijnych, norweskich, szwajcarskich, krajowych oraz innych środków zewnętrznych.

Identyfikacja źródeł środków finansowych na realizację poszczególnych projektów planowanych w ramach dokumentu do roku 2030 obejmuje przed wszystkim:

- budżet gminy Rybczewice,
- budżet Unii Europejskiej w ramach pakietu legislacyjnego polityki spójności na lata 2021-2027 - fundusze dostępne m.in. w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Odbudowy, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatyw Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej (programy operacyjne na poziomie krajowym i regionalnym),
- inne fundusze ze źródeł europejskich – np. Fundusze Norweskie i Fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- budżet państwa – (pozostające w dyspozycji poszczególnych ministerstw, dedykowane fundusze i programy),
- programy rządowe, w tym m.in. Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg, Maluch+, Senior+, Dostępność+, Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych oraz inne programy w różnych obszarach,
- inne środki publiczne, np. fundusze celowe (z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej),
- środki prywatne, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, mieszkańców.

Możliwości finansowe gminy określa budżet gminy oraz Wieloletni Plan Inwestycyjny, który identyfikuje projekty i zadania inwestycyjne zgodne z kierunkami rozwoju gminy. Większość zadań przewidzianych do realizacji zostanie sfinansowana ze środków zewnętrznych przy udziale własnych środków budżetowych gminy. Maksymalny pułap zadłużenia dla finansowania realizacji Strategii uzależniony jest od racjonalizacji wydatków, wykorzystywania możliwości zwiększania dochodów własnych, poziomu własnych środków finansowych, kosztów obsługi bieżących zobowiązań, udziału środków bezzwrotnych pozyskanych z funduszy strukturalnych oraz środków pozyskanych w ramach partnerstwa publiczno – publicznego i publiczno - prywatnego.

VII. OPIS KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Konsultacje społeczne zostały przeprowadzone na podstawie Uchwały Nr XXIII/140/2021 Rady Gminy Rybczewice z dnia 5 lipca 2021 r. w sprawie przystąpienia do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Rybczewice na lata 2021-2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji a także Zarządzenia Nr 0050.29.2022 Wójta Gminy Rybczewice z dnia 14 czerwca 2022 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Gminy Rybczewice na lata 2021-2030

Projekt Strategii Rozwoju Gminy Rybczewice na lata 2021-2030 podlegał konsultacjom:

1) Z mieszkańcami Gminy Rybczewice,
2) Z lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, w szczególności z działającymi na terenie Gminy Rybczewice organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami,
3) z sąsiednimi gminami: Piaski, Fajsławice, Gorzków, Łopiennik Górny, Żółkiewka, Krzczonów
4) z Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Lublinie – Państwowe Gospodarstwo Wodne – Wody Polskie

Celem konsultacji było przedstawienie mieszkańcom projektu Strategii Rozwoju Gminy Rybczewice na lata 2021-2030 oraz poznanie opinii, zebranie uwag i propozycji zmian w zakresie projektu Strategii

Konsultacje trwały w terminie od 22.06.2022 r. do 29.07.2022 r. Zostały przeprowadzone w następujących formach:

- pisemnej – poprzez przesłanie pism o wydanie opinii do sąsiednich gmin oraz Dyrektora RZGW, wraz z projektem Strategii oraz formularzem konsultacyjnym
- pisemnej oraz za pomocą poczty elektronicznej - uwagi i opinie do projektu strategii można było składać pisemnie za pomocą formularza konsultacyjnego w następujący sposób:

  - w siedzibie Urzędu Gminy Rybczewice: Urząd Gminy Rybczewice, Rybczewice Drugie 119, 21-065 Rybczewice, Sekretariat,

  - pocztą na adres Urzędu Gminy Rybczewice: Urząd Gminy Rybczewice, Rybczewice Drugie 119, 21-065 Rybczewice (decyduje data wpływu do Urzędu),

  - pocztą elektroniczną, na adres: urzad@rybczewice.pl
- wyrażenia opinii w trakcie otwartych spotkań konsultacyjnych w dniu 19.07.2022 r.

W całym okresie trwania konsultacji, mieszkańcy mieli możliwość zgłaszania uwag do projektu Strategii Rozwoju Gminy Rybczewice na lata 2021-2030. Do momentu zakończenia konsultacji nie wpłynął żaden formularz zgłaszania uwag od mieszkańców.

Projekt dokumentu został również wysłany do sąsiadujących z Gminą Rybczewice jednostek samorządu terytorialnego:

- Piaski,

- Fajsławice,
- Gorzków,
- Łopiennik Górny,
- Żółkiewka,
- Krzczonów.

W trakcie prowadzonych konsultacji społecznych żadna z ww. jednostek samorządu terytorialnego nie wniosła uwagi czy propozycji zmiany do projektu Strategii Rozwoju Gminy Rybczewice na lata 2021-2030.

Projekt dokumentu został również wysłany do Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Lublinie – Państwowe Gospodarstwo Wodne – Wody Polskie. W dniu 23.06.2022r. wpłynął formularz z dwoma uwagami.

W ramach konsultacji, w dniu 19.07.2022 r. zorganizowano spotkanie konsultacyjne w budynku zabytkowego dworu w Rybczewicach Drugich. O godz. 10.00 zaplanowane było spotkanie dla partnerów społecznych i gospodarczych, a o godzinie 13.00 – dla mieszkańców Gminy Rybczewice. Na żadnym ze spotkań nikt się nie pojawił.

VIII. ZESTAWIENIE TABEL, WYKRESÓW, RYSUNKÓW

Spis tabel

Tabela 1 Ludność w gminie Rybczewice wg wieku w 2020 r. 10
Tabela 2 Struktura ludności gminy Rybczewice na tle innych gmin powiatu świdnickiego- stan na 2020 r. 11
Tabela 3 Liczba ludności w sołectwach gminy Rybczewice- stan na koniec 2017 r. oraz na koniec 2020 r. 11
Tabela 4 Przyrost naturalny w latach 2016-2020- gmina Rybczewice i powiat świdnicki 12
Tabela 5 Liczba pracujących wg głównych dziedzin gospodarki w 2018 r. 13
Tabela 6 Liczba osób bezrobotnych w gminie Rybczewice w latach 2015-2020.....13
Tabela 7 Struktura bezrobocia w gminie Rybczewice - stan na grudzień 2020.....14
Tabela 8 Frekwencja w wyborach (%) 15
Tabela 9 Edukacja w gminie Rybczewice – Szkoła Podstawowa w ZSO.....16
Tabela 10 Współczynnik skolaryzacji brutto – szkoły podstawowe (%).....16
Tabela 11 Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym - dzieci w wieku 3 - 6 lat.17
Tabela 12 Charakterystyka Gminnej Biblioteki Publicznej w Rybczewicach 18
Tabela 13 Udzielone świadczenia przez GOPS w Rybczewicach– zadania własne gmin- w latach 2015-2020.....19
Tabela 14 Podstawowa opieka zdrowotna – udzielone porady w latach 2015-2020.....22
Tabela 15 Ilość podmiotów gospodarczych wg klasyfikacji PKD 2007 w latach 2016-2020..22
Tabela 16 Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych na terenie gminy Rybczewice, 2010 r. 24
Tabela 17 Struktura gospodarstw rolnych w gminie Rybczewice.....25
Tabela 18 Wysokość dochodów Gminy Rybczewice w latach 2015-2020 27
Tabela 19 Struktura wydatków budżetu gminy: 29
Tabela 20 Drogi powiatowe na terenie gminy Rybczewice 38
Tabela 21 Wykaz dróg gminnych 38
Tabela 22 Sieć wodociągowa w gminie w latach 2015-2020 40
Tabela 23 System odprowadzania ścieków w gminie w latach 2015-2020 41
Tabela 24 Ilość odpadów komunalnych wytworzonych na terenie Gminy Rybczewice w 2019 i 2020 roku odebranych bezpośrednio „u źródła” oraz z GPSZOK-u 42
Tabela 25 Wykaz zabytków wpisanych do rejestru „A” zabytków nieruchomych województwa lubelskiego 48
Tabela 26 Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.....89
Tabela 27 Wskaźniki monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Rybczewice 91

Spis wykresów

Wykres 1 Stan ludności w gminie Rybczewice w latach 2015-2020.....10
Wykres 2 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności gminy Rybczewice w 2020 r. 10
Wykres 3 Wskaźnik urodzeń i zgonów w latach 2015-2020.....12
Wykres 4 Wysokość bezrobocia w gminie Rybczewice w latach 2015-2020 13
Wykres 5 Liczba uczniów w latach 2015-2020 - Szkoła Podstawowa w ZSO 16
Wykres 6 Dzieci w oddziałach przedszkolnych przy ZSO w Rybczewicach w latach 2015-2020 17
Wykres 7 Powody przyznawania pomocy społecznej w 2020 r.....20
Wykres 8 Liczba podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym w latach 2015-2020.....23
Wykres 9 Podmioty gospodarcze w sektorze prywatnym wg klasyfikacji PKD 2007 24

Wykres 10 Struktura gospodarstw rolnych w gminie Rybczewice (gospodarstwa rolne ogółem) 26
Wykres 11 Struktura dochodów budżetu gminy 27
Wykres 12 Dochody gminy Rybczewice w latach 2015-2020 28
Wykres 13 Wydatki gminy Rybczewice w latach 2015-2020.....29
Wykres 14 Zadłużenie Gminy w latach 2014 -2020 30

Spis rysunków

Rysunek 1 Położenie Gminy Rybczewice na tle województwa lubelskiego i gmin sąsiadujących..... 6
Rysunek 2 Położenie Gminy Rybczewice na tle powiatu świdnickiego 7
Rysunek 3 Mapa Gminy Rybczewice 8
Rysunek 4 Obszary chronione w gminie Rybczewice 45
Rysunek 5 Funkcje terenów w gminie Rybczewice.....75
Rysunek 6 Kierunki interwencji w Gminie Rybczewice 77
Rysunek 6 OSI Żywicielskie 85